

Boulderen: Sport of Spel?

Regulatie en prestatie binnen een *lifestyle sport*

'Un jeu dont la règle est simple est beau !'

Boulderen: Sport of Spel?

Regulatie en prestatie binnen een *lifestyle sport*

Masterscriptie van Mirthe van Liere

Studentnummer: 5801214

Emailadres: mirthevanliere@gmail.com

Begeleider: Oskar Verkaaik

Tweede lezer: Rob van Ginkel

Derde lezer: Barak Kalir

Maatschappij- en Gedragwetenschappen

Culturele Antropologie en Sociologie der Niet-Westerse Samenlevingen

Universiteit van Amsterdam

Augustus 2011

From a purely purposive point of view any way of winning, within the rules, will do, whereas not any way of winning will do as far as aesthetic considerations are concerned. (...) Nevertheless the highest aesthetic satisfaction is experienced and given by the sportsman who not only performs with graceful economy but who also achieves his purpose.

(Best 1987: 205)

Inhoudsopgave

Lijst van figuren en afbeeldingen	iv
Samenvatting	v
Plattegrond 1: <i>Forêt de Fontainebleau</i>	vi
Plattegrond 2: Bouldergebied <i>Cuvier</i>	vii
Proloog	viii
Introductie	1
Doelstellingen	3
Opbouw scriptie	3
2 Theoretisch kader en methodologie	5
§2.1 Theorievorming over sport	5
§2.2 Competitie versus samenwerking	6
§2.3 Sport en spel	7
§2.4 Methodologie	9
§2.4.1 <i>Data en methoden</i>	9
§2.4.2 <i>Discussie</i>	10
3 Achtergrond	11
§3.1 Bouldereren	11
§3.1.1 <i>Ontstaansgeschiedenis</i>	12
§3.2 <i>Forêt de Fontainebleau</i>	13
§3.2.1 <i>Geschiedenis van bouldereren in Forêt de Fontainebleau</i>	13
§3.2.2 <i>Gebruiken in Forêt de Fontainebleau</i>	16
§3.2.3 <i>Een dag in Forêt de Fontainebleau</i>	16
§3.3 Sociaal-Cultureel-Historische ontwikkelingen	19
§ 3.3.1 <i>Lokalisatie van gebruiken</i>	19
§ 3.3.2 <i>Commercialisering</i>	20
§ 3.3.3 <i>Medialisering</i>	21
4 Tegengestelde waarden	25
§4.1 Twee botsende idealen	25
§4.1.1 <i>Regulatie versus anti-regulatie</i>	26
§4.1.2 <i>Gradatie versus esthetiek</i>	29
§4.1.3 <i>Sport- en spelcontinuüm</i>	31
§4.2 Twee uitersten	33
§4.2.1 <i>Paul Robinson: push the sport</i>	33
§4.2.2 <i>Jo Montchaussé: jouer de bloc</i>	38
§4.2.3 <i>Twee uitersten spelen het spel</i>	40

5 Morele gemeenschap	41
§5.1 De sociale gemeenschap	43
§5.1.1 Normen en waarden	43
§5.1.2 Kennis en vaardigheden	44
§5.1.3 Taalgebruik	44
§5.1.4 Levensstijl	45
§5.2 Moraliteit	45
§5.2.1 Moraliteit en ethiek	45
§5.2.2 Moral breakdowns bij boulderaars	48
§5.3 Morele rivaliteit	49
§5.3.1 Frankrijk versus Amerika	49
§5.3.2 Recreatief versus professioneel	53
§5.3.3 Generaties	54
§5.3.4 Gender	55
Conclusie	59
Epiloog	63
Verklarende woordenlijst	65
Geraadpleegde literatuur	67

Lijst van figuren en afbeeldingen

Figuren

Fig. 1 Duaal waardensysteem van boulderen	26
Fig. 2 Sport- en spelcontinuüm	31
Fig. 3 Ingevuld sport- en spelcontinuüm	40

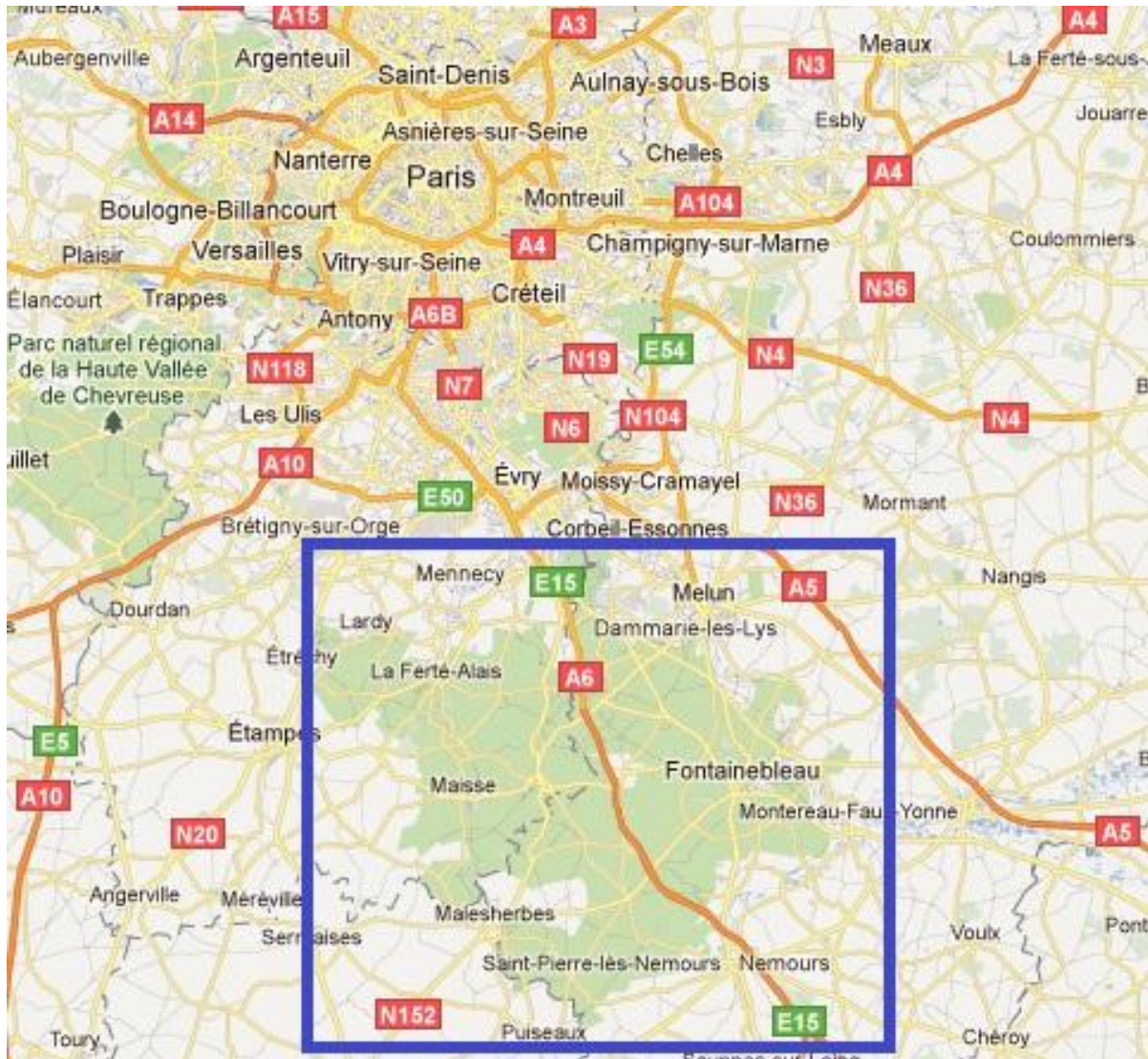
Afbeeldingen

Afb. 1 <i>La Marie Rose</i>	14
Afb. 2 Het koffie momentje	18
Afb. 3 De <i>crashpads</i>	18
Afb. 4 Groepje boulderaars	18
Afb. 5 Gespecialiseerde klimschoen	20
Afb. 6 Esthetische <i>dyno</i>	28
Afb. 7 Onaantrekkelijk rotsblok	28
Afb. 8 Aantrekkelijk rotsblok	30
Afb. 9 Onduidelijke lijn	30
Afb. 10 Geëlimineerde greep	32
Afb. 11 Onaantrekkelijke zit-start	32
Afb. 12 <i>Angama</i>	34
Afb. 13 Paul Robinson in <i>Angama</i>	36
Afb. 14 Paul Robinson in <i>Angama</i>	36
Afb. 15 Jo Montchaussé	39
Afb. 16 Voorbeeld van <i>chipping</i>	42
Afb. 17 Voorbeeld van <i>chipping</i>	42
Afb. 18 Dave Graham in <i>The Island</i>	50
Afb. 19 Vincent Pochon in <i>The Big Island</i>	50

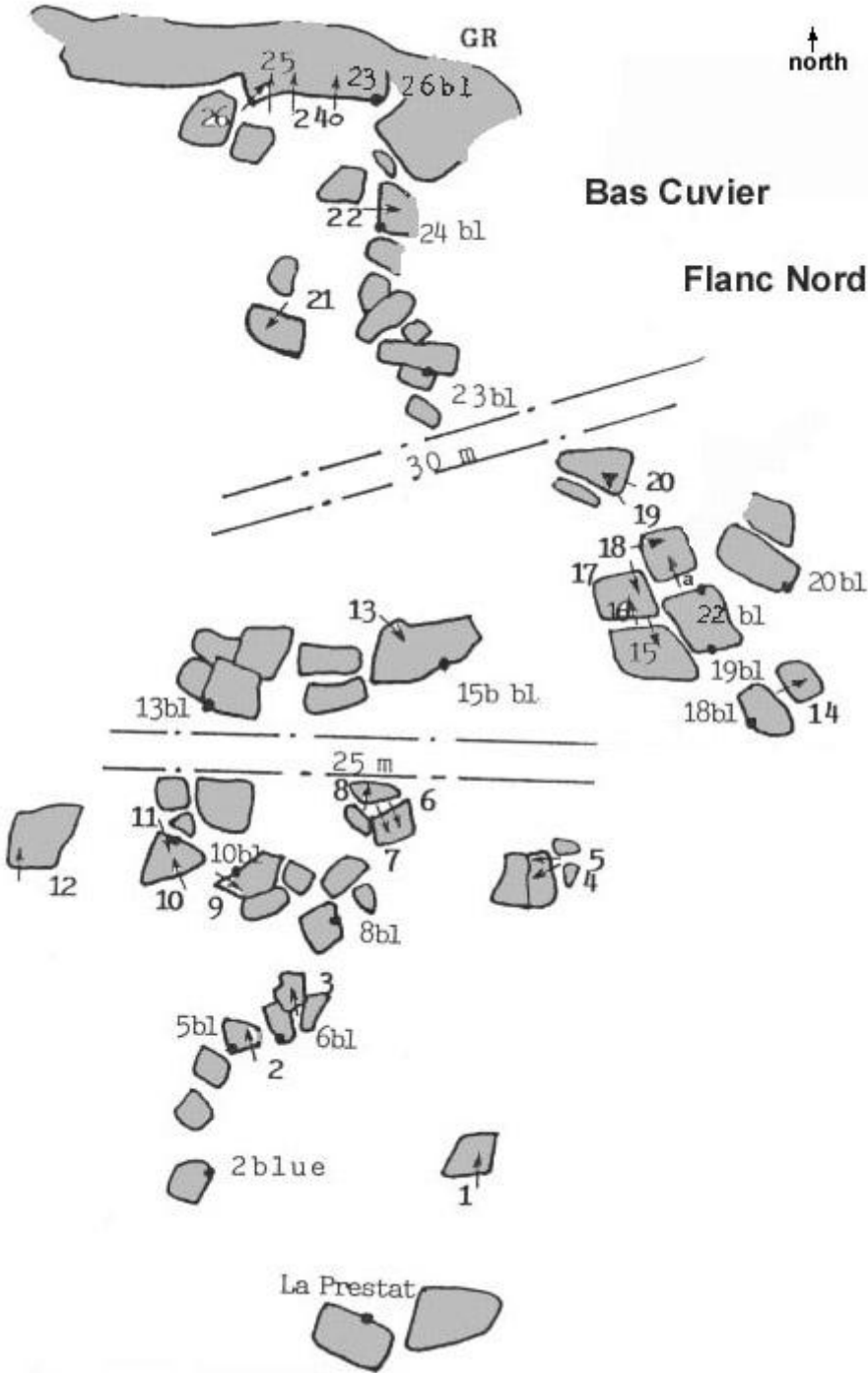
Samenvatting

In de antropologische- en sociologische literatuur wordt gesproken over sport of spel, waarbij eerstgenoemde competitief is en de tweede non-competitief. Boulderen is een tak van de klimsport waarbij beiden waardensystemen aanwezig zijn. Enerzijds is het een levensstijlsport waarbij de nadruk ligt op plezier, vrijheid en non-competitiviteit. Anderzijds spelen waarden van traditionele sport zoals regulatie en presteren in grote mate een rol. Het is afhankelijk van de persoon en situatie op welke waarden de nadruk wordt gelegd. De botsende waarden zijn echter vaak tegelijkertijd aanwezig en worden selectief ingezet, afhankelijk van de situatie. Door te kijken naar een sportcontinuüm waarbij spel en sport de twee uitersten zijn wordt duidelijk dat er geen vaste waarden zijn binnen de bouldergemeenschap, maar schuivende waarden die afhankelijk van de persoon en situatie worden benadrukt. Door het complexe waardensysteem, ondervinden boulderaars regelmatig ethische dilemma's. Om deze dilemma's te analyseren richt deze scriptie zich op de moraliteit en ethiek binnen de bouldergemeenschap.

Plattegrond 1: *Forêt de Fontainebleau*

Plattegrond 2: Bouldergebied *Cuvier*

Proloog

Deze scriptie is de afsluiting van mijn studie Culturele Antropologie en Sociologie der Niet-Westerse Samenlevingen. In de eerste jaren van mijn studie had ik het idee dat ik mijn master veldwerkonderzoek zou gaan doen bij een stam ergens in Afrika. Een nieuwe passie in mijn leven heeft daar echter verandering in gebracht. Ik ben volledig in de ban geraakt van klimmen, nadat ik in 2008 voor het eerst een klimhal ben binnen gestapt. Geïnspireerd door deze passie heb ik mij de laatste jaren van mijn studie verdiept in literatuur over (levensstijl) sport. Inmiddels heb ik voor een methodologie cursus onderzoek gedaan naar de identiteit en levensstijl van de Nederlandse klimmer en mijn bachelor scriptie geschreven over de beleving van klimmen. Ook mijn afstudeerscriptie staat in het teken van klimmen. Ik heb onderzoek gedaan naar een subgroep binnen de klimwereld in een van de grootste bossen van Europa, namelijk *Forêt de Fontainebleau*.

Dit bos bevindt zich veertig kilometer onder Parijs en is het Europese mekka voor klimmers. Uit de hele wereld komen klimmers naar deze plek toe om hun passie te beoefenen. Door het bos verspreid zijn namelijk ongelooflijk veel zandstenen rotsblokken te vinden waar op ‘geboulderd’ wordt. Dat wil zeggen: zonder touw of harnassen beklommen worden. Wat maakt dat klauteren op die rotsblokken nou zo interessant? Dat vraag ik me nu eigenlijk al af sinds ik klim. Wat maakt klimmen zo speciaal en hoe beleven participanten de activiteit? In mijn bachelorscriptie heb ik de beleving van klimmen vergeleken met een religieuze ervaring. De staat van bewustzijn die klimmers over het algemeen omschrijven kan samengevat worden als een soort intreding door totale concentratie en controle van de klimmer in relatie tot de rots. Religieuze ervaringen worden echter gekenmerkt door het gevoel dat de geest uit het lichaam treedt. Ik concludeerde dat zowel uittreding als intreding veroorzaakt worden door de persoon zelf, maar de betekenisgeving verschilt. Een klimmer wil graag rationaliseren dat hij/zij de prestatie zelf geleverd heeft terwijl een religieus persoon graag wil geloven dat de ervaring veroorzaakt wordt door iets buiten zichzelf.

Deze strategische wijze van betekenisgeving intrigeert me. De vraag waarom mensen andere dingen doen dan dat ze zeggen, heeft me eveneens altijd gefascineerd. Zo is het mij opgevallen dat binnen de klimgemeenschap een gedeelde discrepantie bestaat tussen wat mensen doen en zeggen dat ze doen. Veel klimmers zijn bezig met het willen presteren maar zeggen dat het daar absoluut niet om gaat. Tijdens een gesprek verdedigde een competitieve, prestatiegerichte klimmer zijn gedrag door te zeggen: ‘dat is de natuur van de mens’. Dit maakte mij alleen nog maar geïnteresseerder. Waarom lijkt er een soort taboe te rusten op competitiviteit en in welke mate is klimmen een prestatiegerichte sport? Het zijn deze vragen waar ik met dit onderzoek antwoorden voor heb gezocht en gevonden.

Alleen was het onderzoek en schrijven van deze scriptie me niet gelukt. De lieve Franse Lélia Abadie heeft mij onderdak geboden in één van de kamers die zij normaliter verhuurt aan INSEAD studenten. Af en toe bracht ze mij een goed gevuld groentesoepje, waardoor ik mijn broodnodige vitaminen binnen kreeg en ik genoeg energie had voor de fietstochten door het bos. In het veld hebben de lange gesprekken en discussies met ervaren klimmers mij veel nieuwe inzichten, informatie en kennis opgeleverd. Een aantal respondenten heb ik veel gesproken en gevolgd. Zo heeft Bart van Raaij mij veel verteld over de belangrijke momenten in de bouldergeschiedenis van *Fontainebleau* en mij in contact gebracht met belangrijke personen binnen de klimgemeenschap.

Ook zijn ideeën en het brainstormen over mijn onderzoek hebben mij geholpen.

Naast Bart hebben verschillende andere personen meerdere malen hun kennis en ideeën met mij gedeeld, waaronder Jean-Pierre Roudneff, Michele Caminati en Paul Robinson. Nadat ik ze had ontmoet kon ik per mail altijd bij hen terugkomen met nieuwe vragen. Ook een aantal mensen die ik nooit heb ontmoet zijn een inspiratiebron geweest tijdens mijn onderzoek. Naar aanleiding van een enquête die ik online had gepubliceerd, namen Dumont en Sven contact met mij op. Twee studenten die dezelfde passie delen en op analytisch niveau hebben gediscussieerd met mij. Yannick Marchand heeft mij goede praktische hulp geboden bij het vertalen van de enquête. Bedankt allemaal.

Naast de respondenten uit het veld, heb ik ook ontzettend veel steun en hulp gehad van mijn vriend, Pascal. Met zijn vele jaren klimervaring heeft hij veel kennis over gebeurtenissen in de klimwereld. Vaak attendeerde hij me op bepaalde issues uit het verleden wanneer ik hem vertelde over mijn onderzoek. Op deze manier heb ik veel relevante informatie uit het verleden bij mijn data kunnen betrekken. Ook de omgeving en ondersteuning die hij heeft geboden zijn van groot belang voor mij geweest om deze scriptie te kunnen schrijven. Dankjewel Pascal!

Tijdens mijn veldwerk is Jens, mijn broer, langsgelopen om samen een film te maken. Zijn aanbod vond ik heel bijzonder en ik heb leuke, productieve dagen met hem beleefd in *Fontainebleau*. Ik ben heel erg blij dat hij heeft geholpen een film te maken over boulderaars in *Fontainebleau* zodat ik visueel materiaal kan presenteren naast mijn scriptie en tegelijkertijd een aandenken heb aan deze belangrijke periode in mijn leven. Dankjewel lieve broer!

Zonder mijn moeder Nelleke had ik deze scriptie waarschijnlijk nooit geschreven. Zij heeft mij altijd gestimuleerd te doen in mijn leven wat ik leuk vind. Daar ben ik haar heel dankbaar voor. Voor haar steun en nalezen van deze scriptie wil haar ontzettend bedanken. Dankjewel mams.

Ook mijn begeleider Oskar Verkaaik wil ik bedanken. Hij heeft mij de laatste twee jaar van mijn studie ondersteund in onderzoek naar klimmen. Hij zorgde ervoor dat ik de antropologie niet uit het oog verloor tijdens het schrijven over mijn passie. Ik heb veel geleerd van hem tijdens deze jaren. Hij heeft mij geholpen mijn eigen schrijfstijl te ontdekken, een goed stuk te schrijven en een analytische denkwijze bijgebracht door zijn eigen interessante ideeën. Vooral in de laatste weken heeft hij mij geholpen door van een beschrijvend verhaaltje naar een analytisch stuk te gaan. Bedankt Oskar!

Tot slot wil ik Jean-Claude en Michel bedanken. Zij hebben mijn veldwerk bekroond door het openen van een nieuw boulderprobleem die zij hebben vernoemd naar mij. In het bos bestaat nu voor altijd de boulder 'Mirthe' met de gradatie 3+. Dit zal mij voor altijd doen herinneren aan mijn veldwerkperiode in *Fontainebleau*.

Veel leesplezier,

Mirthe

Introductie

“Jongens, kom op! Zullen we gaan?” roept Jeroen. “Nog heel even... twee pogingen” antwoord Jeroen van E. Samen met Jan-Willem staat hij met borstels te poetsen op het rotsblok waar ze met z’n zessen omheen staan en liggen. “Dit moet toch gewoon kunnen” denkt Jan-Willem hard op terwijl hij zijn handen inwrijft met magnesium en naar het blok staat te kijken. Even later doet hij nog een poging. Hij legt zijn handen op de rand van het rotsblok, legt zijn linkerhok op dezelfde hoogte als zijn handen en probeert zichzelf omhoog te werken. Zijn gezicht schuurt langs de rots terwijl hij zijn lichaam steeds iets hoger probeert te krijgen. “Kom op! Ja, je bent er bijna” roepen de anderen. “Je kan er bijna bij!”. Puffend vraagt Jan-Willem: “waarbij?”. Met een stok wijst Jeroen hem een klein randje op de rots aan. Jan-Willem pakt het randje en beetje bij beetje lukt het hem om op het blok te klimmen onder luide aanmoedigen van de rest. Lachend staat Jan-Willem op het blok en maakt een blij ‘yes’ gebaar met zijn vuist. “Ja hoor, hij doet het gewoon” zegt Jeroen. Lachend roept Rob: “Hij kan vier dagen niks meer hoor” waarop Jeroen reageert: “Nou, hij is klaar toch ook?”

Drie minuten later blijkt dat er te vroeg is gejuicht. Wanneer ze in de gids kijken waar alle moeilijke boulderproblemen uit het bos in beschreven staan, blijkt Jan-Willem het probleem niet op de ‘goede’ manier geklommen te hebben. Jeroen leest op: “sit start right, finish in red 4 without crack”.¹ De euforie van het moment is in één klap weg, en Jan-Willem gaat rechts onder het blok puzzelen hoe hij de zit-start moet gaan doen. Half zittend op een platte steen die onder het rotsblok ligt, kan Jan-Willem net bij een paar grepen. De opmerkingen die volgen zijn: “Dat gaat nergens over hé eigenlijk”, “nee, het slaat helemaal nergens op”. “Kan je net niet zitten zeker?” “Ik zeg twee crashpads er op en je zit.” “Nou zit je nog met je voeten op het blok. Je moet eerst je voeten er af en dan omhoog komen”. Na een aantal pogingen zonder succes zegt Jan-Willem teleurgesteld: “Nah, laat maar...”.

De euforie van de beklimming was in één klap helemaal weg. Hoewel het Jan-Willem² als enige gelukt was via een logische lijn vanaf de grond boven op het rotsblok te klimmen, had hij het niet op de ‘goede’ manier gedaan. Een *boulderprobleem* is namelijk pas geldig geklommen als dat is gedaan volgens de officiële definitie van het probleem die is bepaald door de opener van het probleem. De opener is degene die de te klimmen lijn heeft gevonden, schoongemaakt (het mos en dergelijke van de rots heeft gepoetst) en gedefinieerd. In dit geval heeft de Franse klimmer Jo Montchaussé de lijn geopend en bedacht dat het probleem rechts onder begint (in plaats van direct onder de uitklim). Jan-Willem was wel op het blok geklommen, maar begon op de verkeerde plek. Hierdoor kan hij niet claimen dat hij het boulderprobleem heeft geklommen. De situatie van dit groepje boulderaars in *Fontainebleau* illustreert op treffende wijze hoe complex de beleving en praktijk van boulderen is.

¹ Bron: Van Raaij, B. (2007). 7+8. 1789 Straight Ups in Fontainebleau.

² In deze scriptie zijn namen met toestemming van de respondenten gebruikt.

Fotoserie van Jan-Willem

Boulderen is een spectaculaire tak van klimmen waarbij zonder touw tot een hoogte van ongeveer vier á vijf meter wordt geklommen op zowel rotsblokken als artificiële wanden. De klimsport kan gecategoriseerd worden als een *lifestyle sport*. Dat is een label voor nieuwe sporten zoals *snowboarden* en *inline-skaten* die afwijken van traditionele sporten omdat ze non-competitief en anti-regulatief zijn. Veel boulderaars vertellen dat het beklimmen van rotsblokken niet om het presteren gaat, maar om het plezier en genieten van de natuur. Boulderen is volgens hen een activiteit waarbij vrijheid centraal staat en plezier belangrijker is dan de moeilijkheidsgraad.

Uit de praktijk blijkt echter dat vrijheid, samenwerking en plezier slechts één kant van het verhaal zijn. Aan de andere kant wordt boulderen namelijk gekenmerkt door prestatiedrang en regels. Boulderen is daardoor een bijzondere activiteit waarbij spel- en sportwaarden tegelijkertijd aanwezig zijn. Participanten leggen de nadruk in hun verhalen voornamelijk op de spelwaarden terwijl in de praktijk sportwaarden ook belangrijk blijken te zijn. Deze discrepantie tussen narratief en de praktijk, staat centraal in deze scriptie. Verschillende tegenstrijdigheden worden behandeld, zoals regulatie versus vrijheid en competitie versus coöperatie. Door de discussies en narratieven over de praktijk van het boulderen te analyseren wordt inzichtelijk hoe de gebruiken en ethiek van een subculturele groep boulderaars zich door de tijd heen ontwikkelen.

Doelstellingen

Specifiek heeft dit onderzoek als doel bij te dragen aan de literatuur over *lifestyle sports* door te illustreren op welke manier competitie en regulatie bestaan binnen een zogenoemde *lifestyle sport* en welke gevolgen dit heeft voor de praktijk en beleving van de activiteit. Daarnaast draagt deze studie over boulderen bij aan twee bredere debatten binnen de antropologie. Ten eerste biedt een analyse van boulderen inzicht in de wijze waarop structuur en agency zich tot elkaar verhouden. De praktijk van het boulderen wordt gecreëerd door de interactie van boulderaars die het spel vormgeven naar hun eigen behoeften. Daarnaast zal inzichtelijk worden hoe de relatie tussen mens en techniek van invloed is op de praktijk van het boulderen. Door een analyse van de technologische ontwikkelingen binnen het boulderen wordt duidelijk hoe de bouldergemeenschap zelf om gaat met deze veranderingen en welke gevolgen dat heeft voor de praktijk van het boulderen.

Opbouw scriptie

Deze scriptie is gebaseerd op een veldwerkonderzoek in *Forêt de Fontainebleau*, een groot bos in Frankrijk dat wereldwijd bekend is onder boulderaars om de grote concentratie aan zandstenen rotsblokken. In de tekst worden verschillende termen gebruikt om het bos aan te duiden: *Fontainebleau*, *Bleau* en *Font*. Dit zijn de termen die de klimmers zelf ook gebruiken. De termen klimmer en boulderaar worden afwisselend gebruikt om de participanten van het boulderen te benoemen. Door de tekst heen worden verschillende klimtermen en uitspraken gebruikt. Deze zijn cursief en een korte beschrijving is terug te vinden in de verklarende woordenlijst op pagina 65.³

Na deze introductie volgt een theoretische achtergrond waarbinnen dit onderzoek heeft plaatsgevonden. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie duidelijk wat boulderen is en welke ontwikkelingen er door de jaren heen invloed hebben gehad op de praktijk. Hoofdstuk vier geeft inzicht in het verschil tussen sport- en spelwaarden aan de hand van een beschrijving van twee boulderaars. Daarna wordt door hoofdstuk vijf inzichtelijk hoe de verschillende sport- en spelwaarden in de praktijk tot uiting komen binnen de bouldergemeenschap.

³ Engelse termen zijn ook cursief, maar niet terug te vinden in de verklarende woordenlijst.

Theoretisch kader en methodologie

'Antropoloog? Oh, dan ben je zeker de rotsblokken aan het onderzoeken!' Regelmatig heb ik uit moeten leggen wat antropologie is en waarom ik veldwerk aan het doen was onder boulderaars in Fontainebleau. Waarom zou een antropoloog onderzoek doen naar boulderen? In eerste instantie lijkt het gewoon de ideale veldwerkplek voor een gepassioneerde klimmende studente antropologie, die zich in alle bochten wringt om zich bezig te kunnen houden met boulderen. Er is echter meer dan dat. Dit onderzoek past namelijk uitermate goed binnen het veld van antropologie en sport.

Mijn interesse in de klimsport heeft ertoe geleid dat ik mij tijdens de studie antropologie ben gaan specialiseren in een subcategorie binnen de sociologie- en antropologie van sport, namelijk *lifestyle sports*.¹ Een focus op deze sportvormen biedt inzicht in de ontwikkeling van sport en daarbij richt ik mij voornamelijk op de beleving van participanten binnen een *lifestyle sport*. Om te laten zien waarom het bestuderen van sport zinvol is voor een antropoloog, zal in dit hoofdstuk een overzicht gegeven worden van de theoretische ontwikkelingen binnen de studie van sport.

§ 2.1 Theorievorming over sport

Binnen de bestaande literatuur is een verschuiving te zien in denken over sport en de ontwikkeling van sport. Eind 19^e eeuw schreef de Britse antropoloog Tylor *'The History of Games'* (1879) waarin hij beargumenteerde dat simpele, natuurlijke sporten onafhankelijk van elkaar werden uitgevonden op verschillende geografische plekken, zoals bijvoorbeeld worstelen. Ingewikkeldere sporten zoals voetbal werden niet zo gemakkelijk uitgevonden. Deze zag hij als *'evidence of a pre-historic diffusion and contact among the major cultural centers of the world'* (Blanchard 2000: 145). De antropoloog Mooney gaf een aantal jaren later, in 1890, een uitgebreide beschrijving van het Cherokee balspel. Hij was de eerste die de relationele band tussen sport en de sociale setting analyseerde en stelde dat sport niet in een cultureel vacuüm plaatsvond. Sport werd echter pas echt een legitiem onderwerp van onderzoek binnen de antropologie vanaf 1960. Er kwam een stroom aan studies met als onderwerp sport op gang. Het artikel van Fox over *'Pueblo Baseball: a new use for old witchcraft'* (1961) is een bekende uit die tijd. Fox beschreef hoe *baseball* een nieuwe vorm van expressie was voor oude vormen van hekserij.

Marcel Mauss en Pierre Bourdieu, twee grote sociologen van de Franse School, keken naar de samenhang tussen lichaam en cultuur. Mauss, zelf een klimmer, schreef in zijn beroemde stuk *'Les Techniques du corps'* (1934) dat lichamen een bepaalde cultuur belichamen (zoals de manier van lopen, eten, zwemmen, rennen, klimmen et cetera). De technieken van het lichaam zijn aangepast aan bepaalde situaties en zijn daarom een soort aangeleerde gewoonten. Bourdieu borduurde voort op de ideeën van Mauss met het concept *habitus*: een set verkregen patronen van denken, gedrag en smaak. Deze theorie van de sociale praktijk en macht paste hij toe op de samenleving en klassen,

¹ Verzamelterm voor nieuwe sportvormen die sinds de jaren '80 zijn ontstaan, zoals snowboarden en inline skaten.

maar ook op culturele- en sociale elementen waaronder sport. De socioloog Wacquant schreef later in zijn studie *'Body and Soul: Ethnographic Notebooks of An Apprentice-Boxer'* (2004) over boksen als ambacht van het zwarte sub-proletariaat uit de Chicago getto.

In de jaren '70 schreef de filosoof David Best (1974) over het verschil tussen *purposive* en *aesthetic sports*.

In each of these sports the aim, purpose or end can be specified independently of the manner of achieving it as long as it conforms to the limits set by the rules or norms—for example, scoring a goal and climbing the Eiger.

(Best 1987: 201).

Hij gaf aan dat bewegingen wel als mooi gezien kunnen worden, maar dat het een relatief onbelangrijk aspect in de doelgerichte sport is. Bij esthetische sporten gaat het er juist wel om *"how one performs the appropriate movements"* (Best 1987: 202). Klimmen was voor hem een duidelijk voorbeeld van een doelgerichte sport. Hij had wellicht nog niet voorzien dat er eind jaren '70 verschillende varianten ontstonden vanuit het traditionele beklimmen van bergen waarbij esthetiek van de beweging een belangrijke rol zou gaan spelen.

Nieuwe vormen van sport werden uitgebreid beschreven vanaf de jaren '80 onder de verzamelterm *lifestyle sports*. Hoewel de term 'sport' gebruikt wordt binnen dit label, worden de activiteiten veelal als non-competitief en anti-regulatief beschreven (Wheaton, 2004). Binnen deze literatuur werd de prestatie op een zijspoor gezet terwijl waarden zoals vrijheid, plezier en een manier van leven werden benadrukt. Hoewel de sociologe Wheaton aangeeft dat de kenmerkschets van *lifestyle sports* niet homogeen en onveranderlijk is (ibid: 11) blijven anti-regulatie en non-competitiviteit het uitgangspunt van de huidige literatuur over *lifestyle sport*. De invloed van consumptie en medialisering op de subculturele eigenheid en identiteit van participanten zijn uitgebreid onderzocht en beschreven, maar de beleving van de participanten en de veranderingen in de praktijk van de sport zelf worden nauwelijks genoemd. Dat laatste is waar ik aan bij wil dragen met deze studie.

§ 2.2 Competitie versus samenwerking

Wheaton heeft in haar teksten over windsurfen kort aangestipt dat veel surfers externe erkenning willen terwijl ze ontkennen dat er open competitie bestaat (Wheaton 2004: 139). Het is juist dit aspect waar ik in geïnteresseerd ben bij boulderen: de discrepantie tussen het narratief en de actie. Binnen de verhalen van klimmers zelf lijken prestatie en competitie een taboe te zijn. Discussies binnen de klimgemeenschap gaan echter vaak over wat goed of fout is. Deze sterke normatieve ethiek wijst op de behoefte om prestaties te kunnen meten en vergelijken.

Antropologen die hebben geschreven over sporten waar competitie en coöperatie tegelijkertijd bestaan zijn Kemp (1999) en Lawrence (1982). Kemp analyseerde sledehondenraces en gaf inzicht in de wijze waarop individualistische waarden van competitie wegvallen in een 'liminale' fase tijdens de race en samenwerking belangrijker wordt. Lawrence liet in haar studie van rodeo's dezelfde paradox zien van coöperatie binnen een competitieve structuur. De verklaring die Kemp gaf was de connectie met het gevaar en oncontroleerbare karakter van de sporten. Zo is men bij de sledehonden afhankelijk van natuuumstandigheden en bij de rodeo's afhankelijk van het onvoorspelbare karakter van de stieren. De paradox tussen coöperatie en competitie speelt ook een

rol in deze studie, maar in tegenstelling tot Kemp en Lawrence is bij boulderen de samenwerking nodig om de rots te bedwingen en is de controle daarbij juist redelijk groot. Daarnaast is het uitgangspunt tegenovergesteld. Terwijl rodeo en sledehondenraces als competitieve sporten gezien worden, waar in de praktijk momenten van samenwerking naar voren komen is bij boulderen (en klimmen in het algemeen) het uitgangspunt dat de activiteit non-competitief is terwijl het in de praktijk doordrongen lijkt te zijn van competitie.

De Boliviaanse schrijver Tejada-Flores heeft in zijn artikel *'The game climbers play'* (1967) aangestipt dat klimmen een spel is dat gespeeld dient te worden volgens de regels. Hij maakte onderscheid tussen zeven klimspelen, ieder met een eigen set van regels en speelveld. Ethisch klimmen betekent *'respecting the set of rules of the climbing game that one is playing'* (Tejada-Flores 1967: 24). Zo'n regel is bijvoorbeeld dat een boulder valide beklommen is als de klimmer boven op het blok is geklommen. Het zijn deze regels die van boulderen meer maken dan enkel spelen in het bos. Boulderen is echter een activiteit waarbij de prestatie niet objectief vastgesteld kan worden. Ieder rotsblok en elk lichaam zijn anders en een objectieve moeilijkheidsgraad zal daarom nooit toegekend kunnen worden. Bovendien spelen andere factoren zoals weersomstandigheden ook een rol in de subjectieve beleving van moeilijkheid. Door middel van gradatiesystemen en regels over de wijze waarop een route geklommen dient te worden, wordt er getracht een waardeoordeel te koppelen aan een beklimming. Technologische ontwikkelingen door de tijd heen, zoals de opkomst van de valmat, zorgen er echter voor dat de regels en gradaties steeds aan verandering onderhevig zijn.

In *'The Climbing Body'* (2000) heeft de socioloog Neil Lewis als één van de weinigen beschreven hoe technologische ontwikkelingen binnen de klimsport een verandering teweeg hebben gebracht in de beleving van klimmers en praktijk van de sport. Hij stelt dat *'adventure climbing'*, ook wel traditioneel klimmen genoemd, een vorm van verzet is tegen de moderne geïndustrialiseerde veiligheid van het lichaam. Traditioneel klimmen is gebaseerd op een klimtechniek waarbij de klimmer zelf de zekerpunten bevestigd in de rots, in plaats van haken gebruikt die permanent in de rots zijn geboord. Het is daardoor een stijl die meer risico met zich meebrengt dan de nieuwere stijl die door technologische ontwikkelingen mogelijk is geworden en sportklimmen wordt genoemd. De onderliggende claim die hij maakt is dat traditioneel klimmen een betere stijl is dan sportklimmen, omdat het meer mentale kracht van de klimmer vereist. De socioloog Bruce Erickson (2005) gaat dieper in op de verschillende stijlen en strategieën van klimmers om zich te differentiëren en een identiteit te benadrukken in relatie tot stijl. Hij ziet klimstijl als *"a normalization technique, a strategy that assigns correct climbing style to specific climbing bodies"* (Erickson 2005: 375). Ideeën over wat een goede klimstijl is en volgens welke regels het spel gespeeld dient te worden veranderen door de tijd heen.

§ 2.3 Sport en spel

Dat het spel volgens de regels gespeeld moet worden, zoals Tejada-Flores al aangaf, is een interessante kwestie bij het boulderen. Wat zijn namelijk de regels? Het kenmerk van *lifestyle sports* is juist dat ze anti-regulatief zijn, in tegenstelling tot traditionele sportvormen. Participanten uit mijn onderzoek categoriseren boulderen meestal niet als sport maar als spel. Het is daarom van belang om het onderscheid tussen sport en spel nader te bekijken. In 1959 formuleerden Roberts, Arth en Bush in het artikel *'Games in Culture'* één van de eerste definities van sport:

A recreational activity characterized by (1) organized play, (2) competition, (3) two or more sides, (4) criteria for determining the winner, and (5) agreed upon rules.
(Roberts, Arth, & Bush 1959: 597).

De vijf hoofdkenmerken die zij opsommen maken het verschil tussen een recreatieve activiteit en een sport. Deze definitie is geformuleerd op basis van traditionele sportvormen waarbij meestal in teamverband tegen elkaar gespeeld wordt. De sociologen Frey en Eitzen geven een treffende omschrijving van het verschil tussen spel en sport:

Play is viewed as an activity where entry and exit are free and voluntary, rules are emergent and temporary, fantasy is permitted, utility of action is irrelevant, and the result is uncertain. Play has no formal history nor organization; motivation and satisfaction are intrinsic; and the outcome does not have serious impact beyond the context of the activity. On the other hand, modern sport as represented by the Olympic Games, big-time college athletics, and professional sports exhibits the opposite profile. This type of sport is hardly voluntary; rules are formal, generalizable, and enforced by formal regulatory bodies (e.g. National Collegiate Athletic Association-NCAA); the outcome is serious for individuals and organizations not actually participating in the physical activity, and winning (the outcome) is more important than participation (the process) (Frey & Eitzen 1991: 508).

Dit onderscheid tussen spel en sport en de waarden die daaraan gekoppeld zijn vormen het uitgangspunt van dit onderzoek. Bij boulderen is er namelijk sprake van zowel sport- als spelwaarden die tegelijkertijd aanwezig zijn. Hoewel dit analytisch onderscheid nuttig is om te begrijpen hoe de verschillende waarden tegelijkertijd aanwezig zijn, stel ik voor om uit te gaan van een sport- en spelcontinuüm om de praktijk en beleving van boulderen te begrijpen. Spelen definieer ik in relatie tot boulderen als een ongestructureerde activiteit waarbij vrijwillig gespeeld wordt voor intrinsieke motivaties waaronder plezier en vermaak zonder rekening te houden met regels. Dit spelen gaat geleidelijk over in een spel als het gestructureerd wordt met informele regels en het doel en de uitdaging belangrijker worden. Als het spel formeel georganiseerd wordt en competitie een grotere rol speelt is er sprake van een sport.

Door te kijken naar de praktijk en beleving van boulderen binnen een sport- en spelcontinuüm wil ik voorkomen dat er een negatieve connotatie gekoppeld wordt aan competitie en prestatie. Het continuüm is een bewuste keuze zodat er geen hiërarchisch onderscheid gemaakt wordt tussen sport en spel. Daarnaast biedt deze analytische methode de ruimte om de 'point of view' van verschillende partijen, gebruikte terminologie en contextualiteit van tijd en situatie te betrekken. Door te blijven denken in dichotomieën zoals competitief versus non-competitief en regulatie versus anti-regulatief blijft de bredere, complexe praktijk onbelicht. De complexe praktijk bestaat namelijk uit mensen die situationeel en contextueel betekenis geven aan een gedeelde activiteit. Bovendien verschillen mensen ook van elkaar in de benadering van spel- en sportactiviteiten. De kinesiooloog Kretchmar verwoordt dat helder:

'People approach games in very different ways. In fact, we frequently hear the comment that he or she took a game too seriously or not seriously enough' (Kretchmar 1994: 209).

Hoe serieus boulderaars het spel spelen zal in de komende hoofdstukken duidelijk worden.

§ 2.4 Methodologie

“Hoe denk jij er eigenlijk over?” De vragen die ik als onderzoeker stelde, kreeg ik regelmatig teruggekaatst. Zowel door mijn respondenten als door mijzelf. Als onderzoeker en klimster tegelijkertijd reflecteerde ik daarom regelmatig op mijn eigen ideeën over boulderen. Hoe meer mensen ik sprak, hoe complexer mijn eigen ideeën werden. Door de maanden heen werden mijn antwoorden steeds uitgebreider en begon auto-etnografie onderdeel te worden van mijn onderzoek. Deze zelfreflectie op mijzelf als klimster heeft dan ook voor een deel mijn onderzoek en analyse beïnvloed. Het resultaat daarvan is een rijke beschrijving op basis van het emic perspectief van de boulderaars inclusief ik zelf en de analytische, reflectieve blik van mijzelf als native antropoloog.

Ondanks de valkuil van een antropoloog om *going native* te gaan tijdens het veldwerk ben ik van mening dat mijn eigen ideeën, waarden en reflecties juist een meerwaarde zijn geweest binnen dit relatief korte veldwerkonderzoek. Door mijn ervaring binnen de klimgemeenschap is mij opgevallen dat regulatie en prestatiedrang een grote rol spelen binnen de klimsport, in tegenstelling tot wat er in theorievorming over *lifestyle sports* beweerd wordt. Zonder deze (subjectieve) voorkennis had ik de praktijk wellicht minder goed kunnen interpreteren en beschrijven.

Tijdens het schrijven van mijn scriptie heb ik specifiek getraind voor de World Cup 2011 waar ik mij voor had gekwalificeerd. Deze wedstrijd, die op artificiële klimwanden plaatsvond, heeft mij inzicht gegeven in boulderen als competitieve sport. Deze ervaring heeft mij een nog bredere blik gegeven op het buiten boulderen waarbij geen officiële organisatie bestaat.

Niet alleen ik zelf werd gevraagd reflectief na te denken over mijn eigen waarden. Regelmatig kreeg ik positieve reacties van respondenten die het thema ontzettend interessant vonden om over te praten. Sommigen gaven aan zich bewust te zijn geworden van de eigen concepties door er kritisch naar te kijken. Juist uit deze reacties bleek dat de praktijk van het boulderen een complex samenspel is tussen sport- en spelwaarden waar boulderaars door middel van interactie en ervaringen zelf betekenis aan proberen te geven.

§ 2.4.1 Data en methoden

De keuze voor veldwerk in *Forêt de Fontainebleau* is gebaseerd op het feit dat dit bouldergebied een rijke historie aan boulderen heeft en boulderaars uit de hele wereld trekt. Tijdens een veldwerkonderzoek van drie maanden heb ik gesproken met bekende mensen binnen de klimgemeenschap. Zo heb ik opgetrokken met de beroemde Jo Montchaussé die al meer dan dertig jaar bouldert in *Fontainebleau*. Daarnaast was één van de sterkste klimmers van het moment in het bos veel moeilijke boulderproblemen aan het klimmen en ik had daardoor de kans om met hem te praten over zijn ideeën over boulderen en ervaringen in *Fontainebleau*. Bovendien zorgde de lokale Lucas Ménégatti voor wereldnieuws door het moeilijkste boulderprobleem in het bos te klimmen. Deze boulder vormde voor mij een casestudie waarover ik reeds vele mensen had gesproken inclusief Lucas. Een andere hoofdpersoon binnen mijn onderzoek was de Nederlandse Bart van Raaij. Al vele jaren bezoekt hij *Fontainebleau* meerdere keren per jaar om te boulderen en aan zijn klimgidsen te werken. In zijn beginjaren noteerde hij boulderproblemen uit het bos voor zijn eigen administratie, waarop andere boulderaars hem vroegen deze aantekeningen te delen. Vanaf dat moment is hij serieus bezig gegaan met het publiceren van een bouldergids, welke nu bekend staat om de eenvoud en nauwkeurige beschrijvingen van de moeilijkste boulderproblemen uit het bos. Hij

was voor mij een bron van informatie en heeft mij in contact gebracht met verschillende belangrijke personen binnen de klimgemeenschap en veel geleerd over boulderen in *Fontainebleau*.

Naast gesprekken, semi-gestructureerde interviews en vooral veel participerende observatie speelde internet een grote rol in mijn empirische veldwerk materiaal. Doordat boulderaars een grote online community vormen op internet is er veel informatie online. Verhalen, discussies, video's, foto's, blogs, interviews en scorelijsten zijn daardoor onderdeel van mijn data. Daarnaast heb ik een online enquête afgenomen met een respons van 723 boulderaars uit de hele wereld die in *Fontainebleau* hebben geboulerd.

§ 2.4.2 Discussie

Een gemis in deze thesis is achtergrondinformatie van mijn respondenten. De achtergrond die ik heb zijn algemene kenmerken zoals leeftijd, woonplaats en beroep (op een paar uitzonderingen na). Uitgebreide levensverhalen zouden zeker bijdragen aan het begrijpen van keuzes, ideeën en de beleving van klimmers. Daarnaast kan een comparatief onderzoek tussen niet-westerse klimmers en westerse klimmers ook interessante kennis opleveren, omdat de waarden van spel en sport wellicht gerelateerd kunnen worden aan collectivistische versus individualistische samenlevingen. Hoewel ik tijdens mijn onderzoek vaak over deze parallel heb nagedacht, heb ik geen empirisch materiaal kunnen verzamelen tijdens de drie maanden veldwerk om hier iets over te kunnen zeggen.

Achtergrond

Een frisse bries laat de herfstbladeren die de winter hebben overleefd ritselen. Zonnestralen verwarmen mijn gezicht en de bekende geuren van het bos laten tot mij doordringen dat de lente probeert de winter weg te dringen. De kriebels die gekoppeld worden aan de lente voel ik letterlijk door mijn lichaam gaan en een energiek opgewonden gevoel verspreid zich. Dit wordt alleen maar sterker als ik, dwars door het ritselende geluid van de bladeren, vrolijke gekwetter van vogels en de zachte ruis van de verderop gelegen autoweg, gepof hoor. Pof, pof, pof. Dit geluid herken ik maar al te goed. Het zijn de slagen met hars in een doek op het zandsteen van de eeuwenoude rotsblokken in het bos van Fontainebleau. Ik loop in de richting van het geluid en zie vier mannen staan waarvan één met zijn doek staat te slaan op gladde delen van de rots om meer wrijving te creëren voor zijn rubberen klamschoen. Het is een donkergrijs rotsblok met witte vlekken van ongeveer drie meter hoog. De man begint met een tandenborstel een stukje van de rots te poetsen en veegt daarna zijn klamschoenen af aan een deurmatje. Dan begint hij te klimmen. Hij pakt met zijn rechterhand een minuscuul randje vast dat hij net heeft staan poetsen en zet zijn voeten op de vlakke rots. Langzaam en beheerst zet hij druk op zijn linkervoet en stapt met zijn rechervoet een klein stukje hoger. Zijn lichaamsgewicht brengt hij daarna weer terug naar rechts waardoor hij zijn linkervoet weer een stukje omhoog kan zetten. De andere mannen moedigen hem aan door 'allez allez' te roepen, maar tevergeefs. Hij verliest het contact met de rots en staat weer op de grond.

In dit hoofdstuk zal duidelijk worden waar de motivatie vandaan komt om op rotsblokken te klimmen, wat boulderen precies is en welke ontwikkelingen er hebben plaatsgevonden binnen de activiteit.

§ 3.1 Boulderen

Boulderen is een spectaculaire tak van rotsklimmen waarbij zonder touw wordt geklommen. De stijl wordt gekenmerkt door korte, relatief lage, routes van een aantal bewegingen. De routes, oftewel via een vastgestelde lijn omhoog klimmen, worden ook wel boulderproblemen genoemd. Zo'n probleem bestaat uit een reeks fysieke bewegingen waarbij de boulderaar zichzelf een weg omhoog tracht te puzzelen. Boulderen wordt vaak beoefend op natuurlijke rotsblokken, zoals in *Forêt de Fontainebleau*, of op artificiële wanden met plastic grepen in klimhallen. Er wordt ook gebouwd op grote rotswanden, maar dan tot een gedefinieerde hoogte. Tot slot wordt er ook wel eens geklommen in steden op bijvoorbeeld bruggen, muren en gebouwen. Dit wordt ook wel *builderen* genoemd.

§ 3.1.1 Ontstaansgeschiedenis

John Gill, een gepensioneerd wiskunde leraar uit Amerika, heeft als gepassioneerd klimmer onderzoek gedaan naar de geschiedenis van boulderen.¹ Volgens hem is boulderen waarschijnlijk ontstaan vanuit de trainingssessies van alpinisten in het midden van de 19^e eeuw. Hij geeft echter aan dat de meningen verschillen over wanneer en waar boulderen echt begonnen is. Sommigen zijn van mening dat het pas begonnen is rond 1990 met Chris Sharma, een Amerikaans klimicoon die het sportklimmen tot een hoger niveau heeft gebracht. Anderen vinden dat een serieuze vorm van boulderen begon in Groot Brittannië rond 1980 met de klimmer Oscar Eckenstein. Hij deed een boulderprobleem in de *Lake District* dat andere goede klimmers niet konden doen. Voor John Gill is dit het bewijs van een competitieve omgeving waarbij boulderen meer was dan enkel training voor bergen. Oscar Eckenstein is dan de *'first true master of the sport: a climber who not only sets new standards of difficulty, but contributes in a substantial way to the evolving philosophy and practice of bouldering'* (Gill: 1). Anderen denken dat het reeds in 1950 is gestart en weer anderen dat in 1930 de Franse Pierre Allain en andere *bleausards* in *Fontainebleau* het boulderen hebben gestart. Hij brak met de traditie dat boulderen een trainingsvorm voor bergbeklimmen was en introduceerde dynamische bewegingen en een speciale klimschoen. Lang daarvoor, rond 1874, werd echter ook al op de rotsblokken geklommen en de vraag is *'Does scrambling and easy climbing on boulders constitute bouldering? If so, then the 'Bleau climbers may have been the first to document an appreciation of the sport'* (ibid: 1).

John Gill ziet zichzelf als een pionier in het 'moderne' boulderen. Hij heeft rond 1950 in Amerika een gymnastische benadering meegegeven aan het boulderen. Hij introduceerde het gebruik van magnesium en een techniek van gecontroleerde dynamische bewegingen. Ook heeft hij een gradatiesysteem ontwikkeld waarmee hij de sport als een universele activiteit heeft gepromoot. Het B-systeem bestond uit de gradaties B1, B2 en B3. B1 was het hoogste level van rotsklimmen met touw, B2 was het boulderniveau omdat het moeilijker was dan B1 en B3 werd gebruikt als een route/probleem slechts één keer was geklommen en niet herhaald. Het systeem is echter nooit wereldwijd gebruikt en inmiddels zijn er twee gradatiesystemen populair, namelijk het Amerikaanse en Franse systeem. In *Fontainebleau* wordt (uiteraard) de Franse gradatie gehandhaafd en die wordt wereldwijd het meest gebruikt. Het is een numeriek systeem dat loopt van 1a tot 8c+, maar boulderproblemen lager dan 2b bestaan nauwelijks want die zijn zo gemakkelijk dat het te vergelijken is met een ladder op klimmen. De letters a tot en met c geven een extra moeilijkheid, waarbij b moeilijker is dan a, en c moeilijker dan b. Een + maakt het nog iets moeilijker. Op dit moment is de moeilijkst geklommen boulder gewaardeerd als 8c. Dit niveau kan in de toekomst nog stijgen.

Begin jaren '60 werd het buiten klimmen voor het eerst gesimuleerd op binnen wanden. In 1964 werd de eerste artificiële klimwand gebouwd door een initiatief van de Engelse docent Don Robinson aan de Leeds University. In Amerika werd de eerste officiële klimhal geopend in 1987 en in Nederland werd in 1992 de eerste klimhal geopend en inmiddels zijn dat er dertig. Hoewel deze hallen zich in het begin voornamelijk richtten op klimmen met touwen, zijn er steeds meer boulderwanden geïntegreerd. Sommige hallen hebben zich zelfs enkel gespecialiseerd op boulderen tegenwoordig. Door de opkomst van artificiële wanden is er een toename in participanten en in trainingsfaciliteiten. Pas laat jaren '80 werden er klimcompetities georganiseerd op lokaal, nationaal

¹ Hij heeft hiervan verslag gedaan op de website www.johngill.com en in boekvorm *'The Origins of Bouldering: An Informal Survey of the Sport from the late 1800s to the 1960s and Beyond'* (2008). De tekst in hoofdstuk één is voor een groot deel gebaseerd op de informatie van zijn website.

en internationaal niveau. In 1991 werd het eerste Wereld Kampioenschap georganiseerd door de *International Council for Competition Climbing* (ICC) welke in 2007 is overgegaan in de *International Federation of Sport Climbing* (IFSC). Pas in 1998 werd boulderen als officiële discipline geïntroduceerd. In 2010 heeft IFSC de officiële erkenning gekregen om toe te treden tot de Olympische Familie.²

In deze scriptie richt ik mij voornamelijk op het buiten klimmen. Er zijn vanzelfsprekend verschillen tussen klimmen op artificiële wanden en echte rotsblokken. Zo is boulderen in wedstrijdverband voornamelijk georganiseerd op artificiële wanden. Dergelijke verschillen zullen echter alleen genoemd worden indien ze relevant zijn binnen het beschreven onderwerp.

§ 3.2 Forêt de Fontainebleau

Le simple fait d'aller en forêt de Fontainebleau est quelque chose de spécial. C'est une ambiance, une odeur. Les sites sont extrêmement divers, on trouve des sites en pleine forêt totalement isolés (roche aux oiseaux par ex), des sites en plein désert (cul de chien ou rocher fin), des sites fréquentés, d'autres moins... Je ne pense pas qu'on puisse en faire le tour en une vie, c'est si grand. A chaque fois que j'y vais, je découvre de nouvelles choses, de nouveaux blocs, de nouveaux recoins. Les blocs sont très beau, le rocher est fantastique, il y a absolument de tous les styles et dans tous les niveaux (dévers, léger dévers, dalle, toit, dièdre tous ces profils existent dans toutes les cotations (on peut trouver aussi bien un toit qu'une dalle en 8a). C'est cette richesse qui fait la spécialité et exceptionnalité de Fontainebleau!
(anonieme respondent)

Deze omschrijving is van een Franse klimmer voor wie *Forêt de Fontainebleau* zeer speciaal is. Vol overtuiging beschrijft hij de bijzondere sfeer en kenmerken van deze plek. De variatie in vegetatie van bosrijke plekken tot zanderige woestijngebieden en de schoonheid van de rotsblokken. Het blijft een onuitputtende ontdekkingstocht waarbij hij altijd nieuwe dingen, gebieden en rotsblokken ontdekt. De zandstenen blokken vindt hij fantastisch, want alle stijlen zijn in alle gradaties te vinden. Een rijkdom die *Forêt de Fontainebleau* uitzonderlijk speciaal maakt.

De bijzondere zandstenen rotsblokken zijn ontstaan tijdens het Oligoceen tijdperk, een periode die duurde van 33,9 tot 23,03 miljoen jaar geleden. Er bestond toen een zee waarin zandlagen met een dikte van dertig tot zestig meter waren. Deze kiezelrijke zandlaag was bedekt met zandsteen van ongeveer vier tot vijf meter dik. Na het verdwijnen van de zee bleven zandstenen platen over en werden er lagunes en kalkrotsen gevormd tijdens de rest van het Oligoceen. Door erosie zijn de zandstenen platen gebroken en is het chaotische landschap met zandstenen rotsblokken her en der verspreid ontstaan (Emiliani 1992: 532 & Grimporama.com).

§ 3.2.1 Geschiedenis van boulderen in *Fontainebleau*.

In de negentiende eeuw werden de blokken reeds beklommen door Franse alpinisten die gingen trainen voor de bergen. In 1874 werd de *Club Alpin Français* opgericht voor deze alpinisten. Veertig jaar later ontstond er een nieuwe georganiseerde club genaamd *Groupe Rochassier* die het beklimmen van de rotsblokken eveneens als training zagen. Na de Eerste Wereldoorlog werd de *Groupe de Haute Montagne* opgericht en in de jaren '30 sloot Pierre Allain zich aan bij de groep.

² Bron: Officiële website van de IFSC <http://www.ifsc-climbing.org>.

Afbeelding 1: La Marie Rose.

Hij bracht het boulderen al snel op een hoger niveau en opende de eerste vijfde graads boulder in het bos. In 1935 ontwikkelde hij een klamschoen met zachte zool voor het échte klimwerk. Het bekendste gebied was *Cuvier*, een plek met een grote concentratie rotsblokken die vanaf het station in het nabijgelegen dorp *Bois le Roi* het gemakkelijkst te bereiken was. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen de klimmers terug naar het bos om te boulderen maar tot het begin van de jaren '70 bleef het slechts een kleine groep klimmers. In 1945 maakte Maurice Martin een inventarisatie van alle blokken in *Cuvier*. Dat was de eerste *topo* oftewel beschrijving van de verschillende blokken en routes. Een jaar later werd de eerste 6a geopend door Rene Ferlet en hij gaf de route de naam '*La Marie Rose*' (afb. 1, p.14). Deze boulder is nog steeds een trekpleister voor boulderaars, vanwege de historische waarde en mooie bewegingen. Wat het mooi maakt is de voettechniek die nodig is om de handgrepen te kunnen belasten. De handgrepen zijn mooi door de kleine randjes en aflopende grepen, oftewel *slopers*, die alleen te fixeren zijn door een juiste lichaamspositie.

In 1947 ontwierp Fred Bernick de eerste formele *circuits* in *Fontainebleau*. Door middel van gekleurde cijfertjes op de rots werd een parcours uitgezet, waarbij de kleur een indicatie was voor de moeilijkheidsgraad. In de jaren die volgden werd het niveau steeds hoger, zo werd de eerste 6c/7a '*Joker*' geopend door Robert Paragot in 1953 en zeven jaar later was de eerste 7a een feit toen Michel Libert '*Slaughterhouse*' beklom. Pas in 1977 werd de eerste geregistreerde 7b bekend gemaakt, '*Carnage*' geopend door Jerome Jean-Charles. Vijf jaar later werd '*Super Prestat*', een 7b+ geopend door Jean Michel Gosselin en opende Jacky Godoffe '*Big Boss*', een overhangende 7b+. De eerste 8b in het bos was '*Fat Man*', die Jacky Godoffe klom in 1993.

Wat uit dit overzicht blijkt is dat er binnen een tijdsbestek van zevenenveertig jaar steeds moeilijkere problemen werden geopend en daarmee ook geklommen konden worden. Deze ontwikkeling in niveau gaat gepaard met nieuwe technieken en stijlen van boulderen. In de beginjaren zagen de klimmers boulderen als een '*lighthearted game*' waarbij de nadruk lag op technische problemen en weinig kracht. De boulderproblemen die werden geopend waren vaak op rotswanden die loodrecht of liggend waren (*straight ups* en *slabs*). Sinds de jaren '80 is daar echter verandering in gekomen.

In the beginning of the 1980's, the turning point of bouldering as we know it today began... This new generation ...quickly adopted an athlete's logic about climbing. The availability of good problems, plus these climbers' intense motivation and training, all converged in a moment of fruition (Ratouis, 2005).

Inmiddels is boulderen de tak van klimmen waarbij vaak veel kracht wordt vereist naast techniek en inzicht. Naast rechte rotsblokken worden nu ook overhangende rotswanden, oftewel achterover hellende wanden, beklommen.

Een schokkende gebeurtenis in de geschiedenis van *Fontainebleau* vond plaats in 2001. Het beroemde boulderprobleem *Fat Man* en vele andere beroemde boulderproblemen in het bos zijn opzettelijk beschadigd door een lokale boulderaar die kwaad was. Het verhaal dat rondgaat is dat deze man altijd al een wisselend humeur had. Soms was hij heel aardig en behulpzaam en af en toe onaanspreekbaar chagrijnig. Hij werkte in een klimhal en het schijnt dat hij zich uitgebuit voelde en onderbetaald. Hij begon grepen en andere voorwerpen te stelen en toen de klimhal hem daarmee confronteerde werd hij kwaad en dreigde hij alles in het bos kapot te maken. Dit heeft hij gedaan. Hij ging met een hamer en zijn hond het bos in en heeft verschillende klassieke boulderproblemen beschadigd. Later is hij opgenomen in een psychiatrische inrichting.

§ 3.2.2 Gebruiken in *Forêt de Fontainebleau*

Het bos is de klimhal van de lokale boulderaars en daarom is één van de belangrijkste gebruiken respect voor de omgeving. De kwetsbare zandsteen moet met zorg worden behandeld zodat toekomstige generaties boulderaars even veel plezier kunnen hebben van de rotsblokken als de huidige boulderaars. Regel één is dan ook het zand van de klamschoenen afvegen voordat deze in contact komen met het rotsblok. De wrijving van zand op de rotsblokken zorgt ervoor dat de rots beschadigd en uiteindelijk zo glad wordt dat de wrijving voor het rubber van de klamschoen afneemt. In *Cuvier*, het langst beklommen bouldergebied in *Fontainebleau*, zijn dan ook veel van deze afgetrapte gladde plekjes te vinden op de rots. Via teksten in gidsen, representatie en mond-op-mond reclame trachten de lokale boulderaars bezoekers het belang van de schoenen afvegen bij te brengen. Veel boulderaars dragen daarvoor een deurmatje met zich mee of slaan met een doek de schoenen schoon.

Veel boulderaars gebruiken magnesium of hars voor meer grip op de rots. Soms worden er witte streepjes gezet met het magnesium om aan te geven waar een handgreep of voettrede zit. Door de tijd heen zijn er discussies geweest over het gebruik van deze middelen. Op dit moment zijn de meningen verdeeld over de eventuele nadelige effecten op de rots, maar de meeste boulderaars zijn het met elkaar eens dat sporen zoveel mogelijk uitgewist moeten worden. Ook dit gebruik trachten lokale boulderaars over te brengen op bezoekers. Zo vertelde Jean-Pierre, een respondent uit mijn onderzoek, dat hij een groepje Japanners had gevraagd de witte vlekken van magnesium weg te poetsen. *'But, you know Japanese. They do everything you tell them, immediately. So they started brushing the whole rock and others!'*

§ 3.2.3 Een dag in *Forêt de Fontainebleau*

Boulderaars die niet in de buurt van *Forêt de Fontainebleau* wonen, kamperen meestal op de camping *Greze sur Loing*. Deze camping heeft een bivakveld waar kampvuren gemaakt mogen worden en daar staat het vaak vol met klimmers tijdens klimweekenden/vakanties. Een belangrijk moment in de ochtend is voor de klimmers hun koffiemomentje. Discussies over wie de beste koffie zet worden regelmatig gevoerd tijdens het koffiezetten, waarbij het sissende geluid van de percolators en de herrie van de gasbrandertjes met kokend water niet te missen zijn. Dit moment van de dag wordt benut om te overleggen in welk klimgebied er die dag geklommen zal worden. Het bos van *Fontainebleau* heeft een doorsnede van veertig kilometer en er zijn daarom veel verschillende sectoren waar geklommen kan worden. Vaak zijn de avond ervoor al voorkeuren voor een bepaald gebied aangegeven en 's ochtends worden de gidsen opengeslagen om foto's te bekijken en specificaties van de verschillende gebieden te vergelijken. Het is zeer afhankelijk van de samenstelling van de groep welke gebieden voorkeur hebben. In de gidsen staat vaak aangegeven of het gebied praktisch is voor kinderen, of het druk bezocht wordt, hoe risicovol de boulders zijn (hoog en/of slechte afsprong) en of er veel wind en/of zon is. Daarnaast staat in veel gidsen een overzicht van het aantal routes in elke gradatie.

Sommige boulderaars komen naar *Fontainebleau* om wat rond te wandelen en hier en daar een boulderblok te beklimmen, terwijl andere boulderaars speciaal voor één boulderprobleem naar het bos gaan. De personen die een *ticklist* hebben met boulderproblemen die ze willen klimmen, oefenen vaak invloed uit op de rest van de groep. Zo motiveren zij iedereen om vroeg op te staan en niet te lang te treuzelen tijdens en na het ontbijt omdat ze zo snel mogelijk het bos in willen om de problemen te gaan oefenen. Binnen de groep jongens, die werd beschreven in de introductie, hadden ongeveer vier mensen vooraf al bedacht welke boulders zij graag wilden doen. Door middel

van mailcontact over de individuele wensen werd vooraf al een selectie gemaakt van gebieden. Zo konden ze specifiek binnen die gebieden gaan zoeken op internet (via filmpjes van andere mensen) naar boulderproblemen die ze graag wilden klimmen.

Mooie foto's uit de gids, *ticklists* van boulderaars en verhalen over goede ervaringen zijn belangrijk om gezamenlijk tot een keuze te komen voor een gebied tijdens het koffie-momentje. De belangrijkste bepalende factor is echter het weer. Sommige bouldergebieden in *Fontainebleau* liggen tussen de bomen van het bos, terwijl andere rotsblokken zich redelijk hoog bevinden op open vlaktes. Als het geregend heeft, is de kans groot dat alle rotsblokken tussen de bomen nat zijn. Er zijn slechts een stuk of drie, vier gebieden die over het algemeen veel wind en zon vangen en niet tussen de bomen liggen. Na een nacht regen of op regenachtige dagen zijn dat dan ook de gebieden waar de boulderaars heen gaan. Op warme, zonnige dagen zijn dit juist de gebieden die gemeden worden. Als het te warm is, heeft de boulderaar namelijk weinig frictie tussen de zweterige handen en de rots. In de bouldergidsen staat daarom vaak vermeld hoeveel zon en wind het gebied krijgt, zodat de boulderaar kan inschatten welke omstandigheden er zijn. In de gidsen staat vaak een routebeschrijving naar de gebieden. Daarnaast is er een duidelijke kaart van het bos die gebruikt wordt door boulderaars als ze niet uit hun hoofd weten hoe ze bij een specifiek gebied moeten komen. De meeste boulderaars beschikken over een auto en als de koffie op is vertrekken ze naar het gebied van hun keuze.

Als wandelaar in het bos van *Fontainebleau* zul je veel mensen met grote rechthoekige objecten op hun rug zien lopen. Dat zijn de *crashpads* die ze met zich meedragen (zie afb. 3, p. 18). Als het koud is hebben ze bijna allemaal dikke donsjasen aan en een muts op. Als het warm is lopen ze met een ontbloot bovenlijf of een T-shirt van klimmerken zoals *Mammut* en *La Sportiva*. Deze mensen gaan allemaal boulderen en zijn op weg naar de rotsblokken waar ze die dag op gaan klimmen. Het boulderen begint vaak met opwarmen. Dat wil zeggen dat de klimmers gemakkelijke boulders klimmen zodat de spieren warm worden en de vingers doorbloed raken. Boulderaars die vervolgens willen presteren zoeken specifiek boulders op aan de hand van gradatie. Boulderaars die niet zo nodig hoeven te presteren, lopen rond en proberen elke boulder die er op het oog mooi uit ziet te klimmen. De laatste groep selecteert meer op esthetiek en de eerste meer op gradatie.

Tijdens het boulderen staan klimmers elkaar te *spotten*. Dat betekent dat degene die klimt beschermd wordt door de omstanders doordat zij er op letten dat de *crashpad* onder de klimmer ligt en de klimmer deels wordt opgevangen als hij/zij valt. Dit is om te voorkomen dat de klimmer achterover of voorover op zijn/haar hoofd valt of naast de mat terecht komt. Dat is een belangrijk aspect van boulderen omdat de klimmer niet beveiligd is, behalve door de mat. Er gebeuren vaak ongelukken waarbij klimmers hun enkels breken doordat ze verkeerd terecht komen. Door elkaar te *spotten* wordt dit gevaar gereduceerd. De *spotters* moedigen de klimmer vaak aan en geven tips waar hij/zij de voeten kan plaatsen. Hier wordt duidelijk dat boulderen een coöperatief spel is waarbij iedereen elkaar helpt en het elkaar gunt om de boulder uit te klimmen. '*Allez*', '*Auf geht's*', '*Venga*' en 'Kom op' zijn aanmoedigingskreten in verschillende talen om een klimmer aan te moedigen.

Aan het einde van de dag staan de boulderaars weer voor een keuze: naar de stad voor een pizza of naar de camping voor een zelfgemaakt avondmaaltje. Wat er ook gekozen wordt, na of tijdens het eten is er bijna altijd een kampvuur. Bij het kampvuur wordt nagepraat over de boulders die iedereen die dag heeft geklommen.

Afbeelding 2: het koffie momentje

Afbeelding 3: de crashpads

Afbeelding 4: groepje boulderaars

§ 3.3 Sociaal-Cultureel-Historische ontwikkelingen

Door de jaren heen is de activiteit steeds populairder geworden en hebben er veel veranderingen plaatsgevonden. In deze paragraaf zal duidelijk worden hoe klimmers zelf en technologische ontwikkelingen invloed hebben (gehad) op de praktijk van het boulderen.

§ 3.3.1 Lokalisatie van gebruiken

Boulderaars zouden gekenmerkt kunnen worden als pelgrims die de wereld af reizen op zoek naar bouldermekka's. De bouldergebieden in verschillende landen hebben allen hun eigen unieke atmosfeer en karakteristieken. Zo staat *Fontainebleau* wereldwijd bekend om de grote concentratie aan zandstenen boulderblokken in alle formaten en stijlen. Door deze reizen komen boulderaars van over de hele wereld met elkaar in aanraking en delen ze ervaringen, kennis en technieken. De verschillende gebruiken, van bezoekers en lokale klimmers, komen samen en vermengen. Zo reisde de lokale boulderaar van *Fontainebleau*, Jo Montchaussé, begin jaren '80 naar Amerika met zijn vrouw om te gaan klimmen. Hij zag daar boulderaars op een dikke mat zitten onder een boulder om vervolgens vanuit een zittende positie te beginnen met klimmen. Jo vond dit een 'idiotie' manier van klimmen en begreep er in eerste instantie niets van. Pas later begon hij het nut er van in te zien dat deze matten bescherming vormden doordat ze een val konden breken en dat zittend beginnen (in plaats van staand) interessante boulderproblemen kon opleveren. Hij heeft dit gebruik toen in *Fontainebleau* geïntroduceerd en heeft een eigen bedrijf 'l-bbiz' opgericht om *crashpads* te maken die hij de *Triple Pad* heeft genoemd. In eerste instantie kreeg hij kritiek van andere boulderaars. De veiligheid die de mat biedt reduceert de mentale uitdaging van een spannend boulderprobleem. Bovendien kan de start van een probleem gemakkelijker zijn doordat de klimmer hoger begint door op de mat te zitten of staan. Inmiddels is de *crashpad* grotendeels geaccepteerd, hoewel sommige klimmers weigeren de mat te gebruiken. Dit blijkt ook uit de online enquête.³ Het gebruik van een *crashpad* in *Fontainebleau* vindt 62,6%, oftewel 234 respondenten geoorloofd. Slechts 9,4%, oftewel 35 respondenten, vindt het niet geoorloofd. Minder dan de helft van de respondenten, namelijk 28,1% (105 respondenten), vindt het gebruik van een *crashpad* soms wel, soms niet horen bij een geldige beklimming. De reactie van deze laatste groep komt voort uit de complexe regulatie binnen de praktijk van het boulderen. Zo heeft de introductie van de *crashpad* geresulteerd in impliciete regels over het juiste gebruik van de *crashpad*. Over het algemeen wordt er niet geaccepteerd dat er twee *crashpads* op elkaar worden gelegd om een boulderprobleem te starten. Maar een grote groep, namelijk 110 boulderaars (29,3%) vindt dat het soms wel mag. Een reden die wordt gegeven om het gebruik van twee *crashpads* te rechtvaardigen is als de boulderaar erg klein is en niet bij de begingreep kan komen. Het verschilt per boulderaar hoe serieus hij/zij om gaat met de regels die betrekking hebben op de validiteit van een beklimming. Wat voor veel boulderaars geldt is dat als iemand claimt een boulder 'geklommen te hebben', hij/zij dit volgens de juiste regels gedaan moet hebben. Zo niet, dan moet hij/zij niet in het openbaar gaan claimen de boulder geklommen te hebben of de alternatieve wijze moet expliciet vermeld worden.

Naast de vermenging van gebruiken door reizende boulderaars, worden er nieuwe gebruiken geïntroduceerd door nieuwe generaties. Zoals reeds duidelijk werd uit het voorbeeld van Jo Montchaussé kost het tijd voordat nieuwe gebruiken geïnternaliseerd worden door de oude generatie. De nieuwe generatie weet echter niet beter dan dat de *crashpad* onderdeel is van het

³ Deze berekening is gebaseerd op 374 reacties. De overige 349 respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

boulderen. In *Fontainebleau* wordt zelfs tijdens cursussen door de klimbond verteld tegen beginnende boulderaars dat een *crashpad* ‘altijd’ gebruikt moet worden vanwege veiligheidsredenen. Wat sommige oudere generatie boulderaars doen die veel waarde hechten aan de traditionele ethiek is de *crashpad* pas onder de boulder schuiven als de klimmer reeds in de boulder is gestapt. Op die manier begint de boulderaar te klimmen vanaf de grond en is er toch de bescherming tijdens het klimmen. Een goed voorbeeld van twee generaties boulderaars en het gebruik van de *crashpad* kwam ik tegen in *Cuvier*. Jean-Claude en Michele, twee lokale boulderaars rond de zestig jaar, waren samen aan het boulderen. Jean-Claude klimt al veertig jaar terwijl Michele nu net twintig jaar klimt. Bij iedere boulder legde Michele zijn *crashpad* neer waarop Jean-Claude af en toe half plagend en half serieus kritiek leverde op zijn gebruik van de *crashpad*. Als Michele dan ook nog eens zijn handen ging *poffen* met magnesium maakte Jean-Claude hem helemaal uit voor barbaar. Door de jaren heen is gebruik van magnesium afwisselend als goed of fout bestempeld. Het is volgens Jo Montchaussé nog steeds niet helemaal bekend of magnesium schadelijk is voor de rots, maar vroeger werd het niet gebruikt en inmiddels is de ethiek dat het zo min mogelijk wordt gebruikt en na gebruikt wordt weggepoetst. Veel nieuwe generatie boulderaars maken inmiddels volop gebruik van magnesium.

Afbeelding 5: gespecialiseerde klamschoen

De opkomst van de *crashpad* en andere technologische ontwikkelingen zoals de klamschoen hebben naast veranderingen in ethiek ook veel veranderd in de stijl van boulderen. Door de *crashpad* kan er veel meer risico genomen worden en is er een dynamischere, atletischere stijl ontstaan. Zo zijn er boulderproblemen geopend met *dyno's*, dat wil zeggen dat er gesprongen moet worden naar de volgende greep. Door de speciale klamschoen is men steeds technischer gaan klimmen. Zo is het door het speciale rubber en de vorm van de schoen mogelijk geworden om tegen een rechte wand aan te staan zonder uit te glijden, aan tenen te hangen en met de hak aan een greep te hangen (zie afb. 5).

§ 3.3.2 Commercialisering

Deze technologische producten zijn onderdeel van een belangrijke commerciële markt binnen de klimwereld. Het is deze markt waardoor sporten zoals boulderen tegenwoordig *lifestyle sports* worden genoemd (Wheaton, 2004). Naast praktische producten is er namelijk een enorm aanbod aan zogenoemde ‘*lifestyle*’ producten waaronder mode, magazines, films et cetera. Binnen deze commerciële markt vallen ook de grote klimmerken zoals *La Sportiva*, *Boreal* en *Mammut* en de sponsorcontracten die zij sluiten met goede klimmers/boulderaars. Dergelijke producten en merken dragen bij aan een subculturele identiteit door bijvoorbeeld een herkenbare kledingstijl die bestaat uit onder andere *The North Face* donsjasen, mutsen en *approach* schoenen (herkenbare sportieve wandelschoenen).⁴

⁴ Zie verder ‘De Mens Achter de Klimmer: Levensstijl en Sportidentiteit bij een *Lifestyle Sport*’, van Liere, M. (2009).

Merken hebben echter ook invloed op de praktijk van het boulderen door de sponsorcontracten die zij sluiten. De merken willen zich graag koppelen aan de prestaties van klimmers. Op die manier kunnen zij uitdragen dat het succes van de klimmer mede gerealiseerd is door hun producten. Doordat er iconen uit de klimwereld op deze wijze worden gemedialiseerd naar de buitenwereld worden dominante gebruiken van deze iconen geïnternaliseerd door de massa. De gebruiken van deze topklimmers zijn voor een groot deel beïnvloed door prestatiegericht boulderen. Klimmers die graag willen leven van het klimmen zullen prestaties moeten leveren om professioneel klimmer te kunnen zijn door sponsorcontracten. Zo heeft de professionele boulderaar Paul Robinson een sponsorcontract met *La Sportiva*. Voor hem is het presteren voor een sponsor niet enkel voor het geld. Zijn eigen motivatie en doel om te boulderen is eveneens een bijdrage te leveren aan de klimsport door het naar een hoger niveau te brengen. De Italiaanse klimmer Michele Caminati daarentegen heeft een heel andere motivatie om te klimmen. Hij wil vooral mooie en klassieke boulderproblemen klimmen en pas daarna is het cijfertje oftewel het niveau van belang. Hij komt dan ook minder in de publiciteit dan Paul, omdat hij minder ‘belangrijke’ prestaties neerzet (aldus voor de merken). Presteren is echter de boodschap die naar buiten gebracht wordt. Een gevolg van deze prestatiedrang is dat de normatieve ethiek om een boulderprobleem op de juiste manier te klimmen voor het gemak even vergeten wordt. Dat is de kritiek die sommige ‘recreatieve’ boulderaars bijvoorbeeld op de Amerikaanse topklimmer Dave Graham hebben. Dave opende in 2008 een nieuwe probleem in *Fontainebleau*, namelijk *The Island*. Hij heeft deze boulder op een nogal onconventionele manier geklommen door te starten met zijn elleboog op een rotsblok er onder en half liggend in te stappen. Dit terwijl hij de boulder ook staand vanaf de grond had kunnen klimmen. Sommige mensen zijn van mening dat hij door een tekort aan tijd in het gebied de ‘normalere’ variant niet heeft kunnen doen en vanwege prestatiedrang/druk de boulder op deze wijze heeft geopend. Naast deze kritieken is er een tendens dat steeds meer (recreatieve) boulderaars het niet zo nauw nemen met de regels als ze willen presteren. Zo beginnen mensen een boulder half gehurkt in plaats van zittend op de grond, terwijl dit wel degelijk invloed heeft op de moeilijkheid van een boulderprobleem.

§ 3.3.3 Medialisering

De informatie- en communicatietechnologie hebben veel ontwikkelingen doorgemaakt sinds het ontstaan van boulderen. Naast een stroom van massamedia is er een arena ontstaan van computer-gemedieerde communicatie. In de beginjaren van het boulderen werden er initiatieven opgestart door lokale boulderaars om boulderproblemen vast te leggen op papier. Deze documenten zijn vertaald naar *topos*, oftewel gidsen, toen de vraag hiervoor toe nam. De eerste officiële *topo* van *Forêt de Fontainebleau* dateert uit 1945. Inmiddels bestaan er veel verschillende gidsen en zelfs online databases waarin specifieke boulderblokken met gedefinieerde problemen/routes zijn opgenomen. Binnen de wereldwijde bouldergemeenschap bestaat er bijvoorbeeld een website genaamd www.8a.nu waar kennis, nieuwtjes en ranglijsten worden bijgehouden. Daarnaast hebben veel landen een eigen nationale en/of lokale informatiewebsite. Voor *Forêt de Fontainebleau* is www.bleau.info opgericht met een database van boulders in het bos met gradaties, foto's en video's. Daarnaast zijn er fora en blogs die een doorlopende stroom aan verhalen en discussies opleveren. Op de websites *Youtube* en *Vimeo* worden dagelijks filmpjes geüpload door individuele boulderaars. Door deze ontwikkelingen is er veel veranderd binnen de praktijk van het boulderen, waaronder een verschuiving in machtsverhoudingen (openen van boulders, gradatie toekennen), toegankelijkheid van gebieden en ook de ideeën over boulderen.

De macht over het toekennen van een gradatie aan boulderproblemen lag eerst in handen van de opener van het probleem. Inmiddels is het mogelijk dat boulderaars die het probleem hebben herhaald hun waardering geven via de online database. Op die manier komt er een gemiddelde waardering als uitkomst van de reacties van herhalers. Het is echter een complex proces. Zo blijkt uit gesprekken met boulderaars dat zij het klassieke boulderprobleem 'Marie Rose', de eerste 6a van *Fontainebleau*, moeilijker vinden dan 6a. Omdat het echter een klassieker is bevestigen veel herhalers in de online database het niveau. Slechts 14% van de 234 geregistreerde herhalers vindt 'Marie Rose' een 6a+, 2% een 6b en 1% zelfs een 6b+.⁵ Als het geen klassieker was geweest hadden boulderaars eerder aangegeven dat ze het boulderprobleem moeilijker vinden. Daarnaast is het toekennen van gradatie een subjectief proces, aangezien iedere boulder fysiek andere sterkte- en zwaktepunten heeft waardoor een beklimming voor de één gemakkelijk aanvoelt in relatie tot een ander probleem, terwijl het voor een andere persoon precies omgekeerd kan zijn. Boulderproblemen kunnen ook afgewaardeerd worden, zoals het geval is bij *The Island*. Dave Graham waardeerde het probleem als 8c, inmiddels is het door zes klimmers herhaald en afgewaardeerd naar 8b+. Omdat dit niveau door slechts weinig mensen geklommen kan worden, zijn er hele discussies over het waarderen van moeilijke problemen. Zo heeft Paul Robinson een uitgebreid blogbericht geschreven over zijn subjectieve beleving van de gradaties van de moeilijkste problemen die hij heeft geklommen. Paul heeft meerdere moeilijke boulderproblemen geklommen en heeft daardoor een redelijk referentiekader. Op die manier kan hij de verschillende boulders met elkaar vergelijken. Zo schreef hij op zijn blog het volgende:

There has been a lot of debate about grades these days and what is happening with them. After traveling Europe and South Africa for the past year, I have been able to climb a lot of really amazing boulders and each one has given me more knowledge and insight into the whole grading debate. After climbing all of these boulders, especially The Story, I have a new basis for grading and thought that I would share my thoughts.

Terre De Sienne 8B/+ (8B) 1/6/07- At the time of the ascent I registered it as 8B+ as it felt slightly harder than 8B's I had previously completed. After re climbing the boulder in 2009 and after having sent many more lines in the range it feels to be around solid 8B. It is a nice three move hard crimper boulder and feels like what I would consider solid 8B.

(Robinson, 2011).

Wat duidelijk wordt uit deze blog is dat het referentiekader van een klimmer heel belangrijk is om iets te kunnen zeggen over de gradatie van boulderproblemen. Hoe meer 8b's iemand geklommen heeft, hoe beter hij/zij kan zeggen of een probleem 8a+ is, 8b en misschien zelfs wel 8b+. Omdat zo weinig klimmers op de wereld dit niveau boulderen, is er geen grote gemeenschap die via een online database mee kan waarderen. Hoe minder herhalers, hoe meer macht de opener/herhaler heeft maar ook hoe meer twijfel en discussies er ontstaan.

Ook op de manier waarop een boulder geklommen moet worden hebben verschillende mensen invloed. Allereerst heeft de opener van een nieuw boulderprobleem de privilege om te definiëren waar de boulder begint en eindigt. Voordat er *topo's* en databases op internet bestonden, was het niet bekend wie het probleem geopend had en/of hoe het probleem bedoeld was om te klimmen. Mondelinge overlevering en logica werden toen gebruikt om een probleem te beklimmen.

⁵ Bron: <http://bleau.info/cuvier/2128.html>.

Inmiddels staat in gidsen en in online databases vaak gedefinieerd waar een probleem start en eindigt. De maker van de gids en de webmaster van de online database kunnen hierdoor ook invloed uit oefenen op de wijze waarop een boulder geklommen wordt door de definitie die zij neerzetten. Als zij fouten maken, wordt het probleem op een verkeerde manier herhaald. Aan de andere kant worden boulderproblemen door deze schriftelijke vastlegging vaker herhaald en over het algemeen op de juiste manier.

De makers van gidsen en databases hebben ook invloed op de toegankelijkheid van gebieden. Zo kunnen ze bewust gebieden negeren om massatoerisme van boulderaars te voorkomen doordat het bijvoorbeeld beschermd gebied is. Ook kunnen ze onderwijzend van aard zijn door te beschrijven wat de juiste gebruiken zijn in *Fontainebleau*. Zo heeft de gids van Jo Montchaussé veel beschrijvende stukjes waarin uitgelegd wordt hoe er omgegaan moet worden met de rots naast de informatie over boulderproblemen. De webmaster van *bleau.info*, Jean-Pierre Roudneff, vertelde dat de website *bleau.info* een educatieve functie probeerde te hebben door filmpjes te plaatsen waarbij boulderaars hun schoenen goed afveegden en de rots schoonmaakten na het gebruik van magnesium. Ook hebben zij bewust filmpjes geplaatst waar de juiste methode werd gebruikt voor het beklimmen van een boulderprobleem en filmpjes genegeerd waarbij een verkeerde methode werd gebruikt, zoals half gehurkt beginnen in plaats van zittend op de grond bij een gedefinieerde zit-start. Via deze media trachten de lokale boulderaars hun subcultureel kapitaal over te brengen op de massa en oefenen zij invloed uit op de praktijk. Door openbare uploadmogelijkheden zoals *Youtube* en *Vimeo* hebben echter alle boulderaars invloed op de wijze waarop problemen geklommen worden. Doordat individuen filmpjes plaatsen van hun beklimming op internet, kunnen verkeerde methoden overgenomen worden door andere boulderaars die de filmpjes bekijken. Zo staan er vele filmpjes op internet waarbij de klimmer niet begint volgens de officiële start. Deze filmpjes zijn enerzijds een controlemiddel om te oordelen of iemand het probleem op de juiste manier heeft geklommen, maar zorgen er anderzijds ook voor dat andere mensen het probleem op de verkeerde manier gaan klimmen.

In dit hoofdstuk is duidelijk geworden hoe boulderen is ontstaan, wat boulderen precies is en welke ontwikkelingen er invloed hebben gehad op de praktijk van het boulderen. Wat impliciet sterk naar voren kwam is de hoge mate van regulatie binnen de bouldergemeenschap. Er bestaat een normatieve ethiek waarbinnen regels zijn voor de manier waarop een boulder op de 'goede' manier geklommen dient te worden. De complexiteit van deze regels is reeds een beetje naar voren gekomen, doordat ze aan verandering onderhevig zijn maar ook per situatie en individu verschillen. Het is juist deze complexiteit van regulatie waar de volgende hoofdstukken over gaan.

Tegengestelde waarden

'Heb je nog iets geklommen vandaag?' is de vraag die me vaak gesteld wordt aan het kampvuur. Meestal antwoord ik daar op 'ja, een heleboel leuke boulders'. Dat is echter niet het antwoord waar de vraagsteller op zit te wachten. Hij of zij wil weten of ik iets moeilijks heb kunnen klimmen die dag. Of ik een moeilijke boulder heb uitgeklimmen die op de grens van mijn maximale vermogen ligt. Quasi nonchalant leg ik altijd uit dat ik (nog) geen moeilijke boulders klim in Fontainebleau en dat ik altijd maar wat doe. Ik loop een beetje met de groep mee en klim gemakkelijke dingen waar ik één of twee pogingen voor nodig heb. Die houding heb ik overgenomen van mijn vriend die al jarenlang klimt maar nooit héél veel pogingen doet in één boulder. Hij zegt altijd dat hij liever veel boulders klimt die hij kan, dan dat hij een dag lang loopt te worstelen in een boulderprobleem die hij misschien aan het einde van de dag nog niet klimt. Toch wil ik eigenlijk wel eens aan het kampvuur kunnen vertellen dat ik La Baleine heb geklommen. Iedereen weet dan over welke boulder ik het heb en ze zullen me feliciteren en vragen hoe ik de boulder precies heb geklommen. Trots kan ik dan vertellen uit welke mooie passen de boulder bestaat en hoe gemakkelijk het voelde toen ik de boulder uiteindelijk klom (na urenlang geploeterd te hebben op de crux beweging). Thuis zal ik dan mijn prestatie in kunnen vullen op mijn online scorecard via 8a.nu en gemotiveerd raken om nog moeilijkere boulders te gaan beklimmen.

Bovenstaande scene zal voor veel boulderaars herkenbaar zijn. De pijn, moeite en frustratie die gepaard kunnen gaan met het *projecten* van een boulder en tegelijkertijd de drang om het toch te blijven doen. De frustratie wordt alleen maar groter als de boulder weinig esthetische waarde heeft, door lelijke bewegingen en/of het afgrijselijke uiterlijk van het blok. Zo bestaat er een boulder genaamd *Soupçon*, waarbij de eerste beweging erg lelijk is en veel frustratie opwekt (zie afb. 11, p. 32). De rest van de boulder is echter mooi. Wat maakt een beweging mooi of lelijk? Waarom willen boulderaars de boulder klimmen als het begin zo lelijk is? Waarom slaan ze de eerste beweging niet gewoon over? Dat heeft alles te maken met prestatiedrang en regulatie.

§ 4.1 Twee botsende idealen

Aan de ene kant willen boulderaars mooie, logische lijnen klimmen en zijn de waarden plezier en genieten het hoofddoel. Aan de andere kant zijn veel boulderaars bezig met het streven naar een bepaalde prestatie waarbij de logica en esthetiek van een route soms ondergeschikt zijn aan de gradatie. Deze botsende idealen bestaan vaak naast elkaar, waarbij de nadruk op één van de twee persoonsafhankelijk en situationeel is. De twee waardensystemen kunnen als volgt gedefinieerd worden.

Sport	Spel
Regulatief Normatieve ethiek	Anti-regulatief Vrijheid
Gradatie Moeilijkheid	Esthetiek Logica

Figuur 1 Duaal waardensysteem van boulderen

§ 4.1.1 Regulatie versus anti-regulatie

Alleen kinderen en leken (mensen die nooit in aanraking zijn gekomen met klimsport) klauteren op rotsblokken zonder dat zij rekening houden met regels. Zij zijn de enigen die in alle vrijheid op een rotsblok klimmen. Veel boulderaars hebben de behoefte om het boulderen net zo speels te benaderen als de kinderen en leken. De drang om speels te boulderen komt naar mijn idee voort uit drie redenen. Ten eerste is er een natuurlijke speelse drang om op rotsblokken te klauteren. Denk aan toeristen die langs een rotsblok lopen en er spontaan op klauteren en plezier hebben. Ten tweede weten ervaren boulderaars dat de drang om een bepaalde boulder perse te willen klimmen vaak een negatieve invloed heeft op de prestaties. Hoe meer druk de klimmer op zichzelf legt om te presteren, hoe slechter het gaat (uitzonderingen daar gelaten). Ten derde zorgt het streven naar het klimmen van moeilijke boulderproblemen er voor dat er frustratie en teleurstelling kan ontstaan. Als een klimmer heeft getraind om een bepaald niveau te klimmen en het komt er niet uit, dan is dat niet leuk. Een speelse benadering zorgt ervoor dat er altijd plezier is zonder prestatiedruk.

Boulderaars benadrukken daarom vaak spelwaarden zoals plezier hebben in het klimmen en de vrijheid die de beleving van boulderen zo bijzonder maakt. Zo omschreef een Franse klimmer zijn idee over regulatie in relatie tot boulderen als volgt: *“Le grimpeur est libre de gravir un bloc comme il le souhaite puisque l'escalade est un jeu. Pour les grimpeurs que les règles strictes intéressent, il y a les compétitions officielle”* (anoniem, 2011).¹ Maar wat bedoelen boulderaars precies met vrijheid? De filosoof Kevin Krein heeft in zijn artikel *‘Climbing and stoic conception of freedom’* (2010) beschreven dat er drie soorten vrijheid bestaan. Vrijheid van beweging en handelen, politieke vrijheid en de vrijheid van wil. Alle drie de vormen zijn niet meer relevant tijdens klimmen dan in het gewone dagelijkse leven. Vrijheid van beweging is zelfs gelimiteerd door de kenmerken van de rots. Volgens Krein komt de vrijheid die klimmers ervaren voort uit de restricties en risico's die klimmen met zich meebrengt. Dat is een paradox die Krein verklaart door de Stoïcijnse filosofie. De basis van vrijheid die de klimmer ervaart is volgens hem de zelfkennis en het begrijpen van de omgeving. Het moment dat alles goed gaat. Als alle bewegingen logisch en natuurlijk zijn. Hoewel de beleving van klimmen die Krein schetst overeenkomt met mijn eigen ideeën en bevindingen, wil ik toch een vierde benadering geven aan de vrijheid die klimmers benadrukken. Tijdens gesprekken met boulderaars kwam naar voren dat juist de vrijheid van beweging en handelen voor hen belangrijk is. Ik ben het eens met Krein dat dit een vreemde paradox is, omdat boulderen juist beperking van beweegruimte is. Deze tegenstelling betekent echter niet dat de ervaring van klimmers niet reëel is. Met vrijheid bedoelen veel klimmers dat zij zelf in de hand hebben op welke manier zij een rotsblok omhoog klimmen. Zij zijn vrij in het kiezen met welke hand ze welke greep pakken en hoe zij hun lichaam positioneren. Ook zijn ze vrij om te kiezen wát ze willen klimmen en waar. Boulderaars benadrukken

¹ Quote van een respondent uit de online enquête. Vertaling: “De klimmer is vrij om een blok te beklimmen hoe hij dat wil, want klimmen is een spel. Voor klimmers die strikte regels willen, zijn er officiële competities.”

bovendien dat de vrijheid groter is dan bij sportklimmen, omdat er geen touwen en helmen aan te pas komen. Deze uitleg benadert de natuurlijke relatie tussen mens en rots, die puurder is wanneer er geen hulpmiddelen aan te pas komen. Zo vertelde een Franse boulderaar Phillipe dat vrijheid in boulderen voor hem betekent dat hij geen hulpmiddelen nodig heeft zoals touw. Het is enkel de klimmer en de rots.

Liberté en ce qui concerne l'escalade de blocs sans corde, sans artifice, le grimpeur, ou la grimpeuse, et le bloc. Contrairement à l'escalade en falaise ou en montagne qui nécessite d'avoir du matériel (cordes, pitons, coinceurs etc...) en escalade de bloc, il n'y a pas ces contraintes d'où ce sentiment de liberté. Ce sentiment s'exprime de la façon la plus épurée qui soit, dans le solo intégral, ou le grimpeur met sa vie en jeu. Certain y voit même une tendance suicidaire, personnellement, je ne le pense pas (Phillipe, 2011).

Aan de andere kant hangt vrijheid in de beleving van boulderaars ook vaak samen met de eenvoud en de mogelijkheid het maximale uit zichzelf te halen zonder over andere dingen na te hoeven denken (zoals bij sportklimmen over het touw nagedacht moet worden).

In bouldering, rock climbing's 'laboratory', you are free to push the limits of your physical ability. You don't have to worry about the protection or whether you're going to 'top out'. All you have to think about is 'the move'. All you have to do is execute the move -or a series of moves (Ward 2009: 1).

Vrijheid en logica hangen in het discours van boulderaars voor een groot deel samen met 'puurheid'. De pure bewegingen en handelingen van het klimmen zonder artificiële hulpmiddelen en de pure lijn van de rots. Termen die gebruikt worden door boulderaars in relatie met vrijheid en logica zijn onder andere 'natuurlijkheid', 'plezier', 'genieten', 'levensstijl', 'mooiheid'.

De paradox van vrijheid zit niet enkel in de bewegingsvrijheid die de natuur en de fysiek opleggen, maar ook in de restricties die door de participanten zelf opgelegd worden. Naarmate de prestatie belangrijker wordt komt er een heel scala aan regels naar voren die de validiteit van een beklimming bepalen. Om ervoor te zorgen dat mensen de boulderproblemen op dezelfde manier klimmen zijn er impliciete regels die voorschrijven hoe een boulder geklommen dient te worden en dat gaat altijd samen met inperken van vrijheid. Zo wordt er onderscheid gemaakt tussen zit-start, lage start, sta start en spring start om een boulder te beginnen. Het is vanzelfsprekend dat een boulderprobleem die begint met een zit-start meer bewegingen vereist om boven op het blok te komen dan dat hetzelfde boulderprobleem met een staande start wordt geklommen. Dat verschil heeft gevolgen voor de moeilijkheidsgraad en daarmee de prestatie. Sinds er in de jaren '80 *crashpads* op de markt zijn gekomen bestaan er veel discussies over de zit- en sta start. Zittend of staand op een *crashpad* van tien centimeter dik is ten slotte anders dan zittend of staand op de grond. In dergelijke discussies worden hoofdzakelijk twee soorten claims ingezet. De eerste benadrukt aan de hand van ethiek en stijl dat het niet mooi en natuurlijk is om door middel van een hulpmiddel hoger te starten. De tweede benadrukt het belang van gradatie en stelt dat een *crashpad* de beklimming gemakkelijker kan maken door tien centimeter hoger te starten. Een dilemma wat hier echter uit voortvloeit zijn de fysieke verschillen in lengte, want die tien centimeter kan voor een klein persoon heel handig zijn om de startgrepen te kunnen bereiken. Mag het dan wel? Dat is afhankelijk van hoe serieus de klimmer het spel speelt. Hoe serieuzer, hoe belangrijker de regulatie waardoor de klimmer in speelse vrijheid beperkt wordt.

Afbeelding 6: esthetische dyno

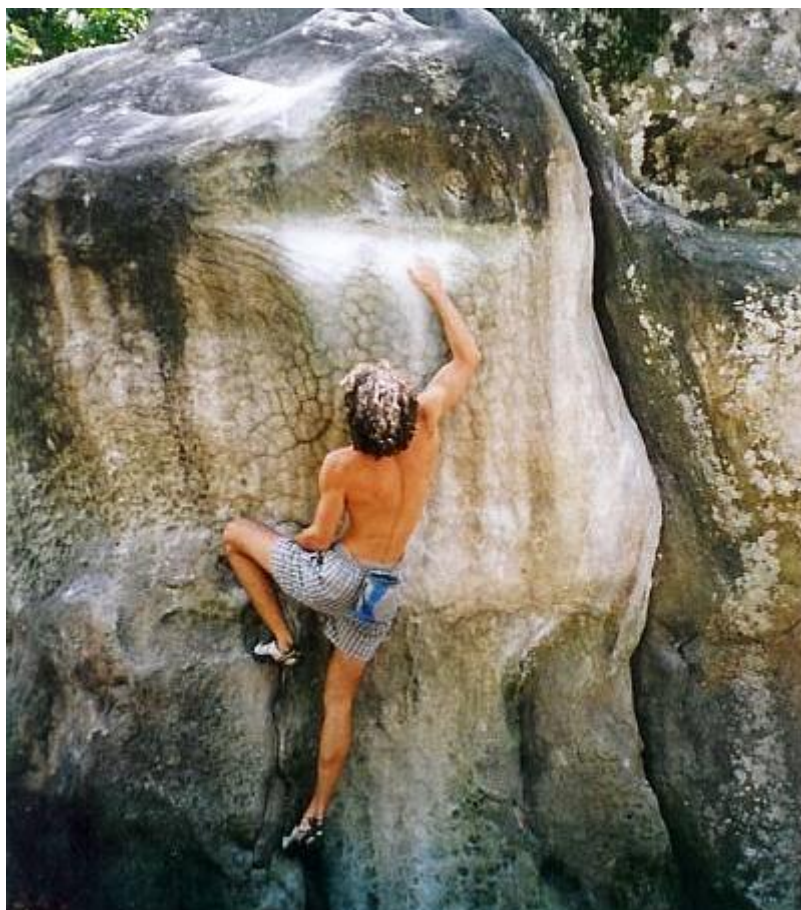
Afbeelding 7: onaantrekkelijk rotsblok

§ 4.1.2 Gradatie versus esthetiek

Vanuit rationalistisch oogpunt zoekt de bouldergemeenschap naar een manier om de prestatie van een beklimming te meten door middel van een gradatiesysteem. Het doel van de gradatie is om de globale moeilijkheid van het boulderprobleem te meten. Deze getallen zijn geen objectieve maatstaven, maar een subjectieve mening van de opener van een boulderprobleem en de herhalers. In *Fontainebleau* wordt een schaal gehanteerd vanaf 1 tot 8c+. Door de toevoeging van a, b of c en een + of - kan er specifiek onderscheid gemaakt worden tussen moeilijkheid. Dit systeem staat echter continu ter discussie omdat het geen kwestie is van een objectieve meting, maar een subjectieve beoordeling van de boulderaars die de boulder geklommen hebben. Deze beoordeling wordt beïnvloed door de morfologie van de boulderaars en hun referentiekader. Omdat lichamen en individuele kwaliteiten verschillen kan hetzelfde boulderprobleem voor de één aanvoelen als een 6a, terwijl het voor de ander aanvoelt als bijvoorbeeld een 6b+.

Over het algemeen zijn de meeste klimmers het er over eens dat als een persoon claimt een boulder geklommen te hebben, hij/zij het volgens de regels gedaan moet hebben. Hierbij komen we terug op de regulatie, want als mensen vrij zijn te starten waar ze willen heeft dat gevolgen voor de gradatie. Een lang persoon zou bijvoorbeeld de eerste moeilijke beweging over kunnen slaan terwijl een kort persoon een heel moeilijke beweging moet maken. Dit is de reden voor veel mensen om te zeggen dat de begingrepen gedefinieerd dienen te zijn en iedereen op dezelfde manier moet beginnen. Dat betekent echter niet dat het voor ieder persoon even moeilijk is, want het zou voor de langere persoon wel eens moeilijker kunnen zijn om laag/opgevouwen te beginnen en dan heeft de kleinere persoon weer voordeel. Kortom, om te kunnen zeggen 'ik heb een 7a geboulderd' moet het volgens de regels gedaan zijn. Eerlijkheid en openheid over de manier waarop een boulder geklommen is zijn daarbij het belangrijkste. Roddels en beschuldigen van vals spelen ontstaan op het moment dat iemand een bepaald boulderprobleem claimt geklommen te hebben, terwijl andere klimmers weten dat hij/zij niet goed en/of sterk genoeg is om dat te doen of uit foto- en/of videomateriaal blijkt dat hij/zij het niet op de juiste manier heeft geklommen. Deze gradatie en regulatie structuur betreffen echter de ene kant van de medaille. Aan de andere kant is juist een hang naar esthetiek.

Het genot van boulderen als spelen op rotsblokken wordt grotendeels beïnvloed door de esthetiek van een boulder. De esthetiek wordt bepaald door visuele kenmerken van de rots en de fysieke bewegingen. Veel boulderaars geven aan dat een boulder mooi is als de lijn die geklommen wordt logisch en puur is. Dat wil zeggen dat het duidelijk is waar de boulder begint en eindigt doordat het bijvoorbeeld een rechte lijn omhoog is via logische grepen. Als er heel veel randjes en gaatjes zitten die eigenlijk niet gebruikt worden om boven op het blok te komen, is de boulder minder puur. Hoe minder overbodige grepen in de rots, hoe puurder. Dit hangt samen met de uiterlijke schoonheid van het rotsblok die gladder oogt naarmate er minder overbodige grepen in zitten en voldoening van de lichamelijke bewegingen die in een logische lijn tot de top van het rotsblok leiden. Op afbeelding 6 (p.28) is een rotsblok te zien waar slechts één horizontale rand zit die als handgreep gebruikt kan worden. Verder oogt de rots heel glad, al zitten er hier en daar minuscule randjes die als voettegreep gebruikt kunnen worden. Dit rotsblok heeft geen overbodige grepen en het is voor de klimmer duidelijk dat hij/zij met de handen op de rand begint en vervolgens naar de bovenste rand springt (een *dyno*). Een blok als deze is aantrekkelijk voor klimmers door de schoonheid en logica. Het rotsblok op afbeelding 7 (p.28) is veel ruwer en hoekiger. Er zitten zoveel uitstekende puntjes en randjes dat het niet direct duidelijk is welke lijn er geklommen kan worden.

Afbeelding 8: aantrekkelijk rotsblok²

Afbeelding 9: onduidelijke lijn³

² Bron: www.lezec.cz.

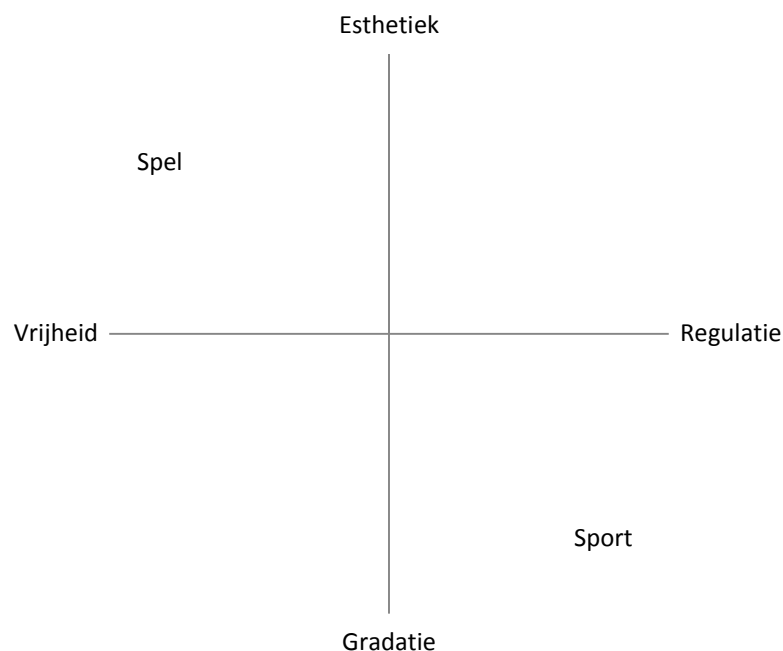
³ Bron: www.bleau.info.

Afbeelding 8 (p. 30) daarentegen lokt iedere klimmer naar zich toe. Het is een uitdagend blok door de grote aflopende ronde *slopers* (grepen die met de vlakke hand gefixeerd moeten worden zodat er frictie ontstaat). Er zitten wederom geen overbodige grepen of voettreden op het blok, waardoor het logisch is via welke grepen omhoog geklommen dient te worden. Het blok van afbeelding 9 (p. 30) is het tegenovergestelde doordat er een gatenkaas aan *pockets* zit over het hele blok verspreid. Waar te beginnen? Welke *pockets* te gebruiken? Praktisch gezien kan de klimmer links onder beginnen en dan naar rechts traverseren om vervolgens in een diagonaal naar links omhoog te klimmen. Er kan echter ook in het midden van het blok in een rechte lijn omhoog geklommen worden. Hoewel dit blok minder logisch en puur is dan de blokken op afbeelding 6 en 8, heeft het desondanks aantrekkingskracht voor sommige klimmers door de hoogte en afwijkende structuur.

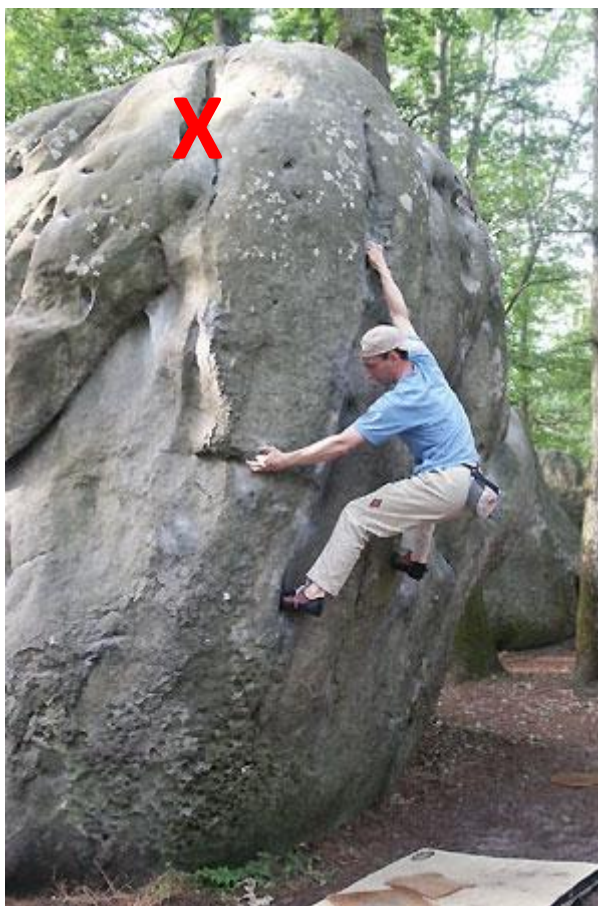
Personen die zich meer richting sport begeven halen meer voldoening uit het klimmen van een hoge gradatie. Hoe moeilijker het boulderprobleem dat ze kunnen klimmen hoe beter. Dat het blok of de lijn esthetisch niet heel mooi zijn, is dan van ondergeschikt belang. Eliminatie van bepaalde grote grepen (die logisch in de lijn omhoog liggen) is een artificieel middel om een boulderprobleem moeilijker te maken en daardoor hogere gradatie toe te kunnen kennen (zie afb. 10, p.32). Zittend beginnen van een boulder, terwijl het geen mooie maar wel moeilijke bewegingen zijn die toegevoegd worden aan de boulder, is ook een voorbeeld van moeilijk maken ten koste van esthetiek (afb. 11, p.32). Ook het combineren van twee verschillende boulderproblemen op één rotsblok is niet heel logisch maar maakt het wel moeilijker.

§ 4.1.3 Sport- en spelcontinuüm

In plaats van te denken in bovengenoemde dichotomieën stel ik voor uit te gaan van een continuüm waarbij de sport- en spelwaarden de uitersten zijn. In de praktijk combineren boulderaars de verschillende waarden en is het zeer afhankelijk van de situatie en persoon welke waarden benadrukt worden. Door de betekenisgeving en beleving van boulderaars te analyseren middels een sport- en spelcontinuüm wordt inzichtelijk wanneer het spel serieus wordt genomen en in welke mate regels een rol spelen.

Figuur 2: Sport- en spelcontinuüm

Afbeelding 10: geëlimineerde greep⁴

Afbeelding 11: onaantrekkelijke zit-start

⁴ Bron: http://www.grimporama.com/francais/images/ph_bcuvier.htm.

§ 4.2 Twee uitersten

Inmiddels is duidelijk geworden dat er verschillende waarden worden benadrukt afhankelijk van de betekenis die aan boulderen wordt gegeven. Jo Montchaussé en Paul Robinson representeren beiden de uitersten van het sport- en spelcontinuüm. Paul Robinson is een professionele Amerikaanse klimmer voor wie boulderen echt een sport is met bijbehorende sportwaarden. Voor de drie keer oudere Jo Montchaussé die al meer dan dertig jaar in het bos klimt is boulderen juist kinderlijk spelen in het bos.

§ 4.2.1 Paul Robinson: *push the sport*

Tijdens mijn veldwerkperiode was één van de sterkste boulderaars van dit moment in het bos, namelijk Paul Robinson. Hij is een drieëntwintig jarige professionele klimmer uit Amerika. Op zijn elfde is hij begonnen met klimmen en op dit moment klimt hij boulderproblemen die qua moeilijkheid slechts voor een heel klein groepje boulderaars op de wereld zijn weggelegd. Hij heeft verschillende sponsors waaronder *La Sportiva*, *Prana* en *Black Diamond*. Zijn doel is *'to discover new amazing boulders all over the world and establish amazing first ascents wherever they may be. The search is on!'*⁵ Daarom vertrok Paul in juni 2010 met zijn vriendin om een reis over de wereld te maken langs beroemde klimgebieden. De eerste twee maanden verbleef hij in Zuid-Afrika en de maanden daarna in Europa. Via zijn blog *'The New Adventures of Paul Robinson'*⁶ schreef hij over zijn ervaringen. In september arriveerde hij in *Forêt de Fontainebleau* en ontdekte hij de unieke zandsteen van het gebied.

All is well though, the past two days I have spent climbing in font which has been amazing. I have been practicing my technical climbing and learning how to climb on this style of rock. It is very difficult but amazing at the same time. I will be in font for 3 months this winter and can't wait for the return! It is too hot now to do anything hard yet. I managed to climb "la balance" which is one of the coolest climbs I have ever done. I have also done a little exploring and seen some amazing problems that I can't wait to get back for! Font is one of the coolest places ever and I am so psyched to have 3 months here soon! But first I must make it to Suisse. All in good time.

Uit de beschrijving wordt duidelijk dat Paul als doel had *harde*, oftewel moeilijke, problemen te klimmen maar daar was het in september nog veel te warm voor. De frictie tussen de huid en het rotsblok is slecht tijdens hogere temperaturen en daarom wachtte Paul tot de kou van de winter zijn intrede zou doen. Na een bezoek aan Zwitserland kwam hij daarom in december terug naar *Fontainebleau* om zijn *ticklist* af te werken. De *ticklist*, zijn lijst met boulderproblemen die hij graag wilde gaan klimmen, bestond uit de elf moeilijkste problemen van het bos. Ik kwam Paul tegen in *Cuvier Rempart* bij de boulder *Sideways Daze*, één van de boulderproblemen op zijn *ticklist*. Deze boulder is geopend door de Amerikaanse klimmer Dave Graham en heeft de gradatie 8b gekregen. Later is er een stuk steen van de begingreep uitgebroken en is de boulder niet meer geklommen. Op de website *bleau.info* stelde Paul op het forum de vraag of het probleem nog geklommen was sinds de greep is uitgebroken. Verschillende personen staken de draak met hem door te reageren met de volgende woorden in hun post: *'tocard'* en *'vilain'* oftewel lozer en lelijk. Wellicht omdat ze de

⁵ Citaat uit een interview op de website van zijn sponsor La Sportiva.
<http://www.sportiva.com/ambassadors/athletes/pro-climbing/paul-robinson>.

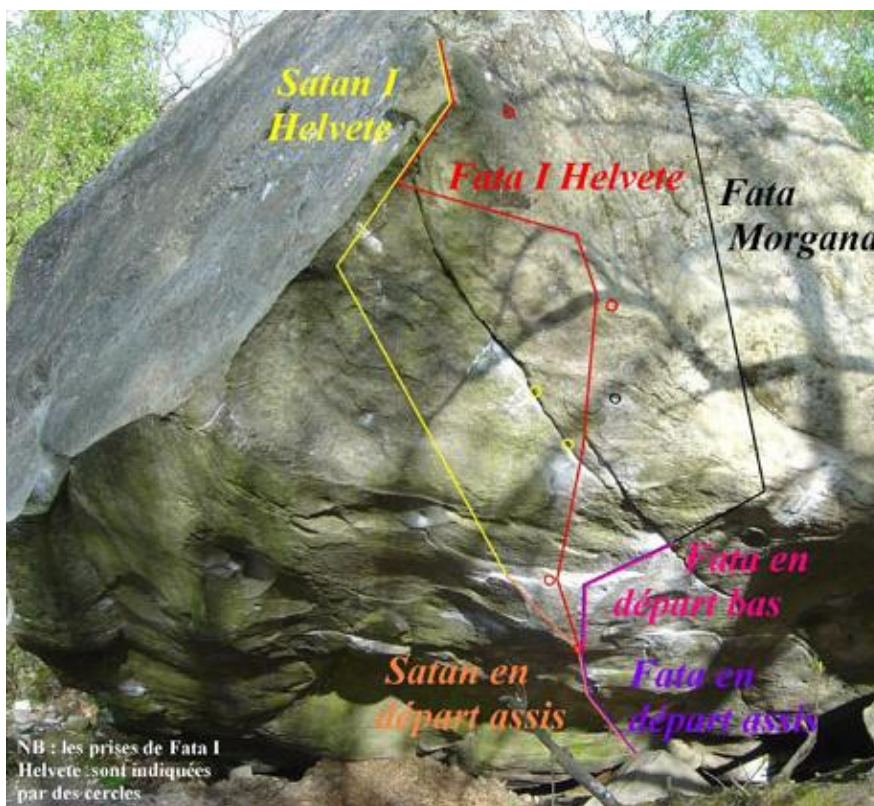
⁶ Bron: <http://p-d-robinson.tumblr.com>.

prestatiedrang van Paul, om als eerste de boulder te klimmen na het breken van de greep, afkeuren. Samen met de lokale klimmer Lucas Ménégatti probeerde hij de boulder te klimmen maar dat lukte hen die dag niet. Twee maanden later is het Paul gelukt en op zijn scorecard op de website 8a.nu schreef hij als commentaar *'first repeat after most recent break. hard 8B.'* Deze vermelding is voor Paul belangrijk omdat zijn doel in boulderen is gebaseerd op moeilijkheidsgraad en hij het liefst de opener of eerste herhaler van een probleem is.

Een andere belangrijke prestatie voor Paul was zijn beklimming van *Angama*. Deze boulder is in 2006 geopend door de Japanse klimmer Dai Koyamada die 8c als gradatie heeft voorgesteld.⁷ Paul heeft het probleem als eerste persoon herhaald en zei er over op 8a.nu:

2nd ascent. Climbs SUPER well, flowy. So hard to do that last hard move at the end! Around 18 moves total. A bit easier than trip hop imo. Hard 8b+ boulder?? Low end 8c?? Hard to know. Solid 8c trav. Climbs more like a boulder than a trav though... psyched!

Hij benadrukt dat hij de tweede beklimming heeft gedaan en formuleert zijn mening over de gradatie. Hij vergelijkt de beklimming met andere 8c boulders die hij heeft geklommen en probeert via zijn subjectieve beleving te rationaliseren of deze boulder de graad verdient die Dai er voor gegeven heeft. Op de website bleau.info spreekt de Italiaanse topklimmer Michele Caminati zijn twijfels uit of Paul het probleem op de juiste wijze heeft geklommen. Op de website staat beschreven dat *Angama* begint met een zit-start bij de *arête* aan de linkerkant van de *overhang* en geklommen dient te worden naar rechts met een uitklim in het boulderprobleem *Fata i Helvete* (zie afb. 12).

Afbeelding 12: *Angama*⁸

⁷ 8c is de hoogste gradatie voor een boulder die op dit moment bestaat/geklommen is.

⁸ Bron: <http://bleau.info/longsvaux/9595.html>.

Michele wijst er op dat uit de video's van Paul blijkt dat hij de uitklim via *Fata Morgana* heeft gedaan in plaats van *Fata i Helvete*.

Seems to me that Paul ended in Fata Morgana (soft 8a) and not in the strange and unrepeatable Dai's "Fata i Helvete" (8b). It looked nicer even to me to exit in Fata Morgana, but a not so hard traverse + an 8a is different than a not so hard traverse + an 8b... or at least is not called "Angama". Think it is still a better climb! Do we have to find a new name?

Michele is een klimmer die verschillende waarden combineert. Voor hem is esthetiek van de bewegingen en het rotsblok belangrijker dan het cijfertje. Hij geeft dan ook aan dat hij de beklimming van Paul mooier vindt dan de voorgestelde lijn die hij 'strange' noemt. In dit geval is de lijn die Paul heeft geklommen mooier omdat deze logischer is. Paul is in een diagonale lijn van links onder naar rechts boven geklommen. Dat is mooier dan ineens halverwege het blok links uit te klimmen. Het laatste is namelijk niet voor de hand liggend en zorgt ervoor dat slechts de helft van het blok wordt geklommen. Op het bericht van Michele komen verschillende reacties waaronder de stelling dat de beklimming zoals Paul die heeft gedaan een veel voorkomend probleem is van professionele klimmers: 'c'est le problème d'être un professionnel : productivité, rentabilité, pas le temps de soigner les détails...'. Paul reageert zelf ook op het bericht en bevestigt dat hij in *Fata Morgana* is uitgeklimmen en zelf ook niet 100% zeker is van de juistheid van zijn beklimming.

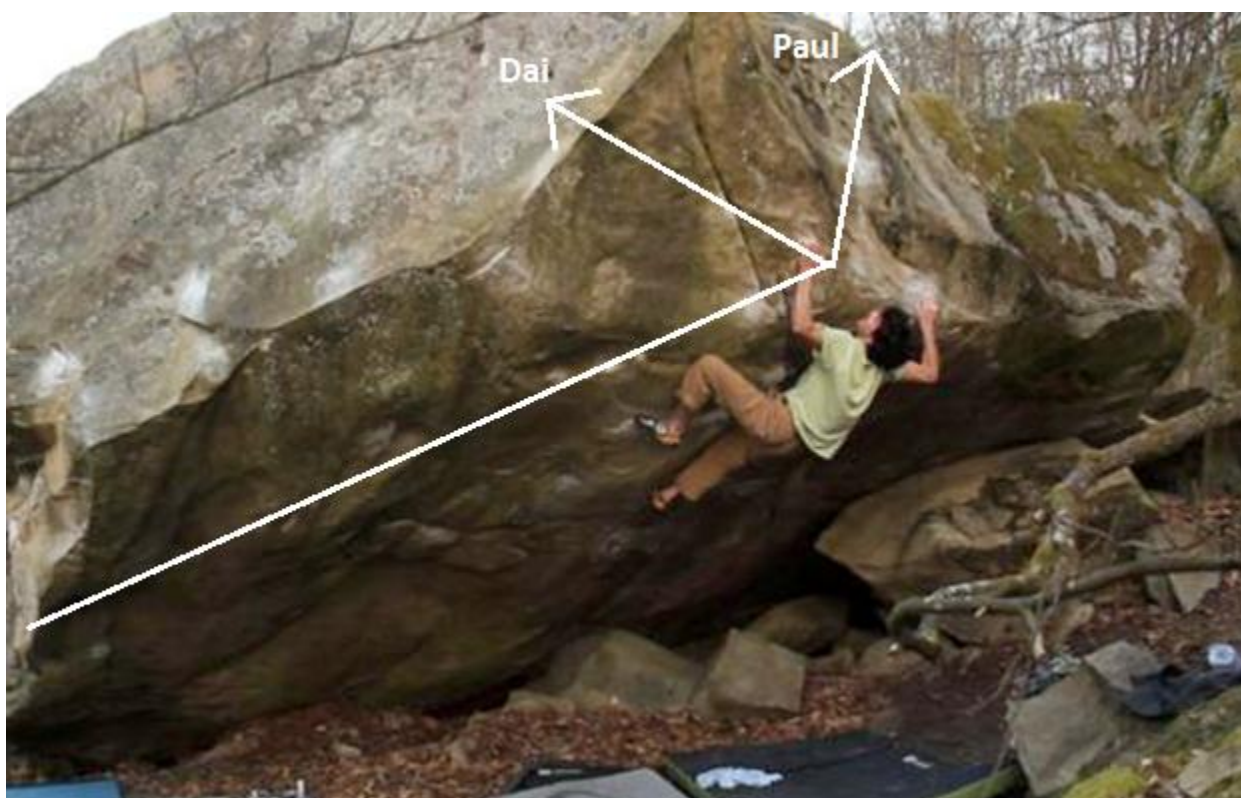
I did exit on fata morgana. I was told that this is where Dai also exited and that the information on bleau.info was incorrect. I am still quite unsure. What I had been told was that Dai used the heel hook method for the end and went up left hand first to the small pocket rather than the big move to the decent one. I could see how people could get confused about this being Fata i Helvete exit. I am not sure if what I did was a FA [first ascent] but if it is I will make a name for it!!! I think that the line into fata morgana seems to be more of a complete traverse than that of climbing into Fata i Helvete anyway.

Een interessant aspect is dat Dai in eerste instantie heeft getracht de lijn te klimmen die Paul heeft geklommen. Doordat het echter slecht weer was, heeft hij een variant moeten klimmen. In een interview voor bleau.info vertelde Dai:

Previously, I had tried to connect the traverse with Fata Morgana, but the holds were too wet and therefore I finally exited by the less climbed line of Fata i Helvete!⁹

Ook Dai vond de uitklim in *Fata Morgana* logischer en mooier. Wegens de omstandigheden was hij echter gedwongen een (vreemde) uitklim te doen wat vervolgens weer invloed heeft op de motivatie van Michele om de boulder te herhalen. Hij vindt het namelijk niet logisch genoeg en heeft daarom niet de behoefte de boulder te klimmen.

⁹ Bron: <http://bleau.info/daikoyamada.html>.

Afbeelding 13-14: Paul Robinson in Angama¹⁰

¹⁰ Bron: <http://www.dpmclimbing.com/articles/view/paul-robinson-claims-2nd-ascent-angama-v15>.

Deze discussie over de beklimming van *Anagma* bevat veel aspecten die interessant zijn in relatie tot de tegenstrijdige waarden binnen de bouldergemeenschap. Allereerst wordt de rol van internet en film duidelijk in dit voorbeeld. De website *bleau.info* is een database waar alle boulderproblemen van het bos in zijn opgenomen en beschreven. Jean-Pierre Roudneff is één van de webmasters van de website. Als er nieuwe problemen worden geopend kan de opener dit doorgeven aan Jean-Pierre zodat het probleem geregistreerd wordt op de website. Jean-Pierre zorgt er voor dat hij de details van de wijze waarop de boulder geklommen dient te worden op de website plaatst zoals de opener dit bedacht heeft. Soms gaat hij naar het rotsblok toe als er onduidelijkheden zijn zodat hij zo duidelijk mogelijk kan beschrijven wat het probleem is. Bovendien kan er een filmpje bijgeplaatst worden waarop anderen exact kunnen zien hoe de opener de boulder geklommen heeft. Vervolgens kunnen boulderaars die het probleem willen herhalen dit op dezelfde manier doen als de opener. Vanaf dit moment kunnen conflicterende waarden tot discussies leiden. Het is namelijk aan de boulderaar zelf of hij/zij het boulderprobleem op exact dezelfde wijze wil klimmen als de opener of een eigen manier wil vinden. Dit klinkt heel simpel, maar kan in de praktijk leiden tot een complexe discussie.

In het geval van de beklimming van *Angama* gaat het om een topklimmer die claimt de boulder *geklommen te hebben*. Omdat het hier gaat om boulderen als sport is het van belang dat Paul de boulder op valide wijze klimt. Waarden die samenhangen met sportiviteit zoals respect voor de opener en eerlijkheid over de beklimming zijn daarom van belang. Paul dacht dat hij de juiste methode had gebruikt en is hier open over geweest door video's te publiceren. De kritische reactie van Michele komt voort uit zijn analyse van de videobeelden en de beschrijving op *bleau.info*. Voordat deze technologische mogelijkheden bestonden was eerlijkheid nog belangrijker zodat men er op kon vertrouwen dat iemand de geclaimde prestatie ook echt geleverd had. Als er geen getuige is kan er aan getwijfeld worden. Met de nieuwe media is dat een steeds minder voorkomend probleem. In het voorbeeld van *Angama* heeft Paul de regels niet gevolgd zoals deze op *bleau.info* stonden vermeld, hij klom namelijk op een andere plek van het rotsblok naar boven dan aangegeven.

Michele geeft aan dat de beklimming van Paul gemakkelijker is dan die van Dai. Om die reden kan Paul niet stellen dat hij *Angama heeft geklommen*. Michele stelt daarom voor een nieuwe naam te geven aan de wijze waarop Paul het blok heeft beklommen en voegt daar aan toe dat hij de wijze van Paul mooier vindt. Er is nog geen reactie van Dai op deze twijfelachtige beklimming van Paul gekomen. Paul heeft nog steeds op zijn scorelijst staan dat hij *Angama* heeft geklommen. Verder heeft hij in de drie maanden van zijn verblijf zevenendertig boulderproblemen geklommen vanaf 7a. Dat is wereldnieuws, omdat het een heel bijzondere prestatie is van hoog niveau. Van zijn *ticklist* heeft hij drie problemen niet geklommen, waaronder het moeilijkste probleem van het bos namelijk *The Big Island*. Op dit moment heeft Paul grotere doelen dan het herhalen van boulderproblemen. In een interview voor de website *Climbingnarc* zei hij namelijk het volgende:

*After having repeated many amazing boulders all over the world, I feel it is my time to set a standard in bouldering and push this sport like others have before me and are doing at the moment.*¹¹

¹¹ Bron: <http://climbingnarc.com/2011/02/paul-robinson-interview-v15-repeat-in-fontainebleau>.

§ 4.2.2 Jo Montchaussé: *jouer de bloc*

Op het zelf ontworpen T-shirt dat Jo Montchaussé draagt staat '*Jouer de Bloc*'. Dat is precies de boodschap die hij uit wil dragen: boulderen is als een groot kind spelen in het bos. Jo woont al langer in het bos van *Fontainebleau* dan dat hij klimt. Meer dan dertig jaar geleden was Jo een economie leraar en had hij een collega die hem regelmatig op het hart drukte dat hij een keer mee moest gaan om rotsblokken in het bos te beklimmen. Belachelijk vond Jo dat. Hij vond het maar een idiote bezigheid om rotsblokken te beklimmen. Op een dag ging Jo toch mee met zijn collega en het was fantastisch! Hij was direct verslaafd, kocht klumschoenen en ging iedere dag rotsblokken beklimmen. Tegenwoordig is Jo één van de bekendste lokale klimmers uit het bos. Hij heeft gidsen uitgebracht waarin *circuits* en boulderproblemen zijn opgenomen. Hij heeft zelf meer dan tachtig nieuwe boulderproblemen geopend en een eigen klimmerk opgericht waarvoor hij producten ontwerpt zoals valmatten, borstels, magnesiumzakken en T-shirts. Kortom: hij is een bekendheid.

Mijn eerste ontmoeting met Jo was toen hij boulderaars aan het fotograferen was voor zijn nieuwe gids. Ook zijn zoon Marc was aan het boulderen en trots vertelde Jo dat Marc heel erg sterk is. Zelf is Jo echter ook sterk, merkte ik toen hij op een andere dag zijn *project Grains de Poussière en retour-aller* liet zien en ging klimmen. Het is een traverse, waarbij het doel van Jo is van links naar rechts en weer terug te klimmen. In totaal is dat zesentwintig meter en het uithoudingsvermogen is dan ook de grootste uitdaging. Hoewel hij traint en regelmatig naar dit rotsblok gaat om zijn doel te bereiken, benadrukt hij dat het hem er niet om gaat te kunnen zeggen: 'kijk eens wat ik kan?'. Het is geen competitie of prestatiedrang, dat is volgens Jo iets voor de alfa man. Boulderaars die klimmen om te kunnen presteren, die stoppen op gegeven moment met klimmen meent Jo. Op gegeven moment houdt de groei namelijk op en daarmee ook de voldoening voor prestatiegerichte klimmers. Iedereen mag doen en laten wat hij/zij zelf wil, maar zelf haalt hij de voldoening ergens anders uit. Bouldereren is voor hem een complete levensstijl geworden waarbij niet alleen de activiteit zelf maar ook fotograferen, ontwerpen en reizen een belangrijke rol spelen. Klimmen is zijn leven. Jo heeft de stellige mening dat boulderen geen sport is voor hem omdat er geen competitie element in zit. Zijn idee van competitie is in enge zin gedefinieerd als vechten tegen de vijand en het winnen van materiele zaken. In plaats van vechten en presteren gaat het om hem zelf en de rots. Hij maakt een vergelijking tussen een protestantse en katholieke benadering van boulderen. Als je niet competitief bent heb je de vrijheid om te doen en laten wat je wilt, als je competitief bent volg je de strikte regels. De laatste variant kan bovendien een gevaar met zich meebrengen voor de manier waarop geklommen wordt omdat het doel belangrijker wordt dan de manier waarop. Gebrek aan ethiek door prestatiedrang is vergelijkbaar met het gebruik van doping volgens Jo. Beiden zijn negatieve gevolgen van een te grote drang om te scoren. Competitie is niets voor hem al geeft hij toe dat er wel een vorm van vriendschappelijke competitie is waarbij mensen samen werken in een probleem en daarbij heel behulpzaam zijn, maar vervolgens wel het liefst als eerste de boulder willen klimmen. Dat is iets menselijks volgens Jo.

Hoewel er vriendschappelijke competitie bestaat en Jo zelf toch wel trots lijkt te zijn op zijn sterke prestaties, is de benadering van boulderen die hij uit wil dragen dat iedereen vrij is om te doen en laten wat hij/zij wil. Iedereen mag zelf weten hoe en welke boulders hij/zij wil klimmen. De enige les die hij mensen wil leren is dat zij op een juiste wijze omgaan met de boulderblokken zodat de toekomstige generatie klimmers ook nog kan genieten. Dat houdt in: zand van de schoenen vegen en het blok schoonmaken na gebruik van magnesium. In zijn gidsen zijn deze voorschriften dan ook terug te vinden en hij herhaalt het keer op keer. Naast de waarden van vrijheid en non-competitiviteit die Jo uitdraagt, hecht hij echter impliciet wel degelijk waarde aan regels en

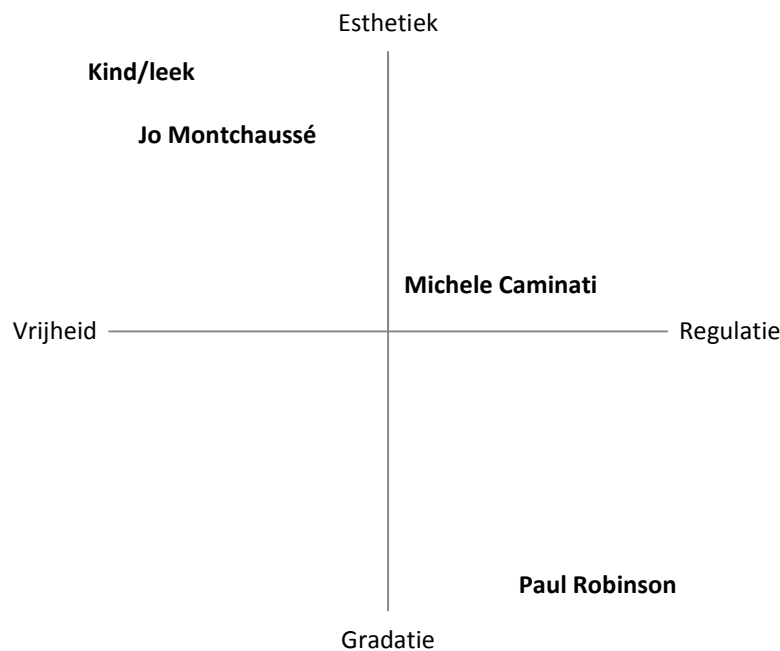
conventies over hoe een boulder geklommen dient te worden. Zo legde hij uitgebreid uit hoe de traverse die hij probeert te klimmen geklommen moet worden, namelijk zonder het grote gat te gebruiken en met beide handen op een bepaalde plek. De reden voor die conventies is dat de boulder anders gemakkelijker is en de boulder dan niet écht geklommen is. Hoewel Jo deze conventies belangrijk vindt om het spel goed te spelen, zal hij nooit openbaar een beklimming afkraken die niet op de juiste wijze is geklommen. Wel blijkt hieruit dat gradatie en daarmee sterke prestatie wel degelijk belangrijk voor hem is. Zo vertelde hij trots dat hij binnen een jaar 7b klom en toen ik vroeg of hij dat als een prestatie zag vertelde hij na een twijfeling dat het geen prestatie was maar meer interessant. Als hij iets (artificieel) moeilijker maakt voor zichzelf door bijvoorbeeld tape om zijn vingers te binden, noemt hij dat interessant (zie afb.15). Hij is tenslotte geen alfa man die roept 'kijk eens wat ik kan?' Toch liet hij trots de cover van een klimmagazine uit 1981 zien waar hij voorop staat. Hij was de beste en sterkste klimmer uit het bos, vertelde hij. Daarom kwam hij op de cover. Hij had toen een gestreepte trui aan, dat deed hij omdat hij in een ander magazine een hele sterke klimmer had gezien met zo'n zelfde trui en hij stiekem best graag op deze klimmer wilde lijken.

Afbeelding 15: Jo Montchaussé

§ 4.2.3 Twee uitersten spelen het spel

Hoewel Jo lijnrecht tegenover Paul lijkt te staan in zijn betekenisgeving van boulderen, heeft hij in de praktijk wel een beetje van Paul. Jo is prestatiegerichter en competitiever dan hij volgens zijn ideaal wil uitstralen. Hij traint om sterk te kunnen klimmen en verzint spelletjes om het klimmen van een boulder moeilijker te maken voor zichzelf. Ook kwam in zijn verhalen naar voren hoe pijnlijk hij het vindt dat hij lichamelijk niet alles meer aan kan. Hij weet het echter constructief om te zetten in nieuwe uitdagingen. In plaats van het beklimmen van gevaarlijke tien meter hoge boulders (*highballs*), zit de prestatie nu in een lage traverse van zesentwintig meter lang. Het grote verschil tussen Jo en Paul (op dit moment) is echter dat Jo presteert voor zichzelf en Paul voor de buitenwereld. In het sport- en spelcontinuüm kan Jo links boven geplaatst worden, maar niet in het uiterste van de plaats die kinderen en leken innemen. Daarvoor is het volgen van regels voor hem te belangrijk. Paul staat daarentegen rechts onder omdat voor hem de gradatie vele malen belangrijker is dan een beetje spelen.

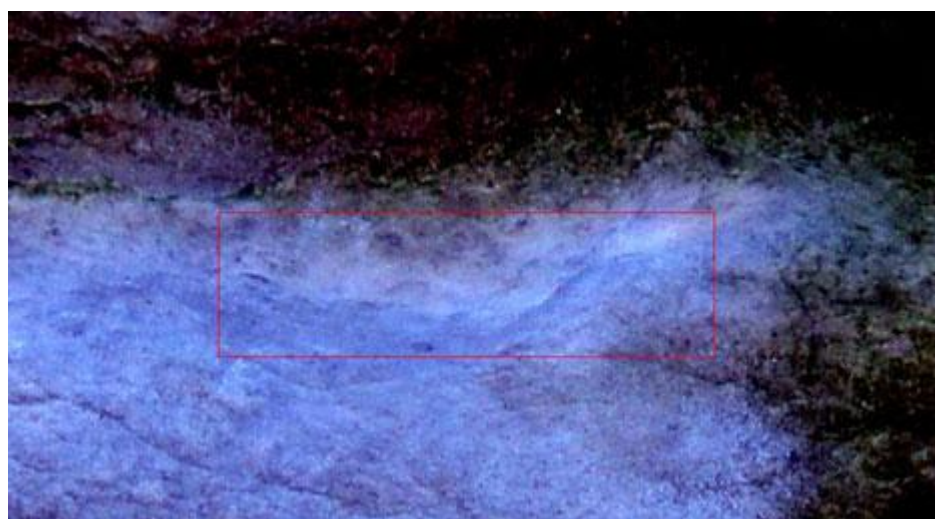
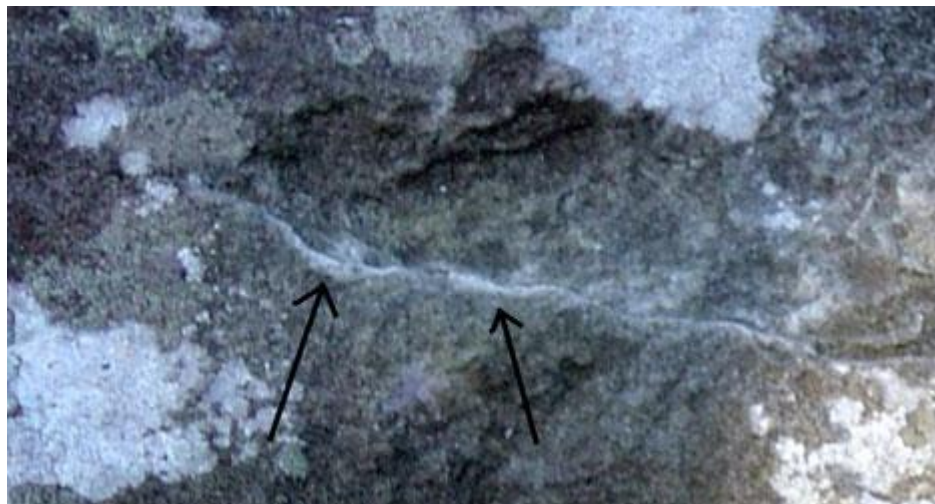
Figuur 3: ingevuld sport- en spelcontinuüm

Tot nu toe is duidelijk geworden dat boulderen een activiteit is waarbij spelen op rotsblokken door middel van regulatie steeds meer een sport wordt. Naarmate een boulderaar de prestatie belangrijker vindt, zijn de regels om het spel op een goede manier te spelen ook belangrijker. Het esthetische aspect daarentegen is naarmate prestatiedrang groter wordt minder belangrijk. Aan de hand van casestudies over Paul Robinson en Jo Montchaussé is duidelijk geworden dat boulderaars een verschillende motivatie voor boulderen kunnen hebben. Paul streeft naar grote prestaties om de sport naar een hoger niveau te brengen terwijl Jo graag als een kind in het bos wil kunnen genieten van al het moois. Ondanks Jo's ideaal om zo speels te zijn, hecht ook hij als ervaren boulderaar aan bepaalde regels om een boulderprobleem op een ethisch juiste wijze te klimmen.

Morele gemeenschap

Mijn leven is compleet veranderd nadat ik in april 2008 de klimhal van Nieuwegein ben binnengestapt. De klimgemeenschap is een wereldje waarbinnen ik mij direct thuis voelde. Het stoere, kleine meisje dat altijd in bomen had geklauterd kwam weer tevoorschijn. Ik had haar weggestopt omdat spelen niet meer 'hoorde' en het was ontzettend lekker om haar weer vrij te laten. Ik kwam terecht in een groep mensen van mijn leeftijd en ouder die hetzelfde plezier haalden uit klimmen en al snel kwam ik er achter dat de klimhal slechts een voorproefje was. Veel klimmers grijpen ieder weekend of langere vakantie aan om naar rotsen in nabijgelegen landen te reizen. Al snel werd ik uitgenodigd om een weekendje buiten te klimmen in België. Er volgden vele trips naar verschillende klimgebieden en zo ging ik dat eerste jaar ook naar Forêt de Fontainebleau. Dat was fantastisch! Lekker rondlopen door het bos, wat rotsblokken beklimmen en aan het einde van de dag met een voldaan gevoel en vieze kleren rond het kampvuur zitten en napraten over de belevenissen onder het genot van een biertje. Inmiddels heb ik vele klimgebieden bezocht in Europa en ben ik steeds meer gaan lijken op een 'echte' klimmer. Ik heb een donsjas voor de koude dagen in Fontainebleau en 'approach' schoenen van het merk La Sportiva. Hoe meer ik hoor en zie, hoe meer ik leer over de gedeelde levensstijl en informele regels. De eerste keer toen ik in de klimhal was, leerde ik dat routes geklommen moeten worden op kleur. Dat wil zeggen dat je slechts één kleur handgrepen en voettreetjes volgt tijdens het klimmen. Wanneer je een route van onder tot boven hebt geklommen via één kleur zonder te vallen heb je de route 'uitgeklommen'. Sinds ik mee doe aan wedstrijden, heb ik weer nieuwe regels geleerd. Zo moet je met handen en voeten op gedefinieerde startgrepen beginnen en de eindgreep zichtbaar gefixeerd vasthouden. Buiten zijn uiteraard geen gekleurde grepen en is het aan de klimmer zelf om de grepen en treden te vinden. Deze vrijheid is echter minder groot dan een beginner of leek in eerste instantie denkt. Er bestaat namelijk een gedeelde ethiek waarbinnen allerlei regels voorschrijven wanneer een beklimming valide is en wat de beste stijl is.

In dit laatste hoofdstuk zal duidelijk worden dat boulderaars meer zijn dan een subculturele groep levensstijlsporters. Ze vormen namelijk een morele gemeenschap waarbinnen ethiek een belangrijke rol speelt in de praktijk. Allereerst zal ik verder in gaan op boulderaars als een sociale gemeenschap. Vervolgens ga ik in op de theorievorming van twee antropologen over moraliteit. Tot slot zal de moraliteit en ethiek binnen de bouldergemeenschap geïllustreerd worden aan de hand van voorbeelden uit mijn veldwerk. Door deze focus op moraliteit wordt duidelijk hoe boulderaars zelf omgaan met de tegenstrijdige sport- en spelwaarden in de praktijk.

Afbeelding 16 en 17: voorbeelden van *chipping*¹

¹ Bron: <http://bleau.info/forum/12522.html>.

§ 5.1 De sociale gemeenschap

In voorgaande hoofdstukken zijn boulderaars bestempeld als een gemeenschap. Klammers zelf spreken regelmatig over de klimmersgemeenschap. Dit komt voort uit gevoelens van verbondenheid en een gedeelde identiteit. Het voorbeeld dat vaak gegeven wordt door klammers is dat er direct een band is met andere klammers door herkenning, ook al is dat aan de andere kant van de wereld. Er is echter meer dan enkel de gevoelens van verbondenheid op basis van levensstijl waardoor de boulderaars een sociale gemeenschap vormen. Klammers van verschillende disciplines kunnen gezien worden als een wereldwijde sociale gemeenschap. De verschillende klimdisciplines daarbinnen zijn subgroepen. Boulderaars zijn een voorbeeld van zo'n sociale subgroep waarbinnen gedeelde normen en waarden bestaan. Door een socialisatieproces krijgen boulderaars kennis en vaardigheden overgebracht om een competent lid te kunnen zijn van de bouldergemeenschap. Het socialisatieproces zorgt ervoor dat boulderaars leren wat gepast gedrag is in verschillende sociale situaties. Door communicatie en observatie worden normen en waarden doorgegeven, kennis en vaardigheden overgebracht, taalgebruik aangeleerd en een bepaalde levensstijl en houding eigen gemaakt.

§ 5.1.1 Normen en waarden

De normen en waarden die worden doorgegeven binnen de bouldergemeenschap geven inzicht in de gedragsregels en de idealen. De gedeelde normen hangen samen met de levensovertuiging, waarbij respect voor de natuur het belangrijkste is. Daarnaast zijn de spelregels van het boulderen een belangrijke norm voor de boulderaars. Hoe meer overeenstemming er is over een regel, hoe belangrijker het is dat deze opgevolgd wordt.

Een voorbeeld van deze twee normen, respect voor de natuur en het belang van de spelregels, is het verbod op '*chipping*' oftewel het uithakken van grepen in de rots. Het is niet geaccepteerd om dat te doen in *Fontainebleau*. Door het uithakken van stukken steen zijn rotsblokken voor eeuwig verminkt en worden er bestaande boulderproblemen veranderd en kapot gemaakt (afb. 16-17, p.42). Een reden om te hakken in de rots is om de grepen te verbeteren waardoor het klimmen gemakkelijker wordt. Een andere reden is het opzettelijk verminken van de rots met als doel de bouldergemeenschap in het hart te raken. In 2006 zijn een aantal rotsblokken in *Fontainebleau* opzettelijk 'verbeterd'. Dit is in strijd met de spelregels van het boulderen. Een boulderprobleem mag niet gemakkelijker of moeilijker gemaakt worden door het verminken van de rots. Doordat de normen binnen de bouldergemeenschap ongeschreven wetten zijn waar geen sancties voor bestaan, kan er enkel door middel van sociale controle en berichtgeving gewaarschuwd worden voor deze ongewenste praktijk. Het voorbeeld van *chipping* laat tegelijkertijd zien hoe normen kunnen veranderen door de tijd heen. In de jaren '60 was het namelijk niet verboden om boulderproblemen aan te passen door te hakken in de rots. Veel klassieke boulderproblemen zijn destijds geopend door het hakken van grepen. Geleidelijk werd de nadruk steeds meer gelegd op het beklimmen van natuurlijke lijnen, in plaats van boulderproblemen met artificieel gehakte grepen. Op dit moment is het verboden.

De kernwaarden van de bouldergemeenschap zijn vrijheid, eerlijkheid en respect. De betekenis die boulderaars aan vrijheid geven is in paragraaf 4.1.1 behandeld. Kort samengevat ervaren boulderaars vrijheid in hun bewegen en handelen zonder beperking door artificiële hulpmiddelen zoals een touw. Naast deze individuele ervaring van vrijheid, is er ook de gedeelde overtuiging dat iedereen vrij is om te doen wat hij/zij wil zonder beperkt te worden door regels. Er zijn echter twee uitzonderingen in relatie tot dit liberale ideaal van vrijheid.

Ten eerste is iedereen vrij, mits de natuur gerespecteerd wordt. Ten tweede wordt de vrijheid beperkt door regels wanneer het bij boulderen gaat om de prestatie.

Op het moment dat prestatie een rol gaat spelen, wordt eerlijkheid belangrijk. Boulderen krijgt dan meer de betekenis van een sport waarbij valsspelen niet geoorloofd is. Omdat er bij het boulderen in *Fontainebleau* geen jury aanwezig is, zoals bij een georganiseerde competitie, wordt er gerekend op eerlijkheid en openheid. Iemand heeft een boulderprobleem eerlijk geklommen als hij of zij het volgens de regels van het spel heeft gedaan. Deze regulatie is af en toe echter zeer complex en aan verandering onderhevig. Vanwege de paradox tussen vrijheid en regulatie ontstaan er vaak discussies en dilemma's over de juiste wijze om een boulderprobleem te beklimmen. Over het algemeen geldt dat als iemand wil kunnen zeggen: 'ik heb dat specifieke boulderprobleem geklommen, met die gradatie', hij of zij het gedaan moet hebben volgens de definitie van dat probleem. Vaak is de boulder gedefinieerd door de opener van het probleem en die definitie is terug te vinden in gidsen en op internet. Door eerlijkheid en openheid over de gebruikte methode, kan de rest van de bouldergemeenschap een mening vormen over de prestatie.

Tegelijkertijd is het klimmen van de gedefinieerde lijn ook een uiting van respect naar de opener toe. Respect voor mens en natuur is de derde kernwaarde binnen de bouldergemeenschap. De omgangsvormen binnen de bouldergemeenschap worden gestructureerd door respect. Allereerst is er een vorm van wederzijds respect, waarbij iedereen gerespecteerd wordt ongeacht de manier waarop hij/zij klimt. Bart van Raaij vindt *traverses* bijvoorbeeld geen interessante boulderproblemen, maar respecteert anderen die graag *traverses* klimmen wel. Iedereen mag doen en laten in het bos van *Fontainebleau*, maar wanneer het gaat om prestaties dient er aan bepaalde regels voldaan te worden. Daarnaast is er respect op basis van een hiërarchische verdeling. Meestal geldt het principe dat iedereen om de beurt in het boulderprobleem stapt, als er gezamenlijk geklommen wordt in één boulder. Het is echter wel gebruikelijk dat een minder goede klimmer wacht als een betere klimmer in de boulder stapt. Tot slot is respect voor de natuur, zowel de rotsblokken als de omgeving, belangrijk. Op die manier kan de nieuwe generaties boulderaars dezelfde passie blijven delen.

§ 5.1.2 Kennis en vaardigheden

Zoals ik in de introductie van dit hoofdstuk beschreef, heb ik veel kennis en ervaring opgedaan in de jaren dat ik klim. Ook tijdens mijn veldwerk heb ik weer veel nieuwe kennis verworven door de vele gesprekken met boulderaars. Het is een uitgebreid pakket aan kennis en vaardigheden die een klimmer door de jaren heen vergaart binnen de bouldergemeenschap. Zo maakt een klimmer zich de gebruiken eigen, waaronder bijvoorbeeld de omgangsregels die zojuist besproken zijn. Daarnaast wordt er veel kennis uitgewisseld over belangrijke momenten in de klimgeschiedenis, boulderproblemen, methoden om een probleem te klimmen, welke boulderproblemen mooi zijn et cetera. Tot slot is er onderlinge educatie over hoe er voorzichtig omgegaan kan worden met de natuur. Dat is per gebied verschillend vanwege de variatie in steensoorten. In *Fontainebleau* wordt je bijvoorbeeld aangeleerd de schoenen schoon te vegen voordat er op de zandstenen geklommen wordt om erosie te voorkomen.

§ 5.1.3 Taalgebruik

'Dat is echt een super goed gat. Daar passen precies twee vingers in' of 'die spleet is echt lekker, daar kan je een hand in verklemmen'. Deze uitspraken zijn voor klimmers heel normaal, maar een buitenstaander kan denken: wat een schunnig taalgebruik. De gesprekken van klimmers gaan meestal over klimmen en worden gekenmerkt door een technisch jargon met termen zoals *mono*, *bi-*

doigt, jugs, dyno en *kneebar*. Daarnaast zijn er in het taalgebruik speciale termen die de gemoedstoestand aangeven van een klimmer, zoals *psyched*. Met dat woord wordt de intrinsieke motivatie om een boulderprobleem te willen klimmen benadrukt. Als klimmers praten over een route, maken ze vaak ook armbewegingen in de lucht alsof ze aan het klimmen zijn. In een café vlakbij een klimgebied zijn daarom regelmatig groepjes mensen te zien die met hun armen vreemde bewegingen boven hun hoofd maken terwijl ze fanatiek praten over bakken, spleten en gaten.

§ 5.1.4 Levensstijl

De levensstijl van boulderaars wordt gekenmerkt door gedeelde voorkeuren in onder andere consumptie, kleding en tijdsbesteding. Voor fanatieke boulderaars wordt de levensstijl gekenmerkt door hun passie voor boulderen. Zij spenderen veel tijd en geld aan klimmen en klimgerelateerde producten zoals kleding en klimschoenen, video's en magazines et cetera. Ook reizen naar verschillende klimgebieden in de wereld is een belangrijk onderdeel van de levensstijl. Veel boulderaars in *Fontainebleau* gaven aan speciaal een baan in het onderwijs te hebben, zodat ze veel vrije tijd hebben om te kunnen boulderen. Niet voor alle klimmers geldt dat hun leven in het teken staat van klimmen. In eerder onderzoek heb ik de levensstijl van de Nederlandse klimmer onderzocht en daar bleek uit dat er een groep 'fitness klimmers' is en een groep 'levensstijl klimmers' (Van Liere, 2008). Door klimhallen is er een toenemende groep klimmers die af en toe binnen klimt, zonder dat ze de passie ontwikkelen zoals 'levensstijl klimmers' die hebben.

Naast de geld- en tijdsbesteding, is er ook een soort gedeelde levensfilosofie onder de klimmers waarbinnen een ideaalbeeld van leven en klimmen bestaat. Binnen dit morele ideaal staan de drie kernwaarden centraal: vrijheid, eerlijkheid en respect. Daarnaast wordt de nadruk gelegd op boulderen als spel waarbij esthetiek en plezier de belangrijkste aspecten zijn. Op regels, prestatie en competitie ligt een soort taboe. Om te begrijpen hoe boulderaars zelf omgaan met de paradox van vrijheid en regulatie, moeten we kijken naar moraliteit en ethiek binnen de bouldergemeenschap.

§ 5.2 Moraliteit

De paradox tussen vrijheid en regulatie binnen de bouldergemeenschap zorgt voor ethische dilemma's. Tijdens onderlinge discussies spreken boulderaars vaak over ethiek. Met ethiek doelen zij voornamelijk op de regels van het spel. De regels bepalen hoe het spel op een 'goede' manier gespeeld wordt maar zijn wel in strijd met het morele ideaal van vrijheid. Om de discrepantie tussen het narratief en de actie van boulderaars te begrijpen ga ik in op theorievorming van de antropologen Jarrett Zigon en Joel Robbins over moraliteit.

§ 5.2.1 Moraliteit en ethiek

Zigon maakt onderscheid tussen moraliteit en ethiek om te beschrijven hoe mensen bewust ethisch handelen wanneer zij in een *moral breakdown* terecht komen. Op dat ethische moment reflecteert de persoon op zijn of haar manier van in de wereld staan, omdat dat niet overeen komt met zijn of haar morele positie. Verschillende aspecten van moraliteit komen samen om de persoon te informeren over de juiste ethische reactie. Ethiek wordt op dat moment bewust ingezet om aan het zelf te werken. Zigon noemt dit proces '*the ethical moment*' wat voortkomt uit een '*moral breakdown*' (Zigon 2010: 9). Hij stelt voor om de momenten van een *moral breakdown* te analyseren om de persoonlijke ervaringen van moraliteit te kunnen begrijpen. Hij gaat uit van drie aspecten van moraliteit, namelijk: '*the institutional*', '*public discours*' en '*embodied dispositions*' (Zigon 2008: 162).

De institutionele moraliteit bestaat uit alle formele en non-formele sociale organisaties en groepen die een bepaalde mate van macht uit kunnen oefenen op individuen. Voorbeelden die Zigon noemt zijn de staat, overheid en internationale organisaties. Deze organisaties en groepen hebben een invloedrijk moreel discours, maar dat betekent niet dat alle individuen deze moraliteit belichamen (ibid: 163). Binnen de bouldergemeenschap zijn er verschillende institutionele moraliteiten die invloed hebben op de praktijk. De meest invloedrijke institutionele moraliteit is de staat die de toegankelijkheid van bouldergebieden kan beïnvloeden. De staat moet omgaan met verschillende belangen, zoals die van milieuactivisten en boulderaars. Boulderaars proberen de toegankelijkheid te behouden door respect te tonen voor het milieu. Daarnaast zijn er internationale en nationale federaties die wedstrijden organiseren waarbij strikte regulatie bepaalt hoe een boulder gestart en geëindigd moet worden. Hoewel dit niet echt verbonden is met een morele boodschap, heeft het wel invloed op de manier waarop prestatiegericht boulderen in de praktijk beoefend wordt. Zo wordt namelijk steeds meer de nadruk gelegd op gedefinieerde begingrepen bij het buiten boulderen in *Fontainebleau* om vast te leggen hoe een boulderprobleem op valide wijze geklommen dient te worden. Een ander voorbeeld van institutionele moraliteit bij boulderen in *Fontainebleau* is de *Fédération Française de la Montagne et de l'Escalade* (FFME). De Franse bergsportfederatie heeft een bepaalde morele kijk op veiligheid en droeg een aantal jaar geleden de boodschap uit dat er bij boulderen altijd een *crashpad* gebruikt moet worden. Lokale boulderaars reageerden daar verontwaardigd op, want op die manier zouden de nieuwelingen verkeerde gebruiken aangeleerd worden die in strijd zijn met de lokale ethiek.

De morele ideeën van de lokale boulderaars vallen onder het publieke discours. Binnen dit aspect vallen alle publieke uitingen van morele ideeën, opvattingen en verlangens die niet direct door instituties worden geuit. Voorbeelden van publiek discours zijn de media, alledaagse ideeën & meningen, kunst, literatuur & verhalen, socialisatie en protest zoals bij de lokale boulderaars (ibid: 163). Binnen de klimgemeenschap kan dit zich uiten in films, tijdschriften, alledaagse ideeën en opvattingen, literatuur en blogs et cetera. De verhalen van klimmers, die in deze scriptie beschreven zijn, vallen ook binnen het publieke discours. De boodschap die naar voren komt uit de meeste verhalen, is dat boulderaars boulderen voor het plezier en genieten van de natuur, waarbij iedereen vrij is te doen wat hij/zij wil en competitiviteit nauwelijks aanwezig is. Het is deze boodschap die in de wetenschappelijke literatuur over *lifestyle sports* ook naar voren gebracht wordt. Ook de morele opvattingen & waarden van antropologen en andere sociale wetenschappers vallen onder het publieke discours. Dit publieke discours is echter slechts de oppervlakte van boulderen. Om écht te begrijpen wat boulderen is, moet er verder gekeken worden dan het publieke morele discours van participanten dat wordt overgenomen in de *lifestyle sports* literatuur. Er moet gekeken worden naar het gat tussen de narratief en de praktijk, oftewel het morele discours en de belichaamde disposities.

Dit laatste is de alledaagse manier waarop mensen onbewust 'in de wereld staan'. Deze onreflectieve en onreflexieve uiting van moraliteit is vergelijkbaar met het habitus concept van Mauss (1973) (Zigon 2008: 164). Deze habitus is in eerste instantie bewust geoefend en aangeleerd en later belichaamd waardoor het een gewoonte is geworden. Woorden, gedachten, emoties en acties zijn allemaal onderdeel van de habitus. Mauss was zelf een klimmer en in '*Techniques of the Body*' (1934) schreef hij een stukje over het gecultiveerde lichaam van sporters, waaronder klimmers. "*I can tell you that I'm very bad at climbing trees, though reasonable on mountains and rocks. A difference of education and hence of method*" (Mauss in Lock 2007: 64). Uit dit voorbeeld wordt duidelijk dat educatie van technieken een belangrijke rol speelt in het aanleren van een belichaamde gewoonte. Dat deze technieken door de tijd heen veranderen, maakt hij duidelijk in een stuk over

zwemmen. Hij legt uit dat zwemmers van zijn eigen generatie water in hun mond nemen en het vervolgens weer uitspugen. Deze gewoonte heeft de nieuwe generatie niet, maar hij kan het niet afleren omdat het een techniek van het lichaam is (ibid: 51). Niet alleen het verschil tussen generaties, maar ook het verschil tussen culturen beschrijft hij aan de hand van het habitus concept. Zo maakt hij onderscheid tussen een Franse en Amerikaanse loopstijl van meisjes, wat hij omschrijft als *'walking fashions'* die overgenomen kunnen worden (ibid: 52).

Zigon noemt deze habitus de belichaamde disposities die ervoor zorgen dat personen op een sociaal geaccepteerde manier handelen omdat ze hun moraliteit belichamen. De belichaamde disposities komen meestal overeen met het publieke morele discours. Door te kijken naar dit belichaamde aspect van moraliteit tracht Zigon de individuele ervaring te begrijpen tijdens een moreel dilemma, oftewel de *moral breakdown*. Net als Mauss, geeft Zigon aan dat er in tijden van verandering nieuwe opties en waarden kunnen ontstaan die een persoon kan kiezen tijdens het ethische moment (Zigon 2008: 59). Bovendien is er altijd een variatie aan mogelijkheden en zijn er dus vaak meerdere gepaste ethische reacties. Zigon richt zich op persoonlijke ervaringen binnen een sociale context, waardoor hij minder aandacht besteedt aan collectieve smaak en stijl zoals Mauss deed.

De antropoloog Joel Robbins benadert moraliteit via een culturele analyse van waardensystemen (Robbins 2009: 279). Terwijl Zigon meer de focus legt op het moment wanneer iemand zich bewust wordt van zijn onbewuste belichaamde gewoonten, gaat Robbins in op de vraag waarom mensen verschuiven van moraliteit (de reproductie) naar ethiek (vrijheid). Wat Zigon een *moral breakdown* noemt, is bij Robbins een moraliteit van vrijheid die ontstaat door een waardenconflict. Ook hij geeft de contextualiteit van moraliteit aan. Als waardenhiërarchieën veranderen, kunnen keuzes die eerst gemakkelijk waren ineens heel moeilijk worden om te maken (Robbins 2009: 281). Er is geen dominante waarde die personen willen volgen, maar een variatie aan mogelijkheden om moreel en ethisch te handelen.

Een combinatie van Mauss, Zigon en Robbins lijkt mij noodzakelijk om de discussies en dilemma's binnen de bouldergemeenschap te begrijpen. Uitgaande van het habitus idee van Mauss spreek ik over de 'gebruiken' van boulderaars. Deze term bevat het aspect van de aangeleerde en belichaamde gewoonte en doet tegelijkertijd recht aan de culturele verschillen door plaats en tijd. Het beste voorbeeld van een belichaamd gebruik bij boulderaars is de manier waarop ze een boulderprobleem beginnen te klimmen. Zo was het in de beginjaren voor boulderaars vanzelfsprekend dat een boulderprobleem staand vanaf de grond begonnen te klimmen. Deze meest natuurlijke wijze is veranderd doordat er nieuwe gebruiken bij zijn gekomen, zoals het zittend beginnen. In eerste instantie was het gebruik bij een zitstart om op de grond te zitten. Tegenwoordig zijn er allerlei tussenvormen ontstaan, zoals een hurkstart of spring start. Voor de nieuwste generatie zijn er meer vanzelfsprekende methoden om een boulder te beginnen dan in de beginjaren. Een ander voorbeeld van belichaamd gebruiken is de stijl waarmee een boulder geklommen wordt. Dit komt overeen met de *'fashion'* waar Mauss over sprak. Zo was het in de beginjaren van het boulderen in *Fontainebleau* 'in' om *circuits* te klimmen van meerdere gemakkelijke boulders achter elkaar als training voor het klimmen in de Alpen. Tegenwoordig is het 'in' om één moeilijk boulderprobleem te oefenen totdat het lukt om de boulder te klimmen. Ook het klimmen van *traverses* is 'in' geweest. Dit soort geïnternaliseerde culturele *fashions* kunnen gezien worden als belichaamde disposities.

Het moment wat Zigon de *moral breakdown* noemt en Robbins de moraliteit van vrijheid, wordt bij boulderaars veroorzaakt door een waardenconflict. Ethische dilemma's waarbij

gereflecteerd moet worden op de vanzelfsprekende, onreflectieve gebruiken komen voort door het duale waardensysteem van sport en spel. Door dit ingewikkelde waardensysteem is er vaak sprake van waardenconflicten die resulteren in ethische discussies. Door de fenomenologische benadering van Zigon te combineren met de culturele analyse van Robbins, wordt inzichtelijk hoe individuen binnen de sociale omgeving omgaan met waardenconflicten. Daarnaast wordt ook duidelijk hoe ethische dilemma's ontstaan door verschillende waarden tussen en binnen groepen.

§ 5.2.2 *Moral breakdowns bij boulderaars*

In hoofdstuk vier werd de oudere lokale boulderaar Jo Montchaussé geïntroduceerd. In verband met het sport- en spelcontinuüm stond zijn betekenisgeving van boulderen symbool voor het speluiterste van het continuüm. Wanneer hij vertelt over de betekenis van boulderen voor hem, legt hij de nadruk op spelwaarden zoals esthetiek en vrijheid. Dit benadrukt hij door te omschrijven wat boulderen 'niet' voor hem is. Het gaat niet om presteren en hij heeft geen competitieve gevoelens. Dat laatste, wat samenhangt met de sportwaarden, is iets voor de 'alfa man' meent Jo. Hoewel hij iedereen in zijn waarde laat om boulderen als sport te benaderen, legt hij uit waarom het slecht kan zijn om te willen presteren. Prestatiedrang kan resulteren in immoreel gedrag zoals vals spelen of liegen over de prestatie. Bovendien is Jo van mening dat de passie uitdooft als de prestaties minder worden. Telkens als Jo over sportwaarden praat in relatie tot boulderen, laat hij zijn afkeer blijken en benadrukt hij dat het daar niet om gaat. Toch bleek hij veel waarde te hechten aan gedeelde conventies over de manier waarop een boulder geklommen moet worden.

Tijdens een gesprek probeerde ik te begrijpen hoe hij zijn eigen streven naar moeilijkheid dan rechtvaardigt en welke rol competitiviteit in zijn beleving speelt. Het belang van regulatie legt hij uit aan de hand van moeilijkheidsgraad. Als een boulderprobleem gedefinieerd is op een specifieke manier, waarbij een grote greep geëlimineerd is, vindt Jo dat iemand vals speelt als de greep wel gebruikt wordt. Hij is van mening dat de regels van het spel gevolgd moeten worden, anders kun je niet zeggen dat je een probleem écht geklommen hebt. Als het probleem echter moeilijker wordt door een andere methode te gebruiken, dan maakt het niet uit. Over zijn eigen motivatie om zo moeilijk mogelijk te klimmen, spreekt hij niet in termen van prestatie. Hij noemt het daarentegen 'interessant'. Iedere keer wanneer ik denk, hij spreekt over prestatiedrang om zijn eigen prestaties te verbeteren, verwoordt hij het als een 'speelse' activiteit. Toen ik hem er rechtstreek op wees, beargumenteerde hij dat er wellicht deels een motivatie om te presteren bij komt kijken maar dat is 'de natuur van de mens'. Deze verklaring heeft niet alleen Jo gegeven tijdens gesprekken over prestatie en competitie. Voor mij is het een aanwijzing dat deze sportaspecten een soort taboe zijn binnen de moraliteit van boulderaars. Deze 'slechte' eigenschappen worden daarom gerechtvaardigd door het te bestempelen als iets buiten het eigen vermogen. Een soortgelijke ethische tactiek gebruikte Jo ook in verband met competitie. In eerste instantie claimde Jo dat er geen sprake is van competitie bij het boulderen. Even later gaf hij toe dat er wel een vorm van vriendschappelijke competitie bestaat. Naarmate het gesprek vorderde, bleek die vriendschappelijke competitie zelfs een belangrijk onderdeel te zijn binnen de praktijk. Door vriendschappelijke rivaliteit wordt de prestatie namelijk gestimuleerd vanwege de wens om als eerste de boulder uit te klimmen.

Tijdens mijn gesprekken met Jo was de spanning tussen spel- en sportwaarden continu aanwezig. Hij benadrukte zijn ideaal van speels boulderen zonder prestatiedrang, terwijl hij tegelijkertijd telkens sprak over regulatie en prestaties. Deze discrepantie binnen zijn verhaal wijzen op het conflicterende waardensysteem waarbinnen hij zijn weg probeert te vinden. Zijn onbewuste gewoonten reflecteren zowel de morele waarden van spel als sport, maar in zijn verhaal zijn de

sportwaarden taboe. Tijdens de ethische reflectie over zijn eigen gebruiken zet hij de tactiek in om zijn ‘slechte’ gedrag te verklaren als iets buiten zijn eigen wil. Als een natuurlijke drift, waar hij verder niets aan kan doen. Iets wat bovendien alle andere mensen ook hebben en daarom sociaal geaccepteerd gedrag is.

Een tweede aspect waardoor vaak *moral breakdowns* ontstaan bij boulderaars heeft te maken met de regulatie. Wanneer het gaat om het sportaspect en het valide willen beklimmen van een boulder, komen er regelmatig ethische kwesties naar voren die ertoe leiden dat een persoon zich bewust moet worden van zijn of haar gewoonte en afvragen of dat wel moreel gedrag is in die situatie. Een voorbeeld is de situatie waarbij iemand een boulder beklimt, met zijn voeten loskomt van de rots waardoor hij of zij een zwaai naar achteren maakt en daarbij per ongeluk aangeraakt wordt door de handen van de persoon die aan het *spotten* is. De vraag is of deze aanraking voordeel heeft opgeleverd waardoor de beklimming gemakkelijker is geworden. Dit overkwam mij zelf tijdens mijn veldwerk in een bouldersessie. Ik was twee uur bezig geweest met het uitwerken van de bewegingen die ik moest maken. Het werd al donker en kouder en ik wist dat ik de boulder snel moest klimmen. Toen ik de boulder klom, moest ik een dynamische beweging maken met mijn rechterhand naar een gat bovenop het rotsblok. Terwijl ik dat deed, kwam mijn lichaam naar achteren en ik voelde lichtjes de handen van mijn *spotter* tegen mijn rug aankomen. Toen ik boven op het blok stond kreeg ik applaus van de andere mensen, maar ik vroeg direct of ik de boulder nu wel écht had geklommen? ‘Ik voelde je handen op mijn rug komen’, zei ik tegen de *spotter*. Maar hij zei dat het echt geen invloed had gehad op mijn beklimming. Ik rationaliseerde dat ik de greep goed vast hield en niet had kunnen vallen als ik niet aangeraakt was. Mijn medeklimmers op dat moment namen ook de beslissing dat het geen invloed had gehad en daarom ethisch een juiste beklimming was. Deze situatie die zoveel mogelijk vermeden wordt, zorgde ervoor dat ik en mijn klimaten ons bewust werden van onze gebruiken en moesten afwegen of de beklimming ethisch was of niet. De uitkomst is zeer individueel en situationeel en dat maakt de beslissing complex.

§ 5.3 Morele rivaliteit

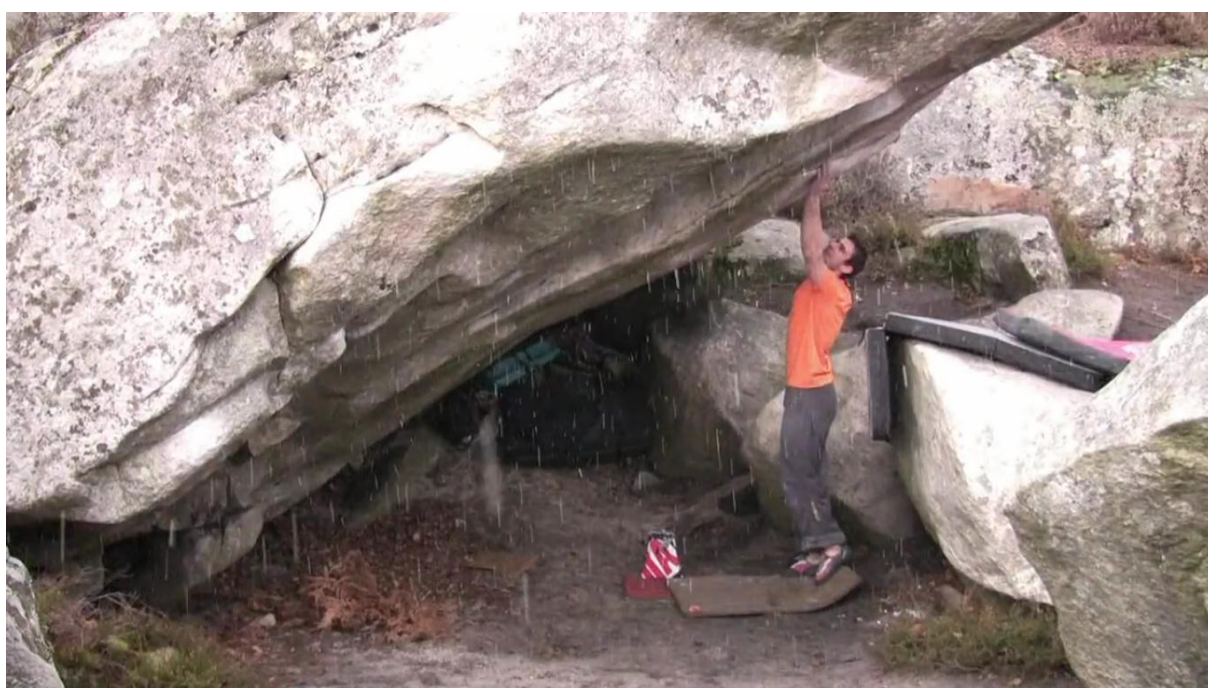
Ethiek wordt niet alleen zichtbaar tijdens individuele morele dilemma’s, maar wellicht nog meer in alledaagse rivaliteit. Hoewel de kernwaarden (vrijheid, openheid en respect) erg belangrijk zijn, is er tegelijkertijd regelmatig sprake van morele rivaliteit. Humor en roddel functioneren als een controle mechanisme om onethisch gedrag van anderen te benoemen. In deze paragraaf wordt deze morele rivaliteit beschreven aan de hand van vier algemene ethische kwesties binnen de gemeenschap.

§ 5.3.1 Frankrijk versus Amerika

Where American climbers are jumping all around, making big, powerful moves, yelling, whereas the French are all bendy, always trying to remain static – And they make fun of us, even though they can’t climb as hard, because they value the method and style over just making it up however you can (Easternclimber, 2008).

Afbeelding 18: Dave Graham in *The Island*²

Afbeelding 19: Vincent Pochon in *The Big Island*³

² Bron: screenshot van video <http://www.youtube.com/watch?v=uo2RsX2IASg>.

³ Bron: screenshot van video <http://vimeo.com/9158157>.

Deze quote komt uit het artikel *'Anthropology and Rock Climbing'* dat in 2008 geplaatst werd op de website easternclimber.com. De genoemde verschillen tussen de Amerikaanse en Franse stijl zijn vaak onderwerp van gesprek. Sommige boulderaars worden ook wel *bleausards* genoemd. De titel *bleausard* wordt gebruikt voor iemand die regelmatig in *Fontainebleau* klimt én de specifieke klimstijl voor de zandrotsen beheerst. Deze klimstijl wordt gekenmerkt door een goede voettechniek en balans. Door middel van deze techniek klimt de boulderaar elegant een rotsblok op in plaats van zichzelf met kracht het rotsblok op te werken. De voorkeur voor een bepaalde stijl hangt af van smaak en vaardigheid. Daarnaast wordt deze beïnvloedt door de sociale omgeving. In het publieke discours van Europese boulderaars worden morele en esthetische waarden benadrukt om te beoordelen of een boulder met een goede stijl geklommen wordt.

Tijdens mijn veldwerk was ik met de Amerikaan Paul Robinson en de Nederlander Bart van Raaij in het bouldergebied *Cuvier Rempart*. Zij waren allebei bezig in hetzelfde boulderprobleem, maar begonnen op een andere manier. Bart pakte met twee handen de rots vast terwijl hij op de grond stond en Paul sprong vanaf de grond omhoog naar een greep waar hij stond nog niet bij had gekund. Later sprak Bart zijn afkeur uit voor de gebruikte methode van Paul, tijdens een gesprek met mij. Volgens Bart zijn Amerikanen zich niet bewust van de ethiek in *Fontainebleau*, waarbij een boulder begint met beide voeten op de grond tenzij het probleem gedefinieerd is als een sprongstart. Uit dit voorbeeld blijkt dat Paul en Bart zich allebei een andere habitus eigen gemaakt hebben en Bart de actie van Paul reflecteert aan de hand van zijn morele ideeën over boulderen.

Een soortgelijk voorbeeld is de wereldwijde discussie over het boulderprobleem *'The Island'*. De lijn op het rotsblok in *Coquibus* was een lang openstaand *project* van vele lokale boulderaars in *Fontainebleau*. De moeilijkheid van de lijn zorgde ervoor dat niemand in staat was de route te klimmen. Dave Graham, een bekende Amerikaanse klimmer die belangrijke nieuwe problemen heeft geopend over de hele wereld, opende in 2008 *The Island*. De manier waarop Dave de boulder geklommen heeft is bekritiseerd. Onder het rotsblok liggen twee lagere stenen, waarbij Dave is gestart met zijn voeten op de rechtersteen onder het blok (afb. 18-19, p.50). Nu wordt er wel vaker een zogenoemde *'cheatstone'* gebruikt om boulders te beginnen als men niet bij de begingrepen kan. In dit geval was een *cheatstone* echter niet nodig, want staand op de grond naast het rotsblok had Dave ook met zijn handen bij twee goede grepen kunnen beginnen. Bovendien lag Dave half met zijn elleboog op het tweede blok en kwam zijn arm pas van het blok af, toen hij beide voeten al in het boulderprobleem had gepositioneerd. Deze methode is duidelijk te zien op videobeelden en hoewel het een vreemde start is, was Dave wel transparant en eerlijk over de gebruikte methode. Op de website *bleau.info* staat beschreven: *'Sitstart by convention from the stone right under the problem and exit by the prow.'*

Een impliciete regel bij het boulderen in *Fontainebleau* is dat bij een zit-start de billen als laatste van de grond (of steen) afkomen, maar in dit geval was het zijn elleboog. Een vreemde, onlogische start. Maar het grootste probleem was dat de lokale klimmer Vincent Pochon al lange tijd bezig was, volgens eigen zeggen, om de lijn te klimmen op de 'echte' manier namelijk staand vanaf de grond. De passen van *The Island* had hij al lang gemaakt tijdens het uitwerken, maar hij had het niet bekend gemaakt naar de buitenwereld omdat het voor hem niet het échte probleem was. In een e-mail schreef hij mij het volgende:

The first time I tried, I started to climb from the floor. I never asked to myself if there was an other start. The next winter, I did it from the boulder behind (almost like Dave's version).

I thought it was very hard (8B+) but I didn't say that to the media because for me, there was only one start: from the floor.

*The next winter, Dave told me that he sent this problem and he called it *The Island*. I was very happy for him but when I understand he started with a weird way, I was relieved to know that it was possible to do harder than his version.*

(Pochon, 2011).

In februari 2010 klom Vincent inderdaad de boulder vanaf de grond en noemde zijn versie *The Big Island* (afb. 19, p.50). Door vanaf de grond te starten werden er een paar bewegingen aan toegevoegd die de boulder langer maken.

Lucas Ménégatti, een Franse lokale klimmer van *Fontainebleau* heeft beide varianten geklommen. Toen ik de eerste keer met Lucas sprak over zijn pogingen in *The (Big) Island* gaf hij direct aan dat *The Big Island* de échte boulder is. Hij vindt de start van Dave raar, maar toch heeft hij *The Island* eerst geklommen voordat hij begon aan *The Big Island*. Toen Lucas *The Island* ging oefenen, had Vincent de langere variant nog niet geklommen. Lucas (en de andere personen die *The Island* hebben geklommen) waren beïnvloed door de manier waarop Dave de boulder klom en gedreven om hetzelfde probleem te herhalen. Hoewel hij het onlogisch en raar vond, ging hij toch voor de prestatie en klom *The Island* in november 2010. Gradatie was op dat moment belangrijker dan de manier waarop de boulder geklommen werd. Pas daarna voelde hij dat het mogelijk was *The Big Island* te klimmen en helemaal toen hij zag dat de Franse competitieklimmer Guillaume Glairon Mondet vooruitgang boekte in het probleem was hij gemotiveerd om de langere variant te klimmen. In januari 2011 is hem dat gelukt, als eerste herhaler na de opener Vincent Pochon.

Uit dit voorbeeld wordt duidelijk dat Lucas zijn ideeën over goede stijl heeft aangepast afhankelijk van de situatie. In eerste instantie was hij beïnvloed door zijn motivatie om een hoge gradatie te klimmen en de manier waarop Dave dat gedaan had, werkte voor hem. Deze stijl en methode waren in strijd met zijn habitus, maar dat rechtvaardigde hij voor zichzelf door te benadrukken dat hij zittend op het rotsblok is begonnen in plaats van half liggend. Op die manier heeft hij een tactiek ingezet om zijn beklimming ethischer te maken, want zittend beginnen is nog altijd beter dan half liggend. Toen hij *The Big Island* kon klimmen, was dat voor hem de échte start. Vincent is dicht bij zijn waarden gebleven door vast te blijven houden aan het idee dat alleen de staande start een valide wijze was om de boulder te klimmen.

In de bredere klimgemeenschap zijn ook kritieken geuit over de manier waarop Dave de boulder geklommen heeft. Zo werd in een groepsdiscussie tijdens mijn veldwerk de ethische grap gemaakt dat iedereen '*The Island*' wel kan klimmen: 'je gaat gewoon op het rotsblok staan waar Dave met zijn elleboog op lag en dan kan je al bij de eindgreep.' Uit deze grap wordt het morele standpunt duidelijk dat de steen niet gebruikt had mogen worden op zo'n vreemde manier, terwijl het probleem op een natuurlijke wijze, staand vanaf de grond, geklommen kon worden. Ook de resultaten uit de enquête bevestigen dat het grootste deel van de boulderaars *The Big Island* een betere en mooiere beklimming vindt dan *The Island*. Zo vindt 52,1% (167 mensen) *The Big Island* mooier, en 44,4% (142 mensen) *The Big Island* beter. Ongeveer de helft van alle respondenten (49,4%) vindt beide boulderproblemen even goed en ze gelijk qua esthetiek (38,8%). Een heel klein percentage van de respondenten vindt *The Island* beter (6,3%) en mooier (9,1%).

De wijze waarop *The Island* en *The Big Island* gepubliceerd worden in bouldergidsen draagt bij aan het publieke morele discours. Ik vroeg daarom aan Bart van Raaij hoe hij de twee boulderproblemen gaat opnemen in zijn 7+8 gids. Hij wil mensen niet opleggen met welke grepen ze

moeten beginnen, wat voortkomt uit de kernwaarde van vrijheid. Hij geeft echter wel de hoogte aan waar gestart dient te worden. Allereerst vermeldt hij *The Big Island*, omdat deze volgens hem beter is vanwege de startpositie. Uit respect naar Dave toe wil hij *The Island* toch vermelden, maar niet als aparte boulder. Hij vermeldt daarom eerst *The Big Island* en de gradatie daarvan en vervolgens om historische redenen, *The Island*. Dave Graham heeft nooit gereageerd op de kritieken over zijn start en ondanks herhaalde pogingen heb ik helaas ook geen contact kunnen krijgen. De motieven voor de wijze waarop hij begonnen is, zijn daarom niet bekend binnen het publieke discours. Wellicht was het gewoon zijn Amerikaanse habitus, waardoor het voor hem een vanzelfsprekende manier was om de boulder te klimmen. De ethische claims die worden ingezet om zijn methode af te keuren, zijn gebaseerd op de gedeelde ideeën over regulatie en stijl. Hoewel veel mensen het er over eens zijn dat zijn methode minder goed en mooi is dan die van Vincent Pochon, wordt zijn beklimming niet volledig afgekeurd omdat hij open was over zijn gebruikte methode en de bouldergemeenschap vast blijft houden aan de kernwaarde van vrijheid.

§ 5.3.2 Recreatief versus professioneel

De bouldergemeenschap zoekt zelf naar een verklaring voor de onethische methode van Dave Graham. De meest genoemde hypothese is dat Dave een professionele klimmer is en daarom verplicht is naar zijn sponsor toe om regelmatig in het nieuws te komen. Dave gaf de *The Island 8c* als waardering, iets waar veel mensen een kritische mening over hebben. De sterkste klimmers op de wereld hebben het privilege om een gradatie toe te kennen aan een nieuw probleem dat nog nooit eerder door iemand geklommen is. Pas als het probleem meerdere malen herhaald is kan de waardering bevestigd worden. In het geval van *The Island* wordt gesuggereerd dat Dave het magische getal van 8c heeft toegekend aan de boulder omdat hij door zijn sponsor gepusht werd om wereldnieuws te brengen. De boulder is inmiddels zes keer herhaald en afgewaardeerd naar 8b+, een groot verschil in die niveauklasse. Dat bevestigt voor sommigen dat Dave wellicht haast had om een 8c te openen. Het gedeelde idee is dat klimmers die haast hebben om een bepaalde gradatie te kunnen klimmen, minder waarde hechten aan de manier waarop. Binnen de bouldergemeenschap wordt gespeculeerd of Dave de staande start vanaf de grond geprobeerd heeft, of direct begonnen is met de start vanaf het rotsblok.

Dave vertelt in de film *'The Players'* (2010) over het boulderprobleem en hoe lokale klimmers hem gewezen hadden op het openstaande project.

I like extreme obsession with developing new things and exploring and finding new things. That's what I do. I always look for boulders. Another problem that I got to try, that was the most excited to do, was The Island. Which had been a project I'd seen when I was eighteen. A long long time ago, the first time I ever climbed with Julian Nadires and Olivier Lebreton and Jacky Godoffe, and they showed it to me like "this is the last great problem in the forest" you know and I was like "Alright!".

(Graham, 2010).

Doordat de lokale boulderaars hem op het openstaande *project* hebben gewezen, gaan boulderaars ervan uit dat zij hem ook hebben uitgelegd waar zij trachten te starten. Door op een andere manier te starten, heeft hij een gebrek aan respect getoond naar de lokale klimmers. Het belang van prestatie was belangrijker dan respect voor de lokale klimmers en hun ethiek. Het idee dat professionele klimmers haast hebben om te presteren en daarom onethisch klimmen, geldt ook voor

recreanten die een grote prestatiedrang hebben. Het komt daarom regelmatig voor dat recreanten onderling de prestaties van elkaar wantrouwen.

Dat prestatie belangrijker is dan ethiek voor sommige boulderaars komt steeds vaker voor. Doordat professionele klimmers en hun sponsors de nadruk leggen op presteren wordt dit onderdeel van het publieke discours. Professionele klimmers hebben namelijk een voorbeeldfunctie en middels het publieke discours invloed op de habitus van recreanten. Dit blijkt ook uit het voorbeeld van Lucas Ménégatti die beïnvloed was door Dave Graham toen hij de onlogische, vreemde start van *The Island* klom.

§ 5.3.3 Generaties

Naast de voorbeeldfunctie van professionele klimmers, zorgen ook technologische ontwikkelingen voor een verandering in de gebruiken van boulderaars. In eerste instantie zijn nieuwe gebruiken soms in strijd met de moraliteit, maar geleidelijk verandert de moraliteit ook door nieuwe normen. De opkomst van de *crashpad* biedt inzicht in de wijze waarop moraliteit en ethiek veranderen door de tijd heen.

Veel oudere boulderaars hebben meegemaakt dat de *crashpad* op de markt kwam. Deze hoorde in eerste instantie niet thuis in het spel zoals dat toen gespeeld werd. Een *crashpad* gebruiken was vals spelen en laf, want het probleem werd gemakkelijker en de mat reduceerde het spanningsgehalte dat boulderen met zich mee bracht. De mentale uitdaging om met spanning om te gaan was in één klap minder door er een *crashpad* onder te leggen. Verzet was daarom de eerste reactie van vele boulderaars. Geleidelijk begonnen de voordelen van een *crashpad* zichtbaar te worden doordat een steeds grotere groep de *crashpad* ging gebruiken. Moeilijkere, fysieker boulderproblemen konden geklommen worden, omdat vallen mogelijk was door de *crashpad*. Er werden meer dynamische boulderproblemen geopend omdat boulderen veiliger was geworden. Deze veiligheid en de mogelijkheid om moeilijker problemen te oefenen, leidden er toe dat veel boulderaars, die zich in eerste instantie tegen de *crashpad* hadden verzet, ook gebruik gingen maken van de mat. Zo vertelde Jo Montchaussé dat hij de *crashpad* eerst 'ridiculous' vond. Inmiddels heeft hij echter een eigen bedrijf *i-Bbz* opgericht waarmee hij de *Triple Pad* produceert en andere klimaccessoires ontwerpt.

Door deze toename in het gebruik van de *crashpad*, veranderde er veel in het spel. De gangbare manier waarop een boulderprobleem gestart werd, was niet meer vanzelfsprekend. Terwijl er voorheen altijd vanaf de grond werd gestart, stonden de boulderaars nu op een *crashpad* van minstens tien centimeter dik. Boulderproblemen die de lokale boulderaars al jaren hadden geklommen vanaf de grond, begonnen ineens hoger. Voor veel boulderaars was dat taboe en zij haalden de *crashpad* weg voor de instap, om de mat er vervolgens weer onder te schuiven als de boulderaar ingestapt was. Zo hadden ze toch het voordeel van de veiligheid en speelden ze niet vals door hoger in te stappen. De jongere boulderaars die niet anders gewend zijn dan met een *crashpad* te boulderen hebben soms andere ideeën over vals spelen. Voor hen is de *crashpad* zo vanzelfsprekend, dat deze altijd geoorloofd is. Het verschilt per persoon en zijn of haar habitus hoe er aangekeken wordt tegen het gebruik van een *crashpad* bij de instap. Sommige mensen leggen zelfs twee *crashpads* op elkaar om in te stappen terwijl anderen steevast de *crashpad* weg halen voor de instap. Uit de resultaten van de enquête blijkt⁴ dat vandaag de dag 62,6% van de respondenten het gebruik van een *crashpad* altijd accepteert en slechts 9,4% vindt dat een *crashpad* nooit gebruikt

⁴ Op deze vraag hebben 375 respondenten gereageerd.

mag worden voor een valide beklimming. De overige 28,1% geeft aan dat het afhangt van de situatie of een *crashpad* geoorloofd is of niet. Het gebruik van twee *crashpads* op elkaar daarentegen is een ander verhaal. De mening van de respondenten is erg verdeeld over deze kwestie. 17,9% is van mening dat het ze niet uit maakt, 29,3% vindt het soms aanvaardbaar, 27,5% vindt het meestal onaanvaardbaar en 25,3% vindt het altijd onacceptabel.

Mensen die vaak samen boulderen hebben meestal dezelfde ideeën over het juiste gebruik van *crashpads*. Soms verschillen zij echter van mening en ontstaat er een discussie tijdens het boulderen. Zo kwam ik terecht bij een groepje boulderaars die een stuk of zes *crashpads* onder een boulder hadden liggen, waarbij er op de plek van de instap twee op elkaar lagen. Een van de jongens zei dat die *crashpad* er eigenlijk af moest. Waarop iemand anders zei dat er juist nog eentje naast moest, want als de klimmer daar zou vallen viel hij naast alle matten. Weer een ander riep uit dat er al zoveel matten lagen! 'Vroeger deden ze het maar met één matje.' Waarop iedereen er maar een grapje van maakte en een laatste grapte dat hij vroeger zijn vrouw er onder legde. Later die dag begonnen ze weer over het aantal *crashpads*, toen de kleinste jongen in hun midden opperde dat hij *lengtenadeel* had. Er werd gezegd: 'ja hoor, leg jij er maar twee op elkaar neer zoals je altijd doet als je het niet kan', waarmee gesuggereerd werd dat hij het als excuus gebruikte. Door de humor wordt duidelijk gemaakt dat het moreel verwerpelijk is om twee *crashpads* op elkaar te leggen voor een boulder. Dit is precies waar het dilemma van het aantal *crashpads* vaak over gaat: is het geoorloofd om twee *crashpads* op elkaar te leggen voor iemand die heel klein is? Sommige boulderaars vinden dat het mag, anderen zijn van mening dat het geen valide beklimming is als er op twee matten gestart wordt. Uiteindelijk is iedereen het er over eens dat een afwijkende beklimming (door bijvoorbeeld een dubbele *crashpad* voor de instap te gebruiken) vermeld moet worden als de beklimming geclaimd wordt als prestatie op bijvoorbeeld een openbare scorekaart. Dan kan op basis daarvan iedereen voor zichzelf bepalen of hij/zij het een valide beklimming vindt. Uit dit voorbeeld wordt duidelijk dat de gemeenschap kernwaarden inzet zodat ze kunnen omgaan met dit ethische dilemma.

§ 5.3.4 Gender

In het bovenstaande voorbeeld werd duidelijk dat deze mannen onder elkaar via humor duidelijk maken dat het moreel verwerpelijk is om twee *crashpads* op elkaar te leggen. Of het gebruik van twee *crashpads* wordt gezien als een passende ethische reactie, hangt niet alleen af van de situatie. Vaak hangt het namelijk ook af van gender. Een aantal respondenten van de enquête gaf aan dat ze het gebruik van twee *crashpads* op elkaar wél accepteren als het gaat om hun vriendin. Impliciet wordt de prestatie van vrouwen minder belangrijk gevonden dan die van mannen. Daardoor wordt er minder strikt vastgehouden aan de regulatie. Wanneer het echter gaat om een vrouw die een hoge gradatie bouldert, vinden mannen het wel belangrijk dat zij het op de ethische juiste wijze heeft gedaan. Een recent voorbeeld is de beklimming *Mandala* (8a+), een boulderprobleem in Amerika, door de Amerikaanse Alex Johnson. Zij is een professionele klimster die mee doet aan wereldbekerkampioenschappen en buiten zeer moeilijke boulders klimt. In het geval van *Mandala* heeft Alex de boulder geklommen door op een andere plek te beginnen dan de opener Chris Sharma. Zij is met haar handen op hogere grepen begonnen, waardoor er sprake is van een verhoogde start en het overslaan van een beweging die Chris wel heeft gemaakt.

De bouldergemeenschap reageert op deze kwestie door hun mening te geven over wat een valide start zou zijn en grijpen terug op de basiswaarden van openheid en eerlijkheid. Op een forum benadrukken verschillende personen dat Alex eerlijk is geweest over haar gebruikte methode, omdat

zij een video heeft geplaatst van haar beklimming. Daarnaast maken de participanten op het forum onderscheid tussen esthetiek en prestatie. Zo schrijft iemand met de gebruikersnaam DB over het verschil tussen *'the line'* en *'the problem'*, waarbij het *'probleem'* gaat om de gradatie en daarom geklommen moet worden volgens de juiste methode zoals de opener dat bedacht heeft. Het klimmen van de *'lijn'* op een eigen manier kan ook, maar dan heb je niet hetzelfde probleem geklommen. Colin, een andere participant op het forum, is juist van mening dat boulderen gaat om het vinden van de weg die de minste weerstand biedt. Hij zegt:

By all means, take the line of least resistance...the mandala isn't an eliminate. I'm just commenting on the aesthetics of the line. I think the direct finish with the "old" sit start beta is the prettiest to look at (Colin, 2011).

De mensen verschillen van mening of de beklimming van Alex valide is of niet. De paradox tussen vrijheid en regulatie komt duidelijk naar voren en tegelijkertijd wordt zichtbaar dat de bouldergemeenschap een oplossing probeert te zoeken voor dit morele dilemma door ethiek in te zetten. Voor ieder persoon en elke situatie is de ethische reactie echter verschillend, mede door het verschil in de benadering van boulderen als spel of sport. Tot slot laat dit voorbeeld zien dat vrouwen die boulderen als sport beoefenen, zoals Alex, zich strikter aan de regulatie en ethiek moeten houden volgens de bouldergemeenschap, dan *'vriendinnetjes van boulderaars'*.

Sterker nog, het lijkt erop dat de beklimmingen van vrouwen nog strenger beoordeeld worden dan die van mannen. De discussie over de start van de *Mandala* boulder werd namelijk pas in gang gezet nadat Alex Johnson de boulder geklommen had. Haar methode is echter ook gebruikt door mannen die de boulder geklommen hebben. In een discussie op climbingnarc.com wijst de editor van de website er terecht op dat het opvallend is dat deze discussie gestart wordt nadat een vrouw de boulder geklommen heeft:

With regards to these things being brought up only after a female ascents I generally agree with your sentiments. However, ascents of the Mandala are not regularly discussed otherwise so it's hard to know when to bring something like this up (Narc, 2011).

Een andere participant op het forum merkt een soortgelijk proces op en schrijft het volgende:

It merely struck me as odd, yet seemingly typical, that there are two posts involving women and their ascents on the front page and in both someone has called into question the validity of these sends (J., 2011).

Hoewel boulderen aan de ene kant een gemeenschappelijke, coöperatieve bezigheid is waarbij mannen en vrouwen samen in dezelfde boulder werken, komt er soms toch een prestatiedrang bij mannen naar boven waarbij ze niet willen verliezen van een vrouw. Vaak worden er grappende opmerkingen door mannen gemaakt als het een vrouw in hun midden wel lukt om een boulder te klimmen, terwijl het hun zelf niet lukt. De boulder is dan een *'vrouwenprobleem'*.

In dit laatste hoofdstuk is beschreven dat de bouldergemeenschap een gedeelde moraliteit heeft over de juiste manier van boulderen. Deze moraliteit gaat om met de paradox tussen vrijheid en regulatie die voortkomt uit de sport- en spelwaarden die tegelijkertijd aanwezig zijn binnen de

activiteit. Doordat de waarden soms lijnrecht tegenover elkaar staan, zijn er vaak morele dilemma's en ethische discussies binnen de gemeenschap waarbij een oplossing gezocht wordt. Deze dilemma's komen overeen met wat Zigon een *moral breakdown* noemt. In dit hoofdstuk heb ik laten zien dat de moraliteit van de bouldergemeenschap ook duidelijk te herkennen is door te kijken naar dagelijkse morele rivaliteit. Aan de hand van humor uiten boulderaars hun mening over het gedrag van anderen wanneer dat onethisch is. Er is duidelijk geworden dat er verschillen in habitus bestaan tussen Amerikaanse en Franse klimmers die leiden tot ethische discussies over stijl. Daarnaast is gebleken uit de narratieven van recreanten over professionele klimmers dat eerlijkheid en een goede stijl verdrongen worden door prestatiedrang. Een tendens die ook te herkennen is bij de recreatieve klimmers die ook willen presteren. Ook hier staan de sport- en spelwaarden tegenover elkaar en is een verandering te zien in de habitus waarbinnen prestatie steeds belangrijker wordt. Door te kijken naar de morele rivaliteit tussen generaties is inzichtelijk geworden hoe ethiek door de tijd heen verandert door nieuwe gebruiken en technologische ontwikkelingen. Tot slot is beschreven hoe er binnen de bouldergemeenschap verschillende ideeën bestaan over prestaties en regulatie in relatie tot vrouwen. Uit dit hoofdstuk blijkt dat de moraliteit en ethiek steeds ingewikkelder worden naarmate het boulderen langer bestaat en meer participanten verkrijgt.

Conclusie

In deze scriptie heb ik gedetailleerd inzicht gegeven in de praktijk van boulderen om antwoord te kunnen geven op de vraag hoe participanten van een *lifestyle sport* omgaan met tegenstrijdige waarden zoals vrijheid versus regulatie en coöperatie versus competitie?

In de huidige literatuur over *lifestyle sports* wordt beargumenteerd dat dergelijke activiteiten gevormd zijn rondom een andere set van assumpties, regels en motivaties dan traditionele competitieve sporten. Spelwaarden zoals plezier en vrijheid worden benadrukt, zowel door wetenschappers als participanten. Sportwaarden zoals prestatie, regulatie en competitie spelen echter ook een belangrijke rol binnen een *lifestyle sport*. Door in deze scriptie te focussen op de competitieve en regulatieve elementen binnen het boulderen, is zichtbaar geworden dat er meer overeenkomsten zijn met de traditionele competitieve sporten dan wordt beweerd. De reden dat deze complexe praktijk en betekenisgeving niet direct zichtbaar zijn, is dat participanten voornamelijk het liberale, hedonistische ideaal nastreven en uitdragen, wat overgenomen wordt door de wetenschappers.

De narratieven van zowel participanten als wetenschappers komen niet geheel overeen met de praktijk. Deze discrepantie geeft inzicht in de relatie tussen sport, samenleving en cultuur. Uit mijn onderzoek is gebleken dat boulderen gekenmerkt wordt door tegenstrijdige waarden en conflicterende motivaties van participanten. Ik verwacht dat de regulatieve en competitieve sportwaarden ook bij andere *lifestyle* sporten onderdeel zijn van de praktijk. Zo zijn er bij snowboarders, skateboarders en wakeboarders verschillende tricks die uitgevoerd kunnen worden waarbij competitie en externe waardering een rol kunnen spelen. Wetenschappers die hebben geschreven over deze sporten, beschrijven echter vooral het narratief van de participanten en dat is slechts één kant van het verhaal. Zo beschreef de sociologe Beal in haar artikel '*Chicks dig scars*' (2004) de narratieven van skateboarders waarbij commercialisering van skateboarden als sport de kernwaarden zou bedreigen. De meeste participanten uit haar onderzoek willen niet dat het een Olympische Sport wordt, omdat het te gereguleerd en te competitief zou worden. Skateboarders dragen de activiteit uit als een hobby en niet als sport, net zoals boulderaars de spelwaarden promoten. In de praktijk zijn skateboarders echter ook bezig met het verbeteren van hun vaardigheden en onderling tricks aan het uitwisselen. Daarnaast is er sprake van een hiërarchische structuur op basis van sociale status waardoor bijvoorbeeld bepaald wordt welke skateboarder voorrang krijgt. Ik ben van mening dat door *lifestyle sports* te analyseren als activiteiten waarbij sport- en spelwaarden tegelijkertijd aanwezig zijn, een vollediger beeld wordt geschetst van de praktijk en tegelijkertijd inzichtelijk wordt welke waardenhiërarchieën er bestaan. Ik heb daarom het sport- en spelcontinuüm geïntroduceerd als analytisch handvat. Op die manier wordt er uitgegaan van een praktijk, waarbinnen verschillende tegenstrijdige waarden naast elkaar bestaan en wordt inzichtelijk dat de betekenisgeving een complex, dynamisch proces is dat bepaald wordt door individuele en situationele verschillen.

In de tweede helft van deze scriptie heb ik laten zien dat moraliteit en ethiek een belangrijke rol spelen binnen de bouldergemeenschap. Juist omdat boulderen geen officieel georganiseerde sport is, waarbij strikte regels het spel bepalen en inhoud geven, tracht de gemeenschap het spel zelf te construeren. Er is daarom een geschiedenis van zelfregulatie te herkennen binnen de

boudergemeenschap. Dit proces is voor mij het duidelijkste voorbeeld van een drang naar bepaalde sportwaarden binnen het spel. Het kunnen vergelijken van prestaties, door dezelfde regels te volgen, is daarvan een voorbeeld. Als er geen behoefte aan prestatie is, zijn er ook geen regels nodig die voorschrijven hoe een boulder geklommen moet worden. Er is een moreel systeem ontstaan binnen de boudergemeenschap met regels die gebaseerd zijn op universele waarden zoals vrijheid, eerlijkheid en respect. Niet vals spelen, eerlijk en open zijn over de beklimming en iedereen vrij laten om te doen wat hij/zij wil zijn de voornaamste regels. Eigenlijk is bouldereren een spiegel van de maatschappij, waarbinnen onderscheid wordt gemaakt tussen goed en slecht gedrag. In de maatschappij is sprake van sociale controle, maar ook van een institutie die toezicht houdt door middel van sancties. Binnen de boudergemeenschap is de institutionele moraliteit niet sterk aanwezig, waardoor sociale controle extra belangrijk is. Morele evaluatie van anderen speelt dan ook een grote rol binnen de boudergemeenschap. Door middel van humor en roddel wordt immoreel gedrag van anderen afgekeurd. Op deze manier zorgt de gemeenschap zelf voor externe regulatie van slecht gedrag. Deze regulatie vindt plaats naast de individuele ethische momenten, waarbij mensen hun eigen gedrag evalueren.

Door de combinatie van sport- en spelwaarden is het beoordelen van het eigen gedrag en dat van anderen nogal ingewikkeld. Het verschilt ten eerste per persoon op welke waarden de nadruk wordt gelegd en ten tweede per situatie. Deze complexiteit is duidelijk zichtbaar, doordat er veel discussies en conflicten bestaan over de wijze waarop iemand een boulderprobleem heeft geklommen. Op dergelijke morele problemen en dilemma's zijn veel verschillende ethische reacties mogelijk, juist door de combinatie van spel- en sportwaarden. Door nieuwe gebruiken en technologische ontwikkelingen zijn er steeds meer mogelijke reacties bijgekomen waardoor de ethiek complexer is. Tijdens een moreel dilemma worden bouders geïnformeerd door de sport- en spelwaarden die in het publieke discours worden benadrukt en de belichaamde disposities (oftewel habitus). In tegenstelling tot Mauss, die habitus als iets onveranderlijks beschrijft, ben ik van mening dat personen hun aangeleerde gebruiken aanpassen binnen de veranderende structuur. Deze dynamische benadering van habitus en moraliteit geeft inzicht in de wijze waarop agents omgaan met verandering binnen de structuur. Dergelijke veranderingen in gebruiken heb ik laten zien aan de hand van verschillen tussen generaties en culturen binnen de boudergemeenschap. Verschillende ethische reacties komen tot uiting in morele rivaliteit tussen mensen en groepen. Op die manier evalueren, bestendigen en herdefiniëren bouders de eigen ideeën en het publieke discours over ethisch klimmen.

Naast deze 'adaptatie' aan nieuwe gebruiken ben ik van mening dat bouders strategisch gebruik maken van de complexe ethiek. Zo komt het een bouders soms goed uit om spelwaarden zoals anti-regulatie en non-competitie te benadrukken als een boulderprobleem bijvoorbeeld niet is gelukt of (per ongeluk) op een verkeerde manier is geklommen. Of als een boulderprobleem met een geëlimineerde greep niet lukt, is het desbetreffende boulderprobleem niet logisch want het is onnatuurlijk om een greep uit te sluiten. Als datzelfde boulderprobleem wel lukt, is de prestatie belangrijker dan de 'natuurlijkheid' en is het boulderprobleem ondanks de geëlimineerde greep leuk. De nadruk op bepaalde waarden wordt niet alleen beïnvloed door het publieke discours en de gebruiken, maar ook strategisch ingezet voor interne voldoening.

Naast deze individuele tactiek is er ook een collectieve strategie te herkennen. De gemeenschappelijke nadruk op spelwaarden binnen *lifestyle sports* is naar mijn idee een manier om te kunnen omgaan met, wat in het publieke discours wordt bestempeld als, negatieve eigenschappen van de mens zoals competitiviteit en vals spelen. Tegelijkertijd is het een strategie om externe

motivaties te reduceren zodat één van de belangrijkste waarden binnen de *lifestyle sports* behouden wordt, namelijk plezier in het spel. Uit mijn onderzoek blijkt dat de negatieve sportwaarden taboe zijn binnen de bouldergemeenschap. Op het moment dat toegegeven wordt dat er wel sprake is van competitie, wordt dat omschreven als vriendschappelijke competitie, wat voortkomt uit de natuur van de mens. Deze deterministische uitspraak wijst op de morele opvatting dat competitief zijn en vals spelen vallen onder slecht gedrag. Het is interessant voor antropologen die moraliteit onderzoeken om te letten op uitspraken die wijzen op de aanname of het gedrag voortkomt uit vrije wil of gedetermineerd wordt als iets dat in de aard van de mens zit. Juist door het slechte gedrag te reduceren tot iets buiten de eigen wil, wordt het immorele gedrag gedoogd door de persoon. Dit gedrag wordt echter niet in de narratieven beschreven waardoor de discrepantie tussen het verhaal en de praktijk ontstaat. Ik ben daarom van mening dat wetenschappers die onderzoek doen naar *lifestyle* sporten en/of moraliteit stil moeten staan bij de discrepanties tussen narratieven en de praktijk om te begrijpen welke morele opvattingen er bestaan en hoe deze worden geïntegreerd in de praktijk.

Epiloog

Terwijl ik mijn scriptie voor de laatste keer doorlees om de puntjes op de 'i' te zetten, lig ik onder de brandende zon op het grasveld van de camping *Greze sur Loing* in *Fontainebleau*. Terug op de plek waar mijn veldwerk begon, om zelf vakantie te vieren.

De afgelopen twee weken heb ik geboulerd in Zwitserland en de Franse Alpen. Het grote bos van *Fontainebleau* is de laatste tussenstop voordat ik terug ga naar Nederland. Ik denk terug aan het afgelopen jaar en besef dat ik door mijn onderzoek, zelf een enorme ontwikkeling heb doorgemaakt als klimmer. Zoals ik in de scriptie beschreef wordt de habitus en moraliteit van klimmers gevormd door de interactie binnen de gemeenschap en ervaringen. Terwijl ik mijn scriptie lees, besef ik des te meer hoeveel invloed de omgeving en ervaringen hebben op de klimmer. Mijn kennis en ervaringen zijn in snel tempo gegroeid door de gesprekken met klimmers uit verschillende landen en generaties. Sinds mijn onderzoek ben ik zo veel te weten gekomen over ethiek en regulatie, dat ik een heel pakket aan ethische reacties bij de hand heb tijdens een moreel dilemma.

Gisteren was ik aan het boulderen met Gerrit, een Nederlandse jongen die ik op de camping heb ontmoet. Hij klimt al meer dan twaalf jaar, maar is eigenlijk pas een half jaar geleden begonnen met boulderen en voor het eerst in *Forêt de Fontainebleau*. Tijdens het boulderen blijkt dat we ongeveer hetzelfde niveau hebben en motiveren elkaar daardoor. Allebei zijn we geen doorzetters als iets niet snel lukt, maar nu met z'n tweeën verzinnen we nieuwe oplossingen om een specifiek boulderprobleem te klimmen. Uiteindelijk klim ik de boulder, iets wat ik niet had gedaan als hij er niet bij was geweest. Hij gaf me een tip waardoor het lukte en ik deed meer pogingen omdat we samen bezig waren. Het coöperatieve aspect van boulderen was duidelijk aanwezig, maar ook de vriendschappelijke competitie. Ik was net iets trotser op mijn prestatie, omdat ik de boulder als eerste klom. Gerrit gaf de boulder op, maar klom vervolgens een andere boulder. Bovenop het blok riep hij: 'Shit, ik gebruikte mijn knie. Heb ik de boulder nu eigenlijk wel geklommen?' Ik dacht na en kwam tot de redenatie dat de beklimming zeker valide was, want in *World Cup Boulder* wedstrijden mogen knieën ook gebruikt worden om hoger te komen. Ik begrijp echter ook direct waarom het voor Gerrit onplezierig voelde. Het mooiste van klimmen is namelijk met een mooie stijl het doel bereiken. Dat geeft de grootste esthetische voldoening, zoals de filosoof Best eens schreef.

Terwijl Gerrit en ik ons samen afvroegen of de beklimming valide was, renden er kinderen en ouders om ons heen die over de rotsblokken heen klauterden en de grootste lol hadden. Ik besepte me dat de belangrijkste regel binnen de bouldergemeenschap niet bekend was bij hen, namelijk het afvegen van de schoenen. Iets waar ik zelf uitermate goed op let, na het spreken met de *bleausards* tijdens mijn onderzoek. Wederzijds respect, eerlijkheid en openheid. Door deze waarden is het mogelijk om ethisch te kunnen handelen in een praktijk waarbinnen verschillende waardensystemen naast elkaar bestaan. Boulderen, een spel en een sport.

Verklarende woordenlijst

Arête	Een verticale, scherpe hoek van een rotsblok.
Bleausards	Boulderaars die veel en regelmatig in Fontainebleau klimmen en de specifieke klimstijl beheersen.
Bouleren	Zonder touw tot een hoogte van +/- vijf meter klimmen.
Boulderprobleem	Vijf tot twaalf fysieke bewegingen op een rotsblok of artificiële wand.
Béta	Kennis over hoe de boulder geklommen kan worden.
Bidoigt	Gat in de rots waar twee vingers in passen.
Cheatstone	Steen die gebruikt wordt om een boulderprobleem te beginnen door er op te staan.
Chipping	Het uithakken van stukken rots om een boulderprobleem gemakkelijker/moeilijker te maken of opzettelijk te beschadigen.
Circuit	Parcours uitgezet op rotsblokken d.m.v nummers die in een bepaalde kleur op de rotsen zijn geverfd.
Crashpad	Valmat die boulderaars zelf meebrengen ter bescherming.
Dyno	Een boulderprobleem waarbij de methode is om te springen.
First Ascent (FA)	De eerste beklimming van een probleem.
Highball	Een hoog boulderprobleem waarbij vallen letsel op kan leveren.
Jugs	Grote grepen in de rots die met de hele hand gepakt kunnen worden.
Kneebar	Verklemming met de knie achter een stuk rots.
Mono	Gat in de rots waar één vinger in past.
Overhang	Een licht tot 45 graden overhangend rotsblok.
Project (projecten)	Een boulderprobleem die de boulderaar aan het oefenen is om het te kunnen klimmen.
Psyched	Term om de gemoedstoestand te uiten m.b.t. motivatie.
Slab (plaat)	Een niet-verticale wand, maar liggende wand waar door frictie omhoog geklommen wordt.
Sloper	Een aflopende greep, bolvormige rots.
Spotter (spotten)	De spotter is iemand die op de grond staat om de boulderaar die aan het klimmen is te begeleiden in zijn of haar val.
Sprong start	Het boulderprobleem start met een sprong om de eerste grepen te bereiken.
Ticklist	Lijst met boulderproblemen die de boulderaar wil klimmen.
Topo	Gids waarin een plattegrond, namen en gradaties van boulderproblemen zijn opgenomen.
Traverse	Het klimmen van een horizontale lijn op een rotsblok.
Zit Start	Het boulderprobleem start zittend, door op de grond, matje of <i>crashpad</i> te zitten.

Geraadpleegde literatuur

Beal, B.

- 2004 'Chicks dig scars'. Commercialization and the transformations of skateboarders' identities. In: B. Wheaton, *Understanding lifestyle sports*. New York: Routledge.

Best, D.

- 1987 The Aesthetics in Sport. In: W.J. Morgan & K. Meier, *Philosophical Inquiry in Sport*. Champaign: Human Kinetics. Pp. 377-389.

Blanchard, C.

- 1995 *The Anthropology of Sport*. Westport: Greenwood Publishing Group.
2000 The Anthropology of Sport. In: Coackley, J.J. & Dunning, E. *Handbook of Sports Studies*. London: Sage. Pp. 144-151.

Bourdieu, P.

- 1986 The Forms of Capital. In: J. G. Richardson, *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. London: Greenwood Press. Pp. 241-258.
2004 The Peasant and his Body. *Ethnography*, 5 (4): 579-599.

Boxill, J.

- 2003 *Sports Ethics: an Anthology*. Oxford: Blackwell Publishing.

Coakley, J. & Dunning, E.

- 2004 *Handbook of Sports Studies*. London: Sage.

Emiliani, C.

- 1992 *Planet earth: cosmology, geology, and the evolution of life and environment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Erickson, B.

- 2005 Style Matters: Explorations of Bodies, Whiteness, and Identity. *Sociology of Sport journal*, 22: 373-396.

Fox, J.R.

- 1961 Pueblo Baseball: a new use for old witchcraft. *Journal of American Folklore* 74 (291): 9-16.

Frey, J.H. & Eitzen, D.S.

- 1991 Sport and Society. *Annual Review of Sociology*, 17: 503-522.

Hepp, T.

- 2004 *Wolfgang Güllich. Leben in der Senkrechten. Eine Biographie*. Stuttgart: Boulder.

Kemp, S.F.

1999 The Celebration of Co-operation in a Competitive Sport. *Ethnology*, 38 (1): 81-95.

Krein, K.

2010 Climbing and Stoic Conception of Freedom. In: Stephen E. Schmid (ed.), *Climbing - Philosophy for Everyone: Because It's There*. Oxford: Wiley-Blackwell. Pp. 13-23.

Kretchmar, S.

1994 *Practical Philosophy of Sport*. Champagne: Human Kinetics.

Lawrence, E.A.

1982 *Rodeo: An Anthropologist Looks at the Wild and the Tame*. Chicago: The University of Chicago Press.

Lewis, N.

2000 The Climbing Body, Nature and the Experience of Modernity: Nature and the experience of Modernity. *Body & Society* 6 (3-4): 58-80.

Liere, van M.

2008 *De Mens Achter de Klimmer*. (ongepubliceerd).

Mauss, M.

1934 Techniques of the Body . In: Margaret M. Lock (ed.), *Beyond the Body Proper: Reading the Anthropology of Material Life* (2007). Duke University Press. Pp. 50-68.

Montchaussé, J. & Godoffe, J.

2006 *Fontainebleau. Bouldering "Off-Piste" at grade 6 and above*. Leicester: Bâton Wicks.

Mooney, J.

1890 The Cherokee Ball Play. *American Anthropologist*, 2: 105-132.

Raaij, van B.

2007 *7+8. 1789 Straight Ups in Fontainebleau*. Rotterdam: Drukkerij de Maasstad.

Robbins, J.

2007 Between Reproduction and Freedom: Morality, Value and Racial Cultural Change. *Ethnos*, 72 (3):293-314).

2009 Value, Structure, and the Range of Possibilities: A Response to Zigon. *Ethnos*, 74 (2): 277-285.

Roberts, J.M., Arth, M.J. & Bush, R.R.

1959 Games in Culture. *American Anthropologists*, 61 (4): 597-605.

Tejada-Flores, L.

1967 *The Games Climbers Play*. Birmingham: Menasha Ridge Press.

Wacquant, L.

2004 *Body and Soul: Ethnographic Notebooks of An Apprentice-Boxer*. Oxford: Oxford University Press.

Wheaton, B.

2003 'Keeping it Real'. Subcultural Media and the Discourses of Authenticity in Alternative Sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 38 (2): 155-176.

2004 *Lifestyle Sport: Consumption, Identity and Difference*. London: Routledge.

Zigon, J.

2008 *Morality. An Anthropological Perspective*. Oxford: Berg.

2009 Phenomenological Anthropology and Morality: A reply to Robbins. *Ethnos*, 74 (2): 286-288).

2009 Within a Range of Possibilities: Morality and Ethics in Social Life. *Ethnos*, 74 (2): 251-276).

2010 Moral and Ethical Assemblages. A Response to Fassin and Stoczkowski. *Anthropological Theory*, 10(1-2): 3-15.

Geraadpleegde internetsites**ClimbingNarc**

2011 *Alex Johnson Sends The Mandala*. Retrieved from: http://climbingnarc.com/2011/01/alex-johnson-sends-the-mandala/#disqus_thread

EasternClimber

2008 *Anthropology & Rock Climbing*. Retrieved from: http://easternclimber.com/editorials/anthropology_and_rock_climbing

Gill, J. *A Climbing Memoir 1953-2011*. Retrieved from: www.johngill.net

Grimporama *Géologie*. Retrieved from: http://www.grimporama.com/francais/bleau/bl_geo.htm.

Ratouis, E.

2005 Fontainebleau and the Origins of Alpinism. *Alpinist*, 12 (1). Retrieved from: http://www128.pair.com/r3d4k7/Bouldering_History2.0.html.

Robinson, P.

2011 *The New Adventures of Paul Robinson*. Retrieved from: <http://p-d-robinson.tumblr.com>.

Sharma, C.

2011 *PrAna Blog*. Retrieved from: <http://www.prana.com/blog/tag/chris-sharma>.

Tyler, E.B.

1879 *The History of Games*. Retrieved from:
[http://en.wikisource.org/wiki/Popular_Science_Monthly/Volume_15/June_1879/
The_History_of_Games.](http://en.wikisource.org/wiki/Popular_Science_Monthly/Volume_15/June_1879/The_History_of_Games)

Ward, M.M.

2009 *Rock Climbing Techniques – Bouldering Improves Technique and Power*. Retrieved from: [http://ezinearticles.com/?Rock-Climbing-Techniques---Bouldering-Improves-Technique-and-Power&id=2345455.](http://ezinearticles.com/?Rock-Climbing-Techniques---Bouldering-Improves-Technique-and-Power&id=2345455)

Films

Fryberger, C.

2010 *Core*. Chuck Fryberger Films.

Graham, D.

2010 *The Players*. BS Productions. Retrieved from:
[http://www.youtube.com/watch?v=tZ9G3mpqx_k.](http://www.youtube.com/watch?v=tZ9G3mpqx_k)

Landman, T.

2009 *Between the Trees*. Uncle Somebody. Retrieved from: www.unclesomebody.com .